

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
« ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ »**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΚΑΙ Η ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΔΝΤ**

**Επιβλέπων καθηγητής: Αστερίου Δημήτριος
Μεταπτυχιακός Φοιτητής: Καρβούνη Μαρία**

Ιούνιος 2011

Ακαδημαϊκό έτος 2010-2011

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παγκόσμια οικονομία βρίσκεται εν μέσω της μεγαλύτερης χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης από τη δεκαετία του 1930. Οι ισχυρές αναταράξεις, που ξεκίνησαν τον Αύγουστο του 2007 στις ΗΠΑ και μεταδόθηκαν σε όλο τον κόσμο, συνεχίζονται με έντονες εξάρσεις κατά διαστήματα. Η παράταση της χρηματοπιστωτικής αναταραχής έχει επιδεινώσει τις προοπτικές για την παραγωγή, την απασχόληση και τις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές σε όλες τις περιοχές του κόσμου. Στην παρούσα φάση, οι αρνητικές εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό και τον πραγματικό τομέα της διεθνούς οικονομίας αλληλοτροφοδοτούνται. Η δυσλειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών συμπίπτει την οικονομική δραστηριότητα, ενώ, με τη σειρά της, η εξασθένηση της οικονομικής δραστηριότητας υπονομεί περαιτέρω την κεφαλαιακή θέση του χρηματοπιστωτικού τομέα και την ικανότητά του να χρηματοδοτεί τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά.

Η διεθνής κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά την ελληνική οικονομία, ιδίως την περίοδο μετά το Σεπτέμβριο του 2008, αφότου δηλαδή η κρίση επιδεινώθηκε δραματικά. Ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, ο οποίος ήταν σταθερά υψηλός από το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1990, επιβραδύνθηκε σημαντικά το 2008.

Οι ελπίδες όλων για τη διάσωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την ελαχιστοποίηση των οικονομικών και κοινωνικών συνεπειών της κρίσης καθώς και για την, όσο το δυνατόν, συντομότερη έξοδο από αυτή, εναποτίθενται στα κράτη και τις κυβερνήσεις. Αυτό σηματοδοτεί την επιστροφή στο ρεαλισμό και την κοινή λογική. Δεν πρέπει όμως να σηματοδοτήσει την επιστροφή σε παρωχημένες και αναποτελεσματικές μορφές κρατισμού.

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση δίνει το έναυσμα και την ευκαιρία αναθεώρησης πολλών απόψεων για το οικονομικό, το χρηματοπιστωτικό και το κοινωνικό σύστημα καθώς και για την οικονομική και κοινωνική πολιτική. Στο πλαίσιο αυτό, η αναζήτηση ενός πλέον πρόσφορου μείγματος οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής και ενός πλέον πρόσφορου μείγματος συνολικής ζήτησης και συνολικής προσφοράς στην ελληνική οικονομία, με σκοπό την αποφυγή των αρνητικών επιπτώσεων της κρίσης βραχυπρόθεσμα και τη διατήρηση, σε μακροχρόνιο ορίζοντα, των υψηλών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης της προηγούμενης δεκαετίας, αποκτά πρωτεύουσα σημασία και επείγοντα χαρακτήρα.

Η παρούσα διπλωματική εργασία αναφέρεται στην οικονομική κρίση στην Ελλάδα και μελετά βασικούς τομείς και μεγέθη της ελληνικής οικονομίας, την παρέμβαση του ΔΝΤ στην Ελληνική οικονομία και σε άλλες χώρες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	6
----------------	---

Κεφάλαιο 1^ο

1 ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1.1 Σύντομη Ανασκόπηση	8
1.2 Η τρέχουσα χρηματοοικονομική κρίση	10
1.3 Ο ρόλος της Ευρωζώνης	13
1.4 Η ελληνική οικονομία	15
1.4.1 Καθυστέρηση στην κατανόηση του μεγέθους της κρίσης.....	17
1.4.2. Οι κερδοσκόποι εκμεταλλεύονται την κατάσταση κερδοσκοπώντας στα ελληνικά ομόλογα	17
1.4.3. Συσσώρευση δημόσιου χρέους	17

Κεφάλαιο 2^ο

2. ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

2.1 Η πορεία της ελληνικής οικονομίας από το 1960 έως το 1989	22
2.1.1 Η «χρυσή περίοδος» -1960-1973.....	22
2.2.2 Το τέλος της «χρυσής περιόδου».....	24
2.2.3 Η ελληνική οικονομία από το 1974 έως το 1981.....	25
2.2.4 1981-1993, η οικονομική κρίση.....	27
2.3 Επιβράδυνση της ελληνικής οικονομίας το 2005	28
2.4 Εξελίξεις στην Επιχειρηματικότητα	29
2.5 Το Οικονομικό κλίμα.....	30
2.6 Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών.....	32
2.6.1 Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων	32
2.6.2 Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών.....	33
2.7 Προϋπολογισμός του 2007	37
2.8 Το κρίσιμο έτος 2008.....	40
2.9 Το οικονομικό περιβάλλον το 2009.....	42
2.10 Ποσοστό Ανεργίας.....	43

Κεφάλαιο 3^ο

3 ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ	
3.1 Η Ελλάδα και ο δρόμος προς το ΔΝΤ	45
3.2 Η κρίση χρέους	49
3.3 Η αναγκαιότητα του μνημονίου.....	51
3.4 Η Συμφωνία Στήριξης.....	52
3.5 Το μεγαλύτερο μεμονωμένο δάνειο που έχει διαθέσει ποτέ το ΔΝΤ;	55
3.6 Η Ελλάδα μετά τη συμφωνία στήριξης	55
3.7 Οι εξελίξεις και οι προοπτικές των βασικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας .	57
3.8 Ορισμένες χώρες οι οποίες ζήτησαν βοήθεια από το ΔΝΤ	60
3.9 Σύγκριση Ελλάδας με άλλες χώρες	67
3.10 Διάφορα σενάρια για την πορεία της Ελλάδος	69
3.11 Συμπεράσματα και προτάσεις	70
3.12 Βιβλιογραφικές αναφορές.....	73

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διπλωματική εργασία χωρίζεται σε τρία κεφάλαια, στο πρώτο γίνεται αναφορά στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον, στην τρέχουσα χρηματοοικονομική κρίση και στην ελληνική οικονομία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται ανάλυση στην πορεία της ελληνικής οικονομίας, στις εξελίξεις στην οικονομία από το 2005 και στην ανάλυση βασικών οικονομικών δεικτών.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται η πορεία της Ελλάδος προς το ΔΝΤ για την σωτηρία της ελληνικής οικονομίας από ενδεχόμενη πτώχευση, μια αναφορά σε ορισμένες χώρες οι οποίες ζήτησαν βοήθεια από το ΔΝΤ και στη συνέχεια αναγράφονται τα συμπεράσματα της ελληνικής οικονομικής κρίσης.

Ο σκοπός της μελέτης είναι να εξεταστεί η οικονομική πορεία της Ελλάδος, ο ρόλος και οι αρμοδιότητες του ΔΝΤ και κατά πόσον οι παρεμβάσεις του προς διάσωση χωρών υπό χρεωκοπία οδηγούν στην οικονομική ανάπτυξη ή στην κοινωνική δυσχέρεια.

Σήμερα, παρά την ένταση, τη διάρκεια και τις επιπτώσεις της παρούσας κρίσης, μπορεί, υπό μία έννοια, να δικαιολογηθεί η άποψη ότι βρισκόμαστε κάτω από την επίδραση παρόμοιων, αν και πολύ ισχυρότερων, αιτίων με αυτά που χαρακτήρισαν τον οικονομικό κύκλο που άρχισε στις αρχές της δεκαετίας του '90.

Ο κύκλος αυτός, ο οποίος αρχικά χαρακτηρίστηκε από τις τεχνολογικές καινοτομίες και την «έκρηξη» παραγωγικότητας στις ΗΠΑ., εξέθρεψε υπερβολικές προσδοκίες, αύξησε δραματικά τις χρηματιστηριακές αξίες, ιδιαίτερα στους τομείς της σύγχρονης τεχνολογίας (ψηφιακή τεχνολογία, πληροφορική, διαδίκτυο, βιοτεχνολογία, τηλεπικοινωνίες) οι οποίες (χρηματιστηριακές αξίες) τελικά οδηγήθηκαν σε απότομη προσγείωση λίγα χρόνια μετά.

Πράγματι, από τις αρχές της δεκαετίας του '90 έως τις αρχές του 2000 υπήρξε συνεχής και ταχεία οικονομική ανάπτυξη, ενώ ορισμένες νομισματικές κρίσεις που εκδηλώθηκαν (Μεξικό, Βραζιλία, Ρωσία, ΝΑ Ασία) δεν εξελίχθηκαν σε μείζονα συστημικά προβλήματα.

Μέσα στο 2000 αναθεωρήθηκαν διεθνώς οι προσδοκίες σχετικά με τις χρηματιστηριακές αποτιμήσεις, οι οποίες είχαν ήδη εκτοξευθεί σε υπερβολικά ύψη. Ως αποτέλεσμα σημειώθηκε απότομη και μεγάλη διόρθωση των χρηματιστηριακών δεικτών. Μια από τις συνέπειες αυτού του γεγονότος ήταν η μείωση της κατανάλωσης

(«αποτέλεσμα πλούτου»). Παράλληλα, επειδή οι μεγάλες χρηματιστηριακές αποτιμήσεις είχαν ωθήσει σε νέο κύκλο επενδύσεων στον κλάδο συντηρώντας τη φούσκα τόσο των τεχνολογικών κλάδων, όσο και του χρηματοπιστωτικού που τροφοδοτούσε με κεφάλαια τους παράγοντες της αγοράς, έγινε λοιπόν αντιληπτό ότι ο κύκλος έφθασε στο υψηλότερο σημείο, ξεκινώντας επομένως την αναπόφευκτη πτωτική του πορεία. Η μείωση της κατανάλωσης και των επενδύσεων οδήγησαν σε μείωση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης στις αρχές της δεκαετίας του 2000, ενώ σε ορισμένες χώρες (Ιαπωνία) επικράτησαν συνθήκες αποπληθωρισμού. Το τρομοκρατικό χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 επέτεινε τους φόβους μιας επερχόμενης ύφεσης, ενώ οι χρηματιστηριακοί δείκτες συνέχισαν την καθοδική τους πορεία μέχρι και λίγο μετά το τέλος του 2002.

Παρά τα προαναφερόμενα, η παγκόσμια οικονομία αλλά και οι αγορές κεφαλαίου εξήλθαν σύντομα από τις δυσμενείς αυτές συνθήκες, λόγω κυρίως της επεκτατικής δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής των ΗΠΑ, αλλά και της υψηλής και συνεχούς οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας, της Ινδίας αλλά και άλλων αναπτυσσομένων χωρών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1 ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1.1 Σύντομη Ανασκόπηση

Η διεθνής οικονομία εξελίχθηκε πολύ ικανοποιητικά από το τέλος του 2002 μέχρι τα μέσα του 2007. Το ίδιο και οι κεφαλαιαγορές. Οι διεθνείς ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης κατά τη διάρκεια αυτής της πενταετίας ήταν οι υψηλότεροι τα τελευταία τριάντα χρόνια, ενώ και ο πληθωρισμός είχε καμφθεί. Οι διεθνείς κεφαλαιαγορές είχαν σημαντικές αποδόσεις, ξεπερνώντας τα προηγούμενα μέγιστα (εκτός της Ιαπωνίας). Πολλοί αναλυτές αναφέρονται στην περίοδο των τελευταίων είκοσι ετών ως την περίοδο της μεγάλης εξομάλυνσης ('great moderation', επειδή σημειώθηκαν υψηλοί ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης με μικρές διακυμάνσεις σε συνθήκες χαμηλού πληθωρισμού) και της 'μεγάλης σύγκλισης' (επειδή το κατά κεφαλήν εισόδημα των φτωχότερων χωρών συγκλίνει με ταχύτητα προς αυτό των πλουσιότερων χωρών, λόγω κυρίως της εντυπωσιακής ανάπτυξης της Κίνας και της Ινδίας, δύο χωρών που έχουν περισσότερο από το 40% του παγκόσμιου πληθυσμού).

Τρεις είναι οι κύριες ερμηνείες που εξηγούν τη μεγάλη διεθνή οικονομική επιτυχία αυτής της περιόδου:

- Η αύξηση της παραγωγικότητας, που ξεκίνησε από τις τεχνολογικές καινοτομίες στις ΗΠΑ και οι οποίες διαχέονται τα τελευταία χρόνια παγκοσμίως, ιδιαίτερα στους τομείς των υπηρεσιών

- Η ενσωμάτωση της Κίνας και της Ινδίας στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, σε συνδυασμό με τους πολύ υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξής τους. Η ενσωμάτωση αυτή, σε συνδυασμό με τους υψηλούς ρυθμούς επενδύσεων και τους ακόμα πιο υψηλούς ρυθμούς αποταμιεύσεων των χωρών αυτών, αλλά και σε συνδυασμό με το καθεστώς ελεγχόμενης συναλλαγματικής διακύμανσης και ροής ξένων κεφαλαίων, δημιούργησε ένα περιβάλλον χαμηλών τιμών αγαθών και υπηρεσιών, αύξησε τους παγκόσμιους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης, αύξησε παγκοσμίως την προσφορά εργασίας περιορίζοντας τις αυξήσεις στους πραγματικούς μισθούς, αυξάνοντας παράλληλα τα κέρδη. Δημιούργησε επίσης συνθήκες διαρθρωτικής αύξησης της διεθνούς ρευστότητας με τις (ex ante) αποταμιεύσεις να υπερβαίνουν τις (ex ante) επενδύσεις, προκαλώντας μείωση των πραγματικών επιτοκίων.

- Η θεσμική ανεξαρτησία των Κεντρικών Τραπεζών να επιδιώκουν το στόχο του χαμηλού πληθωρισμού (αν και η συσχέτιση ανεξαρτησίας και χαμηλού πληθωρισμού αποτελεί ακόμα αντικείμενο μελέτης και αμφισβήτησης).

Η πορεία της παγκόσμιας οικονομίας παρέμεινε γενικά ευνοϊκή το 2006. Ο ρυθμός αύξησης του παγκόσμιου ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 5% περίπου και υπερέβη σημαντικά, για τρίτο συνεχές έτος, το μέσο όρο των τελευταίων δεκαετιών. Ο πληθωρισμός στις προηγμένες οικονομίες αυξήθηκε σε 2,6% το 2006, από 2,3% το 2005, κυρίως λόγω της δυσμενούς εξέλιξης των τιμών στις διεθνείς αγορές των βασικών εμπορευμάτων, παρά τη σημαντική υποχώρηση της διεθνούς τιμής του αργού πετρελαίου τους τελευταίους μήνες του έτους, Πάντως, λόγω και της ευνοϊκής επίδρασης που ασκούν η ολοένα αυξανόμενη διεθνοποίηση της παραγωγής και του διεθνούς ανταγωνισμού, τελικά ο πληθωρισμός διεθνώς παραμένει χαμηλός. Οι προοπτικές για την παγκόσμια οικονομία είναι ευνοϊκές και για το 2007. Ωστόσο υπάρχουν σημαντικές αβεβαιότητες, που σχετίζονται κυρίως με το ενδεχόμενο απότομης διόρθωσης των διεθνών ανισορροπιών, με την πιθανότητα νέου γύρου αυξήσεων στις διεθνείς τιμές των βασικών εμπορευμάτων, καθώς και με τυχόν υιοθέτηση προστατευτικών εμπορικών μέτρων.

Στη ζώνη του ευρώ το ΑΕΠ εκτιμάται ότι αυξήθηκε κατά 2,6% το 2006, δηλαδή με τον υψηλότερο ρυθμό από το 2000, ενώ ο πληθωρισμός τελικά διαμορφώθηκε στο 2,2%. Ο πυρήνας του πληθωρισμού (δηλαδή ο πληθωρισμός χωρίς τις τιμές της ενέργειας και των μη επεξεργασμένων ειδών διατροφής) διαμορφώθηκε στο 1,5% το 2006. Το 2007 ο ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ κυμάνθηκε μεταξύ 1,7% και 2,7% σύμφωνα με τις προβολές των εμπειρογνομόνων του Ευρωσυστήματος. Ανάλογες είναι και οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του ΟΟΣΑ: 2,1% και 2,2% αντίστοιχα. Ο πληθωρισμός κυμάνθηκε μεταξύ 1,5% και 2,5% το 2007, σύμφωνα με τις προβολές των εμπειρογνομόνων του Ευρωσυστήματος. Τον Ιανουάριο του 2007 ο πληθωρισμός στη ζώνη του ευρώ, βάσει του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ), διαμορφώθηκε σε 1,9%.

Η κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ άλλαξε από τα τέλη του 2005. Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας αύξησε τα βασικά επιτόκια έξι φορές από το Δεκέμβριο του 2005 έως το τέλος του 2006, κατά 150 μονάδες βάσης συνολικά, ενώ έχει τονίσει ότι θα συνεχίσει να παρακολουθεί πολύ προσεκτικά τις οικονομικές και τις νομισματικές εξελίξεις και θα ενεργεί έγκαιρα και αποφασιστικά, προκειμένου να αποτραπούν οι κίνδυνοι αύξησης του πληθωρισμού και να διασφαλιστεί η σταθερότητα των τιμών μεσοπρόθεσμα. Οι κίνδυνοι αύξησης του πληθωρισμού στη

ζώνη του ευρώ συνδέονται με ενδεχόμενη μεγαλύτερη μετακύλιση των προηγούμενων αυξήσεων της τιμής του πετρελαίου στις τιμές καταναλωτή και με τυχόν πρόσθετες αυξήσεις των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών ή της έμμεσης φορολογίας. Το κυριότερο όμως είναι ότι, λόγω της αύξησης της απασχόλησης και γενικότερα του βαθμού χρήσης του παραγωγικού δυναμικού στη ζώνη του ευρώ, ενδέχεται οι αυξήσεις των μισθών να είναι μεγαλύτερες από ό,τι σήμερα αναμένεται. Επίσης, κίνδυνοι δημιουργούνται από τη διατήρηση υψηλών ρυθμών αύξησης της ποσότητας χρήματος M3 και των πιστώσεων προς τον ιδιωτικό τομέα, σε ένα περιβάλλον όπου υπάρχει ήδη υπερβάλλουσα ρευστότητα, κυρίως στις ΗΠΑ – Κατάλοιπα της πολιτικής Greenspan. Η αποφασιστική και έγκαιρη παρέμβαση της ΕΚΤ για τη διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών μεσοπρόθεσμα έχει ιδιαίτερη σημασία προκειμένου να συγκρατηθούν οι μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες πληθωριστικές προσδοκίες σε επίπεδο συμβατό με τη σταθερότητα των τιμών (δηλαδή πληθωρισμό κάτω αλλά πλησίον του 2%). Με τον τρόπο αυτό, η ενιαία νομισματική πολιτική θα συνεχίσει να συμβάλλει στη στήριξη διατηρήσιμης οικονομικής ανάπτυξης και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στη ζώνη του ευρώ.

Οι διεθνείς αυτές εξελίξεις επηρέασαν θετικά και τις εξελίξεις στην ελληνική οικονομία και κεφαλαιαγορά, ιδιαίτερα μέσω της δυναμικής που αποκτήθηκε με την προσπάθεια της σύγκλισης και την εισαγωγή του ευρώ και τη μεγάλη μείωση των επιτοκίων, την πιστωτική επέκταση, την απελευθέρωση πολλών κλάδων της οικονομίας και κυρίως του χρηματοπιστωτικού, τις υποδομές που κατασκευάστηκαν και τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων. (Αλμπάνη- Στουρνάρας, 2008)

1.2 Η τρέχουσα χρηματοπιστωτική κρίση

Η ειδυλλιακή αυτή εικόνα των διεθνών οικονομικών εξελίξεων άρχισε να σκιάζεται από τον Αύγουστο του 2007 κυρίως με την κρίση των στεγαστικών δανείων μειωμένης εξασφάλισης που ξέσπασε στην Αμερική και εξαπλώθηκε στην Ευρώπη, της υψηλής μόχλευσης του χρηματοπιστωτικού κινδύνου και δευτερευόντως με την αύξηση της τιμής του πετρελαίου, των άλλων πρώτων υλών και των τροφίμων, καθώς και τη διόρθωση του δολαρίου (που ήταν, περισσότερο παρά λιγότερο, αναμενόμενες, όχι όμως σε τέτοια έκταση).

Πρέπει βεβαίως να τονιστεί ότι και πριν από την κρίση των στεγαστικών δανείων, πολλοί οικονομολόγοι έθεταν θέμα διόρθωσης στις ΗΠΑ λόγω των μεγάλων ‘δίδυμων’

ελλειμμάτων, δηλαδή αυτών του δημόσιου τομέα και, κυρίως, του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Η κρίση αυτή, που αποδείχτηκε πολύ πιο σοβαρή απ' ό,τι αρχικά εκτιμήθηκε ιδιαίτερα για το χρηματοπιστωτικό σύστημα, κινητοποίησε τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ και των χωρών-μελών της ΕΕ οι οποίες παρενέβησαν διασωστικά (αν και όχι ομοιόμορφα: με το 'σχέδιο Paulson' οι ΗΠΑ, με το 'σχέδιο Brown' στη Βρετανία, ενώ στην ευρωζώνη ενήργησε κάθε χώρα ξεχωριστά με τη στήριξη των τραπεζών τους, προκειμένου να αποφύγουν την κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος. Κινητοποίησε επίσης και τις κεντρικές τράπεζες, οι οποίες είτε μείωσαν δραστικά τα επιτόκια παρέμβασης (όπως έκανε η Ομοσπονδιακή Κεντρική Τράπεζα (Fed) των ΗΠΑ, από 5.25% το καλοκαίρι του 2007 σε 0,25% σήμερα είτε δεν τα αύξησαν όπως αρχικά είχαν σκοπό (όπως έκανε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), η οποία τα αύξησε μεν στο 4.25% τον Απρίλιο του 2008 αλλά τελικά τα μείωσε τον Οκτώβριο του 2008 στο 3.75% μαζί με επτά άλλες κεντρικές τράπεζες), ενώ διοχέτευσαν σημαντική ρευστότητα στο σύστημα με κάθε μέσο.

Τα αίτια της τρέχουσας κρίσης είναι πολλά και υπό αναζήτηση. Πρώτον, όπως ήδη αναφέρθηκε, αρκετοί οικονομολόγοι ανέμεναν διόρθωση στις ΗΠΑ, αφενός λόγω της μεγάλης διάρκειας και έντασης του ανοδικού κύκλου (2002 –) όπου οι χρηματιστηριακοί δείκτες είχαν ξεπεράσει τα προηγούμενα μέγιστα και οι τιμές των ακινήτων είχαν φθάσει σε υψηλά επίπεδα, και αφετέρου λόγω του μεγάλου ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών των ΗΠΑ. Δεύτερον, ορισμένοι αναλυτές ενοχοποιούν τη χαλαρή νομισματική πολιτική στις ΗΠΑ σε συνδυασμό με την αύξηση της 'διαρθρωτικής' ρευστότητας που σχετίζεται με τις υψηλές αποταμιεύσεις της Κίνας και των πετρελαιοπαραγωγών χωρών που διοχετεύονται στις Δυτικές χώρες. Πρέπει να σημειωθεί ότι η αυτή η ροή κεφαλαίων από φτωχότερες σε πλουσιότερες χώρες (π.χ. από την Κίνα στις ΗΠΑ) όπου η δυνητική απόδοση του κεφαλαίου είναι μικρότερη, συνιστά σημαντική στρέβλωση στην κατανομή πόρων σε παγκόσμια κλίμακα. Τρίτον, και απ' ό,τι αποδεικνύεται σημαντικότερο, η κρίση σχετίζεται με τα προβλήματα εταιρικής διακυβέρνησης των τραπεζών κυρίως στις ΗΠΑ, σε συνδυασμό με τη χαλάρωση της εποπτείας που ακολούθησε την κατάργηση της νομοθεσίας Glass-Steagall του 1933, με αποκορύφωμα τη νομοθετική πράξη Gramm-Leach-Bliley το 1999: Στις τράπεζες επικράτησε φρενιτίδα υψηλών έκτακτων αμοιβών (bonuses) που συνδέθηκαν με την ανάληψη μεγαλύτερου κινδύνου στις διεθνείς αγορές, την αυξημένη δανειοδότηση σε πιστούχους αμφιβόλου ικανότητας αποπληρωμής, δάνεια αμφιβόλου ποιότητας τιτλοποιήθηκαν και πέρασαν με αδιαφανείς τρόπους, δηλαδή δεν φαίνονταν σωστά

επειδή υπήρχε πρόβλημα σωστής λογιστικής απεικόνισης, σε ισολογισμούς οργανισμών που δεν εποπτεύονται από τις αρχές ή/και διατέθηκαν σε τελικούς πελάτες ως ‘δομημένα’ προϊόντα με αδιαφανή χαρακτηριστικά. Πρέπει να σημειωθεί ότι, αρκετά χρόνια πριν, έγκυροι οικονομολόγοι έκαναν αναφορά ακριβώς σε αυτά τα ανεπιθύμητα χαρακτηριστικά της εταιρικής διακυβέρνησης στις ΗΠΑ. Για παράδειγμα, στον τίτλο σχετικού βιβλίου του Stiglitz (2003) αναφερόταν η φράση ‘σπόροι καταστροφής’ (seeds of destruction).

Το μέγεθος της κρίσης αυτής και οι συνολικές επιπτώσεις της παραμένουν ακόμα αβέβαιες, αν και όλοι πλέον θεωρούν ότι πρόκειται για τη μεγαλύτερη χρηματοπιστωτική κρίση μετά το «κραχ» του 1929. Οι επιπτώσεις, πέραν των ζημιών στο τραπεζικό σύστημα, περιλαμβάνουν σημαντική μείωση των ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης στις ΗΠΑ και στην ΕΕ, και λιγότερο στον υπόλοιπο κόσμο, καθώς και σημαντική και απότομη διόρθωση των χρηματιστηριακών δεικτών (οι περισσότεροι δείκτες ήταν 50% περίπου χαμηλότερα στις αρχές Οκτωβρίου 2008 έως τις αρχές Μαρτίου του 2009. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) στις προβλέψεις του Απριλίου 2008 (IMF, 2008) εκτίμησε τις συνολικές ζημιές του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε 945 δις. δολάρια, μέγεθος που αναθεωρήθηκε σε 1400 δις. δολάρια στις προβλέψεις του Οκτωβρίου 2008, αφού μεσολάβησαν δραματικά γεγονότα χρεοκοπίας τραπεζικών και ασφαλιστικών κολοσσών και έντονης παρεμβατικής και διασωστικής δραστηριότητας των αρχών, στις ΗΠΑ, στην ΕΕ και αλλού.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο πρόβλεπε, με σημαντικό όμως βαθμό αβεβαιότητας, ότι η ανάκαμψη τοποθετείται στο τέλος του 2009 υπό την κύρια όμως προϋπόθεση της συνέχισης της συντονισμένης παρέμβασης των αρχών. Αν ληφθούν υπόψη οι επιδόσεις του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος τα τελευταία είκοσι χρόνια (την περίοδο της ‘μεγάλης εξομάλυνσης’), οι σχετικά μικρές περιόδους των κάμψεων, οι ταχείες ανακάμψεις, οι μεγάλες περιόδους οικονομικής ανόδου, η μεγάλη συμβολή των αναπτυσσόμενων οικονομιών στην οικονομική ανάπτυξη, κυρίως όμως η άμεση, συντονισμένη και ρεαλιστική ανταπόκριση των δημοσιονομικών και νομισματικών αρχών στην κρίση, μια (περισσότερο παρά λιγότερο) αντικειμενική εκτίμηση, αν και αρκετά παρακινδυνευμένη, θα ήταν ότι οι πιθανότητες ανάκαμψης είναι μεγαλύτερες από τις πιθανότητες νέας περιόδου ύφεσης της παγκόσμιας οικονομίας σε ακόμα μεγαλύτερη κρίση. Εξάλλου, παρά τις μεγάλες απομειώσεις κεφαλαίου του χρηματοπιστωτικού συστήματος, που είναι το κύριο χαρακτηριστικό της παρούσας κρίσης, οι προβλεπόμενες επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία, σύμφωνα με το σενάριο βάσης του ΔΝΤ, δεν

είναι χειρότερες από αυτές της περιόδου 2001-2002 (αν και η αρνητική επίπτωση στις αναπτυσσόμενες οικονομίες είναι οριακά μεγαλύτερη). (Αλμπάνη - Στουρνάρας, 2008)

Η αμερικανική κυβέρνηση κήρυξε επισήμως τη λήξη της κρίσης τον Ιούνιο του 2009, αλλά πολλοί την αμφισβήτησαν.

1.3 Ο ρόλος της Ευρωζώνης

Η επιτυχής εισαγωγή του ευρώ δημιούργησε μια νομισματική/οικονομική ζώνη με μεγάλη οικονομική ισχύ (ήδη, με την διολίσθηση της ισοτιμίας του δολαρίου ως προς το ευρώ, η Ευρωζώνη εκτιμάται ότι έχει υψηλότερο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) από τις ΗΠΑ) και διαπραγματευτική δύναμη ικανή να επηρεάσει τις παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις.

Όμως, η οικονομική αυτή δύναμη δεν παράγει ακόμα πλήρη αποτελέσματα. Η Ευρωζώνη χαρακτηρίζεται από σχετικά χαμηλό μέσο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης τα τελευταία επτά χρόνια (1.8%), σχετικά υψηλό ποσοστό ανεργίας (8.1%), ενώ οι χώρες-μέλη της εμφανίζονται διχασμένες σε μείζονα ζητήματα, όπως είναι το ορθό μείγμα της οικονομικής πολιτικής, η χρηματοδότηση του Κοινοτικού Προϋπολογισμού, το μέλλον του κοινωνικού κράτους, τα όρια μεταξύ κράτους και αγοράς και η ανάγκη για διαρθρωτικές αλλαγές. Αυτός ο κατακερματισμός, ο οποίος χαρακτηρίζει τόσο τις πολιτικές όσο επίσης και τις σημαντικότερες αγορές προϊόντων και υπηρεσιών (παρά τις ποικίλες οδηγίες, η ΕΕ βρίσκεται μακριά ακόμα από το να θεωρηθεί ενιαία αγορά αγαθών και υπηρεσιών όπως οι ΗΠΑ) είναι η βασική αιτία που τα οικονομικά αποτελέσματα της Ευρωζώνης απέχουν από τις δυνατότητες της. Σε ορισμένες δραστηριότητες αιχμής, όπως για παράδειγμα η έρευνα και ανάπτυξη (R&D), ο κατακερματισμός, το χάσμα μεταξύ των οικονομιών, εμποδίζει τη δημιουργία των αναγκαίων οικονομιών κλίμακας που χαρακτηρίζει τις αντίστοιχες δραστηριότητες στις ΗΠΑ.

Η Ευρωζώνη έχει τη δυνατότητα, και πρέπει, να επιτύχει σημαντικά υψηλότερους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης. Πρώτον, για να μειώσει την ανεργία στο εσωτερικό της, ιδιαίτερα μεταξύ των νέων, και να βελτιώσει το επίπεδο ευημερίας των πολιτών της. Δεύτερον, για να συμβάλει στην άμβλυνση των διεθνών νομισματικών και οικονομικών ανισοροπιών.

Η υψηλότερη οικονομική ανάπτυξη της Ευρωζώνης, πέρα από το όφελος για την ίδια

την Ευρωπαϊκή Ένωση, θα βοηθήσει στο να αναβαθμιστεί ο ρόλος της στη διεθνή οικονομική σκηνή αλλά και να επιτευχθεί μια καλύτερη διεθνής κατανομή των πόρων. Πράγματι, ένας από τους λόγους που αρκετοί οικονομολόγοι αντιδρούν στην μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος των ΗΠΑ και την αύξηση της εθνικής τους αποταμίευσης είναι ότι αυτό (το δημοσιονομικό έλλειμμα) αποτελούσε τα τελευταία χρόνια την ατμομηχανή της Αμερικανικής αλλά και της διεθνούς οικονομίας. Οι τελευταίες εξελίξεις, από τα μέσα του 2007 μέχρι σήμερα, έχουν μάλιστα ενισχύσει τα επιχειρήματα αυτά. Αν όμως η Ευρωζώνη ανακάμψει επαρκώς, μπορεί να γίνει και αυτή ατμομηχανή της παγκόσμιας ανάπτυξης. Επιπλέον, θα συμβάλλει και στη μείωση του ελλείμματος των τρεχουσών συναλλαγών των ΗΠΑ, συμβάλλοντας στην σταθεροποίηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του δολαρίου έναντι του ευρώ. (Στουρνάρας, 2008)

Καθ' όλη την κρίση, η ευρωζώνη έχει προστατεύσει αποτελεσματικά τις μεταβολές των επιτοκίων που ήταν προηγουμένως τόσο καταστρεπτικές για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) χώρες σε περιόδους οικονομικών πιέσεων της αγοράς. Η ικανότητα της ζώνης του ευρώ να δράσουν γρήγορα και σε συντονισμό με τις κεντρικές τράπεζες, βοήθησε στη σταθεροποίηση ολόκληρου του διεθνούς νομισματικού συστήματος.

Η χρηματοπιστωτική κρίση κατέδειξε τα οφέλη της σταθερότητας από την ένταξη του ευρώ, αυξάνοντας την ελκυστικότητά της για μη ενταγμένες χώρες. Ωστόσο, το ευρώ δεν είναι σε θέση να προστατεύσει τη ζώνη του ευρώ από όλα τα οικονομικά προβλήματα - ιδίως εκείνες που σχετίζονται με ανισορροπίες. Η κρίση τόνισε ορισμένες αδυναμίες στο πλαίσιο της ζώνης του ευρώ. Ανισορροπίες στο εσωτερικό της ζώνης του ευρώ σημαίνει ότι ορισμένες οικονομίες έμειναν περισσότερο εκτεθειμένοι στην κρίση από άλλες. Πριν από την κρίση σε πολλές χώρες της ζώνης του ευρώ αγνοήθηκε ο κίνδυνος ανισορροπιών.

Η Επιτροπή παρουσίασε τις προτάσεις της για ένα νέο πλαίσιο της ευρωπαϊκής χρηματοπιστωτικής εποπτείας. Ο στόχος αυτών των προτάσεων είναι να βελτιώσουν την προληπτική εποπτεία τόσο των μεμονωμένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων καθώς όσο και του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο σύνολό του.

Σε ανακοίνωση της 7ης Μαΐου 2008, η Επιτροπή πρότεινε μια πολιτική ατζέντα μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση της λειτουργίας της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ), σε ένα ταχέως μεταβαλλόμενο παγκόσμιο περιβάλλον. Ο συντονισμός των πολιτικών των χωρών της ζώνης του ευρώ πρέπει να βελτιωθεί. (<http://europa.eu>)

1.4 Η ελληνική οικονομία

Η ελληνική οικονομία, παρά τα εκάστοτε, και βεβαίως τα σημερινά, σοβαρά προβλήματά της, θεωρείται μια κλασική περίπτωση διαχρονικής επιτυχίας. Το 1830, όταν η Ελλάδα απέκτησε την εθνική της ανεξαρτησία, ήταν μια φτωχή, μικρή επαρχία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Σήμερα συγκαταλέγεται στις 25 πλουσιότερες χώρες του κόσμου. Αν η χρονική περίοδος φαίνεται πολύ μεγάλη, το ίδιο συμπέρασμα προκύπτει αν ξεκινήσουμε από το 1950, δηλαδή αμέσως μετά τον β' παγκόσμιο πόλεμο και τον εμφύλιο, ή το 1960, που διαθέτουμε συγκρίσιμα στοιχεία με τις λοιπές χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Από τότε μέχρι σήμερα, η Ελλάδα παρουσιάζει το δεύτερο υψηλότερο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης στην Ευρώπη. Αν και αυτή η περίοδος φαίνεται μεγάλη, το ίδιο προκύπτει από το 1995 και μετά: Την περίοδο αυτή, η Ελλάδα παρουσιάζει το δεύτερο υψηλότερο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης στην ΕΕ των 'παραδοσιακών' 15 κρατών-μελών, και το δεύτερο υψηλότερο ρυθμό αύξησης της 'ολικής παραγωγικότητας'. Ως αποτέλεσμα, το κατά κεφαλήν προϊόν της σε μονάδες ισοδύναμης αγοραστικής δύναμης φθάνει σήμερα το 90% του αντίστοιχου της Ευρωζώνης.

Η τελευταία μεγάλη μεταρρυθμιστική περίοδος στην Ελλάδα ήταν αυτή που ξεκίνησε το 1995 και τελείωσε με τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Η προσπάθεια επίτευξης των κριτηρίων σύγκλισης και τελικά η υιοθέτηση του Ευρώ ήταν μια μεγάλη μεταρρύθμιση διότι αύξησε τη δημοσιονομική και νομισματική πειθαρχία, αλλάζοντας την πορεία της οικονομικής πολιτικής της μεταπολιτευτικής περιόδου, μειώνοντας την αβεβαιότητα και τα κάθε είδους 'ασφάλιστρα κινδύνου', και τελικά, τα επιτόκια. Συνέπεσε μάλιστα με την περίοδο εκσυγχρονισμού και ιδιωτικοποίησης πολλών κρατικών τραπεζών, τα βελτιωμένα αποτελέσματα των οποίων δημιούργησαν θετικές συνέργειες με τη μακροοικονομική σταθεροποίηση και, τελικά, συνέβαλαν στους υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης. Η διαδικασία αυτή εξηγεί επακριβώς γιατί σημειώθηκαν τόσο υψηλοί ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης αυτήν την περίοδο, παρά το γεγονός ότι το έλλειμμα του δημόσιου τομέα μειώθηκε από περίπου 15% του ΑΕΠ το 1993 σε περίπου 3% του ΑΕΠ (και μάλιστα μετά την απογραφή!) το 1999.

Η ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων υπήρξε σταθμός, διότι ανάγκασε μία ράθυμη και αναποτελεσματική κρατική μηχανή να ανασκουμπωθεί, να προγραμματίσει, να εκπαιδευτεί, να συντονίσει, να φέρει τελικά σε αίσιο πέρας όλα τα υλικά και άυλα έργα τη συγκεκριμένη ημερομηνία.

Μετά την ένταξη στην Ευρωζώνη και τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων, η

αναπτυξιακή δυναμική συνεχίστηκε λόγω της δύναμης της αδράνειας. Όμως η μεταρρυθμιστική προσπάθεια αυτής της περιόδου ουσιαστικά δεν υποκαταστάθηκε από άλλη, παρά τη σχετική ρητορική και τις κάποιες σποραδικές επιτυχείς προσπάθειες. Το αναπτυξιακό πρότυπο της σύγκλισης έφτασε στα όρια του και δεν υποκαταστάθηκε από άλλο. Στα ήδη υπάρχοντα προβλήματα προστέθηκαν κι' άλλα, σημαντικότερα, και επί πλέον, η διεθνής οικονομική κρίση. (Στουρνάρας, Η οικονομία του χθές, του σήμερα και του αύριο).

Αυτό που άλλαξε ταχύτατα είναι το διεθνές περιβάλλον μέσα στο οποίο εντάσσεται και η Ελλάδα. Οι κύριες συνέπειες αυτής της πρωτοφανούς επιδείνωσης του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος ήταν (και στο μεγαλύτερο βαθμό είναι ακόμη) τέσσερις: α) μία κρίση ρευστότητας, καθώς το κεφάλαιο έγινε είδος υπό εξαφάνιση, β) μία κρίση ανάπτυξης, καθώς όλες οι οικονομίες του κόσμου (με ελάχιστες εξαιρέσεις) είδαν τις οικονομίες τους να συρρικνώνονται και το ΑΕΠ τους να περνά ταχύτητα από θετική σε αρνητική ανάπτυξη, γ) μία κρίση εκτίναξης του δημόσιου χρέους και των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, καθώς όλα τα κράτη στράφηκαν στο δανεισμό και στην αύξηση των δημοσίων δαπανών προκειμένου να εμποδίσουν τις οικονομίες τους από το πέσουν σε 'χειμέρια νάρκη' και δ) μία κρίση εμπιστοσύνης, καθώς πολίτες και πολιτικοί βρέθηκαν με την πλάτη στον τοίχο, με τους πρώτους να βιώνουν στο έπακρο τις συνέπειες της οικονομικής ύφεσης και τους δεύτερους να προσπαθούν να σταθούν στο ύψος των περιστάσεων αναζητώντας λύσεις σε ένα πρόβλημα που στο μυαλό τους έμοιαζε άλυτο.

Στην Ελλάδα το χρηματιστήριο καταρρακώθηκε από τις 5346 μονάδες στις 1457 χάνοντας το 73% της αξίας του σε 1,5 χρόνο. Ακόμη και αν το διεθνές περιβάλλον έσφυζε από υγεία, ένα κραχ τέτοιου μεγέθους θα ήταν από μόνο του αρκετό να ρίξει την ελληνική οικονομία σε ύφεση, καθώς οι μεγαλύτερες εταιρίες της χώρας είδαν τις κεφαλαιοποιήσεις τους να εξανεμίζονται και τα επιχειρηματικά τους πλάνα να τινάζονται στον αέρα, με αποτέλεσμα να παγώσουν τις επενδύσεις και τις προσλήψεις τους και σε πολλές περιπτώσεις να περάσουν σε απολύσεις.

Το χτύπημα στον, κατά τα άλλα υγιή ελληνικό τραπεζικό κλάδο, ήταν βαρύ και όπως ακριβώς είχε προβλέψει το ΔΝΤ στη σχετική του έκθεση το Μάρτιο του 2008, η Ελλάδα βίωσε τη δική της τραπεζική κρίση και συνάμα μία μεγάλη κρίση ρευστότητας, που στέγνωσε την αγορά από κεφάλαια, προκαλώντας οικονομικό στραγγαλισμό σε χιλιάδες επιχειρήσεις και περαιτέρω πάγωμα των προσλήψεων, αύξηση των απολύσεων και τροφοδότηση ενός βάνανσου κύκλου οικονομικής ταλαιπωρίας. Οι μεγάλες Κεντρικές

Τράπεζες επέβαλλαν την αύξηση των αποθεματικών των τραπεζών και την υιοθέτηση σκληρότερων κριτηρίων δανειοδότησης με αποτέλεσμα η χρηματοδότηση ιδιωτών και επιχειρήσεων να σταματήσει ξαφνικά, προκαλώντας έμφραγμα στην οικονομία. Μέχρι το 2008 οι τράπεζες ‘κυνηγούσαν’ τους πολίτες για να τους πείσουν να πάρουν δάνεια και από το 2008 και μετά τους ψάχνουν μόνο για να τα αποπληρώσουν.

1.4.1 Καθυστέρηση στην κατανόηση του μεγέθους της κρίσης

Η τρέχουσα κρίση, είχε φανεί, τουλάχιστον, από το καλοκαίρι του 2006, ενώ ήταν δεδομένη σε όλο το 2007. Παρόλα αυτά η Ελλάδα φάνηκε να αντιμετωπίζει το θέμα υπεροπτικά, ποντάροντας στη μειωμένη έκθεση του τραπεζικού της κλάδου σε τοξικά προϊόντα και αδυνατώντας να δει τη συνολική εικόνα του προβλήματος. Έτσι, υπήρξε μία κρίσιμη καθυστέρηση ως προς την κατανόηση της φύσης της κρίσης, η οποία έφερε τη χώρα προ δυσάρεστων εκπλήξεων. Συνέπεια της παραπάνω καθυστέρησης ήταν η αργοπορία και στη λήψη μέτρων εναντίον της κρίσης τα οποία, όταν πλέον, πάρθηκαν, ήταν αποσπασματικά και όχι αρκετά για να οδηγήσουν στην αντιμετώπιση του προβλήματος.

1.4.2. Οι κερδοσκόποι εκμεταλλεύονται την κατάσταση κερδοσκοπώντας στα ελληνικά ομόλογα

Με την Ελλάδα να προβάλλεται ως το παράδειγμα προς αποφυγήν και τα επιτόκια δανεισμού της να ακολουθούν ανοδική τάση, βρέθηκαν μία σειρά κερδοσκόπων που εκμεταλλεύτηκαν στο έπακρο την κατάσταση, ζητώντας μεγαλύτερα επιτόκια για να δανείσουν. Ο ΓΔ και οι τραπεζικές μετοχές κατέρρευσαν, επιτείνοντας το χρηματοπιστωτικό σοκ της Ελλάδας και προκαλώντας ακόμη μεγαλύτερες ευκαιρίες για κερδοσκοπικά παιχνίδια στην αγορά ομολόγων.

1.4.3. Συσσώρευση δημόσιου χρέους

Κάθε χρόνο, η κυβέρνηση έχει έσοδα, τα οποία προέρχονται π.χ. από φόρους, και δαπάνες, όπως π.χ. την καταβολή μισθών στους δημοσίους λειτουργούς. Αν οι δαπάνες υπερβαίνουν τα έσοδα, η κυβέρνηση σημειώνει ελλείμματα καθιστώντας αναγκαίο το δανεισμό. Έτσι διογκώνεται το χρέος. Επιπλέον, αν η κυβέρνηση έχει συσσωρεύσει χρέος από προηγούμενα έτη, κατά τα οποία λειτουργούσε σημειώνοντας έλλειμμα, το

έλλειμμα κατά το τρέχον έτος αυξάνει περαιτέρω το χρέος. Το έλλειμμα σε ένα δεδομένο έτος αυξάνει το χρέος που έχει συσσωρευτεί από τα προηγούμενα έτη αλλά και το συσσωρευμένο χρέος των προηγούμενων ετών αυξάνει το έλλειμμα στο τρέχον έτος. Το δεύτερο συμβαίνει επειδή οι πληρωμές τόκων που αφορούν το χρέος, το οποίο έχει συσσωρευτεί από προηγούμενα έτη, αποτελούν δαπάνη κατά το τρέχον έτος και προστίθενται στο έλλειμμα αυτού του έτους.

Ο Πίνακας 1 περιγράφει την ιστορική εξέλιξη του ελλείμματος. Σε κάθε δεκαετία αναφέρουμε το έλλειμμα, το οποίο εκφράζεται ως ποσοστό του μεγέθους της ελληνικής οικονομίας και υπολογίζεται κατά μέσο όρο στο διάστημα των δέκα ετών. Το μέγεθος της οικονομίας υπολογίζεται με βάση το ΑΕΠ, δηλαδή την συνολική αξία των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στην Ελλάδα.

Δεκαετία	1960-1969	1970-1979	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Δημόσιο έλλειμμα ως % επί του ΑΕΠ	-0,6	1,2	8,1	8,4	5,9

Πίνακας 1: Δημόσιο έλλειμμα (Πηγή: ΟΟΣΑ)

Κατά τις δεκαετίες του 1960 και 1970, η κυβέρνηση ουσιαστικά ισοσκελίξε έσοδα και δαπάνες. Το έλλειμμα αυξήθηκε δραματικά κατά τη δεκαετία του 1980: οι δαπάνες υπερέβησαν τα έσοδα σε ποσοστό 8,1% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο, κάθε χρόνο κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης δεκαετίας. Το έλλειμμα παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα κατά τις επόμενες δύο δεκαετίες.

Η εξέλιξη του ελλείμματος αντικατοπτρίζεται σε αυτήν του δημοσίου χρέους.

Ο παρακάτω παρουσιάζει το δημόσιο χρέος στο τέλος κάθε δεκαετίας, ως ποσοστό επί του ΑΕΠ.

Έτος	1980	1990	2000	2009
Δημόσιο χρέος ως % επί του ΑΕΠ	26	71	101,5	115,1

Πίνακας 2: Δημόσιο χρέος (Πηγή: ΟΟΣΑ)

Τα υψηλά ελλείμματα στη δεκαετία του 1980 οδήγησαν σε δραματική αύξηση του χρέους: Το χρέος αυξήθηκε από 26% επί του ΑΕΠ, το 1980, σε ποσοστό 71% επί του

ΑΕΠ, το 1990. Το χρέος συνέχισε να αυξάνεται κατά τις επόμενες δύο δεκαετίες ως αποτέλεσμα των αυξημένων ελλειμμάτων, τα οποία βρίσκονταν σε υψηλά επίπεδα εν μέρει λόγω των πληρωμών τόκων επί του συσσωρευμένου χρέους.

Ο Πίνακας 3 παρουσιάζει κατά μέσο όρο την κατανάλωση και τις επενδύσεις ως ποσοστό επί του ΑΕΠ για κάθε δεκαετία.

Δεκαετία	1970-1979	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Κατανάλωση ως % επί του ΑΕΠ	77,2	85,1	90,1	88,8
Επενδύσεις ως % επί του ΑΕΠ	30,7	23	20,6	22,6

Πίνακας 3: Κατανάλωση και επενδύσεις (Πηγή: ΟΟΣΑ)

Σε σύγκριση με τη δεκαετία του 1970, η κατανάλωση αυξήθηκε σημαντικά κατά τη δεκαετία του 1980 ενώ οι επενδύσεις μειώθηκαν κατά το ίδιο περίπου ποσοστό (8% επί του ΑΕΠ). Αυτό σημαίνει ότι οι Έλληνες πολίτες κατανάλωναν περισσότερο, ενώ μικρότερο ποσοστό δαπανούνταν για παραγωγικές επενδύσεις, όπως π.χ. την κατασκευή εργοστασίων και αυτοκινητοδρόμων. Και τα δύο αυτά φαινόμενα οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στην δραματική αύξηση του δημοσίου χρέους κατά την δεκαετία του 1980 και στον τρόπο με τον οποίο δαπανήθηκαν από τις τότε κυβερνήσεις τα χρήματα που αντλήθηκαν από το δανεισμό. Πράγματι, το ποσοστό των χρημάτων που δαπανήθηκε σε παραγωγικές επενδύσεις, δηλ. δημόσια έργα υποδομής, δεν ξεπέρασε το 25% του συνόλου. Το μεγαλύτερο μέρος των χρημάτων δαπανήθηκε για την αύξηση της μισθοδοσίας στον δημόσιο τομέα, δηλ. περισσότεροι δημόσιοι υπάλληλοι και υψηλότεροι μισθοί, καθώς και για την αύξηση των συνταξιοδοτικών δαπανών, δηλ. περισσότεροι συνταξιούχοι και υψηλότερες συντάξεις.

Για να έχουμε μία πιο πλήρη κατανόηση της εξέλιξης του εξωτερικού χρέους της Ελλάδας κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες, χρησιμοποιούμε τον Πίνακα 4 και συμπεριλαμβάνουμε και τις επενδύσεις και εξαγωγές.

Δεκαετία	1990-1999	2000-2009
Εμπορικό ισοζύγιο (εξαγωγές μείον εισαγωγές) ως % επί του ΑΕΠ	- 10,7	- 11,4
Καθαρός δανεισμός ως % επί του ΑΕΠ	4,1	10,2
Καθαρές μεταβιβάσεις ως % επί του ΑΕΠ	5,9	2

Πίνακας 4: Εμπορικό ισοζύγιο και εξωτερικός δανεισμός (Πηγή: ΟΟΣΑ)

Κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες (και παλαιότερα, σε μικρότερη όμως κλίμακα), το εμπορικό ισοζύγιο ήταν αρνητικό, δηλαδή η Ελλάδα εισήγαγε περισσότερο από ό,τι εξήγαγε. Η επιπλέον κατανάλωση και οι επενδύσεις προέρχονταν από εισαγωγές, οι οποίες ξεπερνούσαν τις εξαγωγές.

Η Ελλάδα ήταν σε θέση να εισάγει περισσότερο από ό,τι εξήγαγε λόγω του εξωτερικού δανεισμού της. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, το ετήσιο ποσοστό δανεισμού ανερχόταν κατά μέσο όρο σε 4,1% επί του ΑΕΠ. Αν και αυτό το ποσοστό είναι υψηλό, αυξήθηκε ακόμη περισσότερο, προσεγγίζοντας το 10,2%, κατά τη δεκαετία του 2000. Και όπως ήταν αναμενόμενο, το εξωτερικό χρέος αυξήθηκε ραγδαία: ανήλθε από 42,7% επί του ΑΕΠ το 2000 σε ποσοστό 82,5% το 2009.

Ο Πίνακας 4 υποδεικνύει ότι ο εξωτερικός δανεισμός αυξήθηκε διότι η Ελλάδα πραγματοποιούσε εισαγωγές σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τις εξαγωγές της και διότι οι μεταβιβάσεις από το εξωτερικό μειώθηκαν. Δύο είναι οι κύριοι παράγοντες που οδήγησαν στη μείωση των μεταβιβάσεων. Πρώτον, οι εισροές από την Ευρωπαϊκή Ένωση μειώθηκαν, καθώς εντάχθηκαν σε αυτήν φτωχότερες χώρες από την Ελλάδα και οι πόροι από τα πακέτα συνοχής ανακατανεμήθηκαν αναλόγως. Δεύτερον, η Ελλάδα υποχρεώθηκε να πληρώνει μεγαλύτερους τόκους στο αυξημένο εξωτερικό χρέος της.

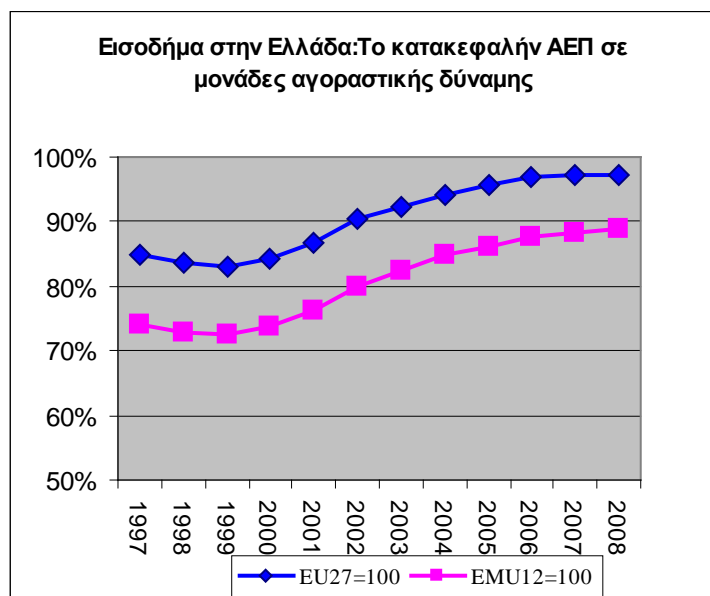
Εν ολίγοις, η Ελλάδα χρεώθηκε κατά τη δεκαετία του 2000 διότι εισήγαγε ακόμη περισσότερο σε σύγκριση με τις εξαγωγές της, παρόλο που δεχόταν μικρότερες εισροές κεφαλαίου από την Ευρωπαϊκή Ένωση και παρόλο που ήταν ήδη χρεωμένη.

Η ανάπτυξη που οδηγήθηκε το 2001-07 ήταν σε μεγάλο βαθμό προσωρινή. Άνω του μέσου όρου αύξησης 2001-07 οφείλεται στην συμβολή των θετικών παραγόντων:

- Η σύγκλιση των επιτοκίων στην πορεία προς την ΟΝΕ και την επακόλουθη διευκόλυνση της ΕΚΤ

- Η ταχεία αύξηση των χορηγήσεων στον ιδιωτικό τομέα μετά την οικονομική ελευθέρωση στον τομέα αυτό το 1990
- Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004.
- Η μετανάστευση από το πρώην σοβιετικό μπλοκ, ενισχύοντας τον πρωτογενή τομέα της οικονομίας.

Επιστροφή πάνω του μέσου όρου ρυθμούς ανάπτυξης είναι απίθανο χωρίς περαιτέρω πρόοδο στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για να συμβάλει στη βελτίωση της δυνητικής παραγωγής.

Πηγή: Eurostat

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2. ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

2.1 Η πορεία της ελληνικής οικονομίας από το 1960 έως το 1989

Για να δούμε τι πραγματικά έγινε από το 1980 και μετά, θα χρειαστεί να κάνουμε μια σύντομη ιστορική αναδρομή της πορείας της ελληνικής οικονομίας μέχρι τότε. Θα χωρίσουμε λοιπόν τις περιόδους ανάπτυξης του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού σε τρεις περιόδους: από το 1960 μέχρι το 1973, από το 1973 μέχρι το 1981 και από το 1981 έως το 1989.

2.1.1 Η «χρυσή περίοδος» 1960-1973

Η περίοδος από το 1960 έως το 1973 αποτελεί τη «χρυσή περίοδο» του ελληνικού καπιταλισμού, με υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και χαμηλό πληθωρισμό.

Η οικονομική αυτή ανάπτυξη ήταν το αποτέλεσμα της γενικότερης παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης που ακολούθησε το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου. Σε πανευρωπαϊκό επίπεδο η μέση ετήσια αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ κατά την περίοδο εκείνη έφτανε το 5% και η ανεργία δεν ξεπερνούσε το 2%. Στο γράφημα που ακολουθεί, φαίνεται παραστατικά ότι η περίοδος 1961-1973 παραμένει από τότε αζεπέραστη ως προς την οικονομική ανάπτυξη για τον καπιταλισμό παγκοσμίως:

Γράφημα 1

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η Ελλάδα λοιπόν, σε εκείνους τους καιρούς της μεγάλης ευρωπαϊκής (αλλά και παγκόσμιας) οικονομικής επέκτασης, εκκινώντας από χαμηλότερο οικονομικό επίπεδο απ' ότι οι μεγάλες οικονομίες της δυτικής Ευρώπης, φυσιολογικά παρουσίαζε υψηλότερους ρυθμούς απ' το μέσο ευρωπαϊκό όρο:

Πίνακας 1

Ρυθμός Ανάπτυξης, Πληθωρισμός, Ανεργία (%)			
Ελλάδα 1961-1973			
Έτος	Ρυθμός ανάπτυξης	Πληθωρισμός	Ανεργία
1961	13,2	1,8	5,9
1962	0,4	-0,3	5,1
1963	11,8	3,0	5,0
1964	9,4	0,9	4,6
1965	10,8	3,0	4,8
1966	6,5	4,9	5,0
1967	5,7	1,7	4,4
1968	7,2	0,3	5,6
1969	11,6	2,5	5,2
1970	8,9	3,0	4,2
1971	7,8	3,0	3,1
1972	10,2	4,3	2,1
1973	8,1	15,5	2,0

Στην αρχή της περιόδου έχουμε την κυριαρχία του αγροτικού τομέα στην οικονομία. Το 1950 ο αγροτικός τομέας αντιπροσώπευε το 34% του ΑΕΠ και στα 1956 απασχολούσε το 54% του ελληνικού πληθυσμού.

Η ανάπτυξη του βιομηχανικού τομέα θα είναι εντυπωσιακή τη δεκαετία 1964-73, από τους υψηλότερους στον κόσμο. Το αποτέλεσμα ήταν ο βιομηχανικός τομέας να ξεπεράσει τον αγροτικό σε υλική παραγωγή.

Πίνακας 2

Διάρθρωση του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος σε %				
Έτος	Γεωργία	Βιομηχανία	Υπηρεσίες	Σύνολο
1950	34	25	41	100
1961	31	27	42	100
1967	23,6	25,1	50,3	100

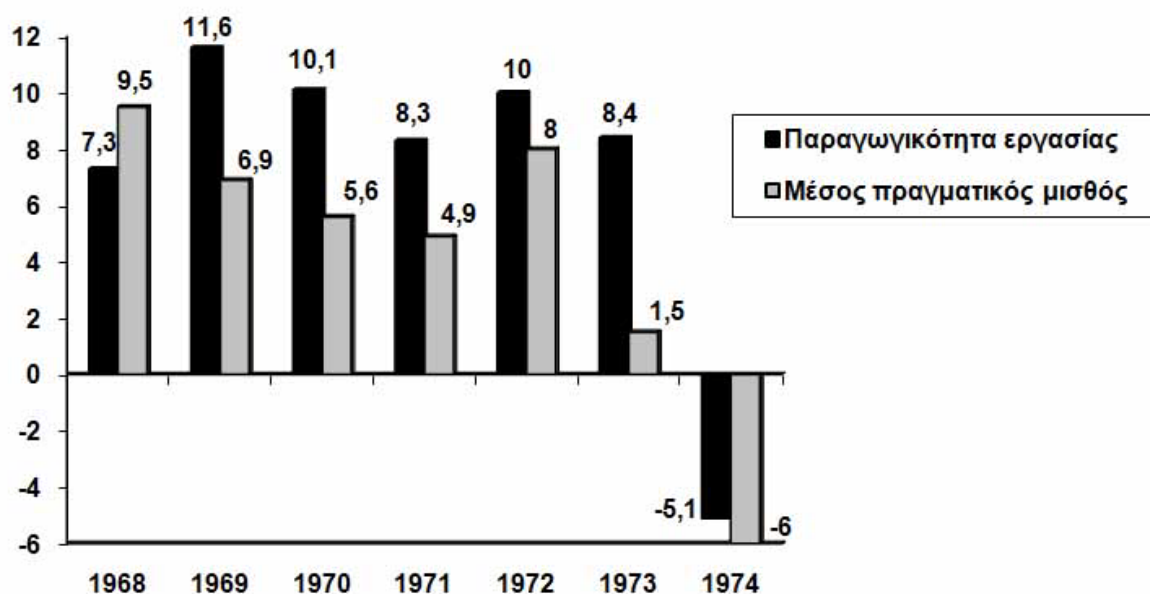
Ο ρόλος του κράτους στην οικονομική ανάπτυξη ήταν καθοριστικός. Η «χρυσή περίοδος» του παγκόσμιου καπιταλισμού ήταν συνώνυμη του θριάμβου του κεϋνσιανισμού, της «μικτής οικονομίας» (άμεση κρατική παρέμβαση στην οικονομία με μεγάλες δημόσιες επιχειρήσεις παράλληλα με τον ιδιωτικό τομέα). Στην Ελλάδα ήδη από το 1959 το 34% του συνόλου των παγίων κεφαλαίων των βιομηχανικών επιχειρήσεων ανήκε στο κράτος.

2.2.2 Το τέλος της «χρυσής περιόδου»

Η οικονομική ανάπτυξη διατήρησε τη δυναμική της και στη διάρκεια της δικτατορίας (1967-1974). Μοχλοί για την οικονομία ήταν η οικοδομή και ο τουρισμός. Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον εξακολουθούσε να είναι ευνοϊκό, ενώ το υψηλό οικονομικό επίπεδο των ευρωπαϊκών χωρών δημιουργούσε σ' αυτές ένα (σχετικά) άνετο βιοτικό επίπεδο που τροφοδοτούσε το τουριστικό ρεύμα.

Η αύξηση των μισθών στα χρόνια της δικτατορίας ήταν κατά πολύ μικρότερη της αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας (με εξαίρεση το 1968)

Γράφημα 3

Τα κέρδη στη βιομηχανία αυξήθηκαν την περίοδο 1967-1973 κατά 80% ενώ οι αμοιβές των εργαζομένων κατά 46%.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 1973-1974 έπληξε βαριά την ελληνική οικονομία η οποία παρουσίασε αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης:

Το ΑΕΠ το 1974 υποχώρησε κατά -6,4%, ο πληθωρισμός εκτοξεύθηκε στο 26,9%, η οικοδομική δραστηριότητα υφίσταται καθίζηση κατά -33%, οι επενδύσεις στη γεωργία υποχώρησαν κατά -26%. Λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης η μετανάστευση έπαψε να αποτελεί διέξοδο για τους ανέργους. Στα 1975 μάλιστα οι παλιννοστούντες (34.000) υπερτερούν όσων μεταναστεύουν (20.000).

2.2.3 Η ελληνική οικονομία από το 1974 έως το 1981

Το αρχικό σοκ της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης μπόρεσε γρήγορα να ξεπεραστεί. Το γεγονός αυτό οφειλόταν στο ότι η κρίση αφορούσε, αρχικά, κατά κύριο λόγο τις ανεπτυγμένες χώρες του κέντρου και η περιφέρεια (και επομένως και η Ελλάδα) επλήγησαν πολύ λιγότερο. Έτσι η Ελλάδα την περίοδο 1974-1979 είχε ρυθμό ανάπτυξης

μεγαλύτερο του ΟΟΣΑ ή της τότε ΕΟΚ (αλλά και διψήφιο αριθμό πληθωρισμού).

Πίνακας 3

Ρυθμός ανάπτυξης, Πληθωρισμός, ανεργία			
Έτος	Ρυθμός ανάπτυξης	Πληθωρισμός	Ανεργία
1974	-6,4	26,8	2,1
1975	6,4	13,4	2,3
1976	6,9	13,3	1,9
1977	2,9	12,2	1,7
1978	7,2	12,5	1,9
1979	3,3	19,0	1,9
1980	0,7	24,9	2,7
1981	-1,6	24,5	4,0

Ωστόσο, όπως φαίνεται και στον παραπάνω πίνακα, η νέα επιδείνωση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που πυροδοτήθηκε το 1979 έπληξε αυτή τη φορά την Ελλάδα σοβαρά (όπως και όλες τις τότε αναπτυσσόμενες χώρες). Οι ρυθμοί μεγέθυνσης του ΑΕΠ μειώνονταν, οι επενδύσεις ήταν στάσιμες, ενώ ο στασιμοπληθωρισμός (οικονομική στασιμότητα και ταυτόχρονα υψηλός πληθωρισμός) προστέθηκε στα χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας.

Η γενικότερη οικονομική επιβράδυνση που παρουσίαζε η ελληνική οικονομία στα τέλη της δεκαετίας του 1970, σήμαινε ότι ενώ οι δημόσιες δαπάνες αυξάνονταν, τα έσοδα του κράτους (από φόρους) μειώνονταν με αποτέλεσμα ο δημόσιος δανεισμός να ανέλθει στο 8,5% του ΑΕΠ (1981). Το εκλογικό έτος 1981 βρήκε την Ελλάδα σε κατάσταση στασιμοπληθωρισμού, μειούμενο ΑΕΠ (-1,6%) και αυξανόμενο πληθωρισμό (24,5%).

Η κορυφή του παγόβουνου ήταν η χειροτέρευση της ανταγωνιστικότητας των ιδιωτικών ελληνικών επιχειρήσεων και του ισοζυγίου πληρωμών. Το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο διευρύνθηκε από 1,3 δισεκατομμύρια δολάρια (1971) σε 3 δισεκατομμύρια δολάρια (1975) και 6,8 δισεκατομμύρια δολάρια (1981).

Στα 1981 ήταν προφανές ότι η «χρυσή περίοδος» του ελληνικού καπιταλισμού είχε

παρέλθει. Το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο ανάμεσα στο 1971 και το 1981 υπερπενταπλασιάστηκε ενώ τα ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών υπερεπταπλασιάστηκαν. Επιπλέον οι ιδιωτικές επενδύσεις παρουσίαζαν καθίζηση. Στα 1974 οι δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης ανήλθαν στο 28,4% του ΑΕΠ. Στα 1980 έφτασαν στο 31,8%, το 1981 έκαναν άλμα στο 38%.

2.2.4 1981-1993, η οικονομική κρίση

Η παγκόσμια οικονομική ύφεση, σε αντίθεση με τις αρχές της δεκαετίας του 1970, έπληττε σοβαρά την οικονομία της Ελλάδας:

Πίνακας 4

Ρυθμός ανάπτυξης, Πληθωρισμός, ανεργία			
Έτος	Ρυθμός ανάπτυξης	Πληθωρισμός	Ανεργία
1982	-1,1	21,1	5,8
1983	-1,1	20,2	7,9
1984	2	18,5	8,1
1985	2,5	19,3	7,8
1986	0,5	23,0	7,4
1987	-2,3	16,4	7,4
1988	4,3	13,5	7,7
1989	3,8	13,7	7,5
1990	0,0	20,4	7,0

Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 ο ελληνικός καπιταλισμός βρισκόταν σε βαθιά κρίση. Στην κρίση συνέβαλαν ο αυξανόμενος διεθνής ανταγωνισμός και η καθίζηση των επενδύσεων στη δεκαετία του 1970. Η είσοδος της Ελλάδας στην ΕΟΚ, οδήγησε σε μείωση της προστασίας από το κράτος της ελληνικής οικονομίας και είχε σαν αποτέλεσμα να αναδειχθεί το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας του ελληνικού καπιταλισμού. Το 1983 ένδεκα από τους δεκαεννέα βιομηχανικούς τομείς της Ελλάδας, εμφανίζουν μεγάλες ζημιές. Επομένως, η ενεργός παρέμβαση του κράτους για τη

διάσωση αυτών των επιχειρήσεων, μέσω του Οργανισμού για την Ανασυγκρότηση των Επιχειρήσεων (ΟΑΕ), που ιδρύθηκε το 1983, ήταν εκ των πραγμάτων επιβεβλημένη, γιατί σε διαφορετική περίπτωση, θα υπήρχε μαζική χρεοκοπία του πυρήνα της ελληνικής βιομηχανίας. Το 1986 στον ΟΑΕ υπήρχαν 41 επιχειρήσεις με 54.500 απασχολούμενους. Σε αυτούς θα πρέπει να υπολογιστούν και οι προμηθεύουσες επιχειρήσεις. Οι προβληματικές επιχειρήσεις, στις αρχές της δεκαετίας του 1980, διατηρούνταν στη ζωή με δάνεια από τις κρατικές τράπεζες (ένα μέρος τους ήταν δωρεάν επιχορηγήσεις). Η αύξηση των διεθνών επιτοκίων εκείνη την περίοδο έκανε ακόμα πιο δύσκολη τη διάσωση των επιχειρήσεων (και αύξανε κατακόρυφα το κόστος).

Το όλο εγχείρημα οδηγήθηκε σε αποτυχία, και τελικά το 1999, ο ΟΑΕ οδηγήθηκε σε εκκαθάριση του χαρτοφυλακίου του, με ιδιωτικοποιήσεις και οριστικό κλείσιμο επιχειρήσεων. Συνολικά η ζημία έφτασε το 1 τρισεκατομμύριο δραχμές για το ελληνικό δημόσιο.

Στα 1993 ο πληθωρισμός έτρεχε με 14,4%, ο ρυθμός του ΑΕΠ είχε γίνει αρνητικός (-1,6%), ο δανεισμός του δημοσίου αυξήθηκε στο 14% του ΑΕΠ, ενώ η ανεργία έφτασε το 10%.

Πίνακας 5

Ρυθμός ανάπτυξης, Πληθωρισμός, ανεργία			
Έτος	Ρυθμός ανάπτυξης	Πληθωρισμός	Ανεργία
1991	3,1	19,5	7,7
1992	0,7	15,9	8,7
1993	-1,6	14,4	9,7

(www.aformi.gr)

2.3 Επιβράδυνση της ελληνικής οικονομίας το 2005

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, το 2005 η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας επιβραδύνθηκε μεν, αλλά λιγότερο απ' ό,τι είχε αρχικά προβλεφθεί. Η αναμενόμενη αυτή

εξέλιξη ήταν αποτέλεσμα της υποχώρησης του ρυθμού των επενδύσεων που συνδέονταν με τους Ολυμπιακούς Αγώνες, της επιβράδυνσης του υψηλού, πάντως, ρυθμού ανόδου των ναυτιλιακών εισπράξεων από τις αρχές του 2005 και της σημαντικής ανόδου της διεθνούς τιμής του πετρελαίου. Σε κάθε περίπτωση και παρά την επιβράδυνση, η ελληνική οικονομία, λόγω και της μακροοικονομικής σταθερότητας με τη συμμετοχή στη ζώνη του ευρώ, εμφανίστηκε το 2005 αρκετά ανθεκτική στις δυσμενείς επιδράσεις και διαταραχές, εμφανίζοντας έναν από τους ταχύτερους ρυθμούς ανάπτυξης στην Ευρωζώνη, όπου ο αντίστοιχος μέσος όρος εκτιμάται μόλις σε 1,3%.

Στο δεύτερο εξάμηνο του 2005 συνεχίστηκε η προσπάθεια της οικονομικής πολιτικής να αντιμετωπίσει χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας. Ειδικότερα σημειώνεται ο νέος νόμος για τη λειτουργία των ΔΕΚΟ, ο οποίος αγγίζει άμεσα τον ευρύτερο Δημόσιο Τομέα, το μέγεθος και ο τρόπος λειτουργίας του οποίου αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας.

Με την εφαρμογή του νόμου διευκολύνεται ο εκσυγχρονισμός της λειτουργίας αυτών των δημόσιων επιχειρήσεων, η βελτίωση της αποδοτικότητάς τους και των οικονομικών τους στοιχείων, αλλά και μία καλύτερη θωράκιση στην αναμενόμενη απελευθέρωση των αγορών και την περαιτέρω ανταγωνιστική πίεση.

2.4 Εξελίξεις στην Επιχειρηματικότητα

Στις αρχές του 2006 δόθηκε στη δημοσιότητα η Παγκόσμια Έκθεση για την Επιχειρηματικότητα από το Παγκόσμιο Παρατηρητήριο για την Επιχειρηματικότητα (Global Entrepreneurship Monitor, GEM). Στην Έκθεση παρουσιάζονται τα ευρήματα του διεθνούς ερευνητικού προγράμματος για την επιχειρηματικότητα σε 35 χώρες, στο οποίο μετέχει το IOBE, το οποίο είναι υπεύθυνο τόσο για την επεξεργασία των εθνικών δεδομένων που περιλαμβάνονται στην παγκόσμια έκθεση, όσο και για την έκδοση ετήσιας εθνικής έκθεσης για την επιχειρηματικότητα στη χώρα μας.

Μερικά από τα κυριότερα συμπεράσματα που προκύπτουν από την τελευταία έκθεση του Παρατηρητηρίου συνοψίζονται στα ακόλουθα:

Το 2005 ένα 6,5% του ελληνικού πληθυσμού ηλικίας 18-64 ετών βρισκόταν στα αρχικά στάδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας (συμπεριλαμβανομένης της αυταπασχόλησης). Σε αυτήν την ομάδα περιλαμβάνονται τόσο τα άτομα που είχαν ξεκινήσει κάποιες προκαταρτικές ενέργειες στην κατεύθυνση έναρξης κάποιας

επιχείρησης (επίδοξοι επιχειρηματίες), αλλά και όσοι/όσες είχαν πράγματι ξεκινήσει μια επιχείρηση και είχαν πληρώσει μισθούς για τουλάχιστον τρεις μήνες, αλλά λιγότερο από 42 μήνες (νέοι επιχειρηματίες). Με την επίδοση του 6,5% η Ελλάδα κατατάσσεται ακριβώς στη μέση της σχετικής κλίμακας (στην 17η θέση των 35 χωρών), ωστόσο είναι η 5η ευρωπαϊκή (σε 20 χώρες αντιστοίχως).

Σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά παρατηρείται μία σημαντική άνοδος της νέας επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα (από το 5,8%) η οποία οφείλεται κυρίως σε άνοδο των επίδοξων επιχειρηματιών. Αυτό σημαίνει ότι αυξήθηκε κυρίως ο αριθμός των ατόμων που αποφασίζουν να αναλάβουν επιχειρηματική δραστηριότητα και προβαίνουν σε προκαταρτικές ενέργειες για την έναρξη. Προφανώς, όσο μεγαλύτερο τμήμα αυτών μπορέσει να περάσει στη φάση της υλοποίησης, τόσο μεγαλύτερη θα είναι η εισροή στην επόμενη κατηγορία «επιχειρηματικότητα» (νέες επιχειρήσεις), με πιθανή άνοδο του αριθμού τους στην επόμενη έρευνα.

Το 2005 υπήρξε στην Ελλάδα περαιτέρω άνοδος της επιχειρηματικότητας ευκαιρίας, έναντι της επιχειρηματικότητας ανάγκης. Το κίνητρο δηλαδή το οποίο ώθησε περισσότερα άτομα σ' αυτή την απόφαση ήταν ο εντοπισμός επιχειρηματικής ευκαιρίας, την οποία επιδιώκουν να εκμεταλλευθούν. Μόνο το 14,2% δηλώνει ότι αναγκάστηκε να προβεί σε αυτήν την ενέργεια λόγω έλλειψης άλλων επιλογών εργασίας ή/και δυσαρέσκειας με την υπάρχουσα απασχόληση, όταν το 2004 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν διπλάσιο (28%), ενώ το 2003 σχεδόν 40%.

Η νέα επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα εξακολουθεί να εμφανίζει έναν χαμηλό βαθμό καινοτομικότητας σε σχέση με τις άλλες χώρες, κάτι που συνδέεται με το ζήτημα της χαμηλής ποιοτικής νέας επιχειρηματικότητας που έχει επανειλημμένα επισημανθεί από το IOBE. Μόνο ένα 6,74% των επίδοξων και νέων επιχειρηματιών θεωρεί ότι (θα) προσφέρει προϊόντα και υπηρεσίες που είναι εντελώς νέα για όλους τους πελάτες στους οποίους (θα) απευθύνεται. Ο αντίστοιχος μέσος όρος των χωρών του GEM αλλά και των ευρωπαϊκών χωρών βρίσκεται στην περιοχή του 13%. (IOBE, 2006)

2.5 Το Οικονομικό κλίμα

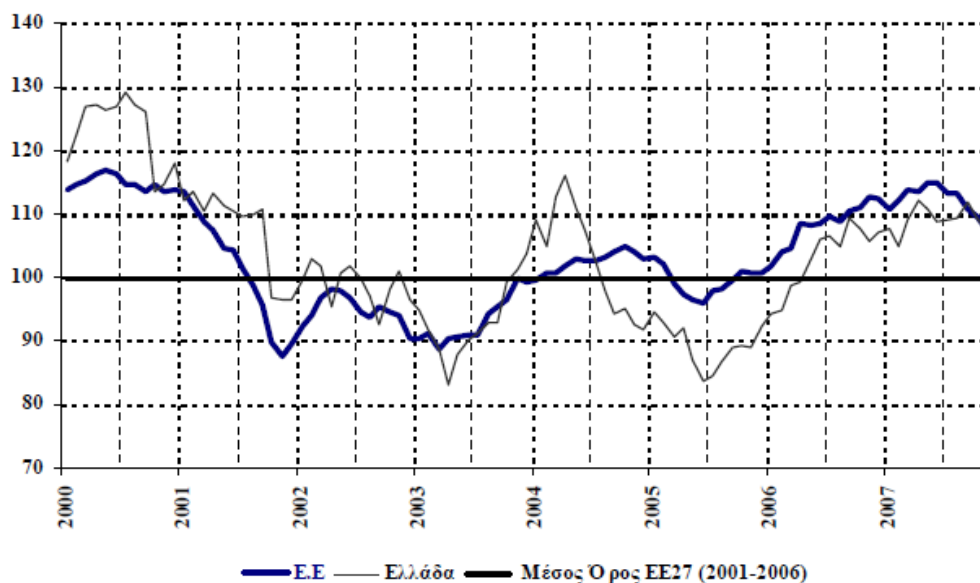
Μέχρι και τον Νοέμβριο του 2007 ο δείκτης οικονομικού κλίματος στην Ελλάδα, διατηρείται σε σχετικά υψηλά επίπεδα και διαμορφώνεται κατά μέσο όρο στις 109,1 μονάδες (1990-2006=100), δηλαδή 6,4 μονάδες υψηλότερα από την επίδοση του δείκτη την αντίστοιχη περίοδο το 2006. Η βελτίωση του οικονομικού κλίματος είναι εμφανής σε

όλους τους τομείς της οικονομίας, με τους σχετικούς δείκτες να κινούνται σε υψηλότερα επίπεδα απ' ό,τι πέρυσι. Στο Λιανικό Εμπόριο παρατηρείται η μεγαλύτερη βελτίωση και ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών «κερδίζει» περίπου 10 μονάδες από πέρυσι και διαμορφώνεται στο υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων ετών και στις 121,2 μονάδες κατά μέσο όρο (1996-2006=100).

Το 2007 φαίνεται να τονώνεται σημαντικά και η καταναλωτική εμπιστοσύνη: ο σχετικός δείκτης, αν και παραμένει σε αρνητικά επίπεδα, βελτιώνεται την περίοδο Ιανουαρίου – Νοεμβρίου 2007 κατά 5,5 μονάδες κατά μέσο όρο. Σε επίπεδα ανώτερα του μακροχρόνιου μέσου και υψηλότερα από τα περσινά κινείται το 2007 και ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις υπηρεσίες. Αντίθετα, παρά τη μικρή βελτίωση στα μέσα του έτους, ο δείκτης των Κατασκευών κινείται και το 2007 σε επίπεδα χαμηλότερα του μακροχρόνιου μέσου, ενώ στη Βιομηχανία το μέσο επίπεδο του δείκτη μέχρι και τον Νοέμβριο ήταν στις 103,3 μονάδες, ελαφρά υψηλότερο σε σχέση με το 2006.

Διάγραμμα 2.2

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος Ε.Ε-27 και Ελλάδα (1990-2006=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfm

Η βελτίωση του κλίματος ήταν εντονότερη το πρώτο μισό του έτους, με το δείκτη να φτάνει τον Σεπτέμβριο τη μέγιστη τιμή του (112 μονάδες, όσο ήταν η επίδοση και τον Απρίλιο). Από τον Σεπτέμβριο και μετά ο δυναμισμός δείχνει να εξαντλείται και ο δείκτης υποχωρεί σταδιακά στις 107,6 μονάδες, καθώς αποδυναμώνονται οι

επιχειρηματικές προσδοκίες στις Κατασκευές, τη Βιομηχανία και το Λιανικό Εμπόριο. (IOBE, 2007)

2.6 Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Το 2007, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών διευρύνθηκε κατά 8,59 δισεκ. ευρώ σε σύγκριση με το 2006 και διαμορφώθηκε σε 32.261 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 36,3%. Αυτό σημαίνει ότι αποτελεί πλέον το 14,1% του ΑΕΠ έναντι 11,1% το 2006, επίδοση που αποτελεί την υψηλότερη ιστορικά. Η εξέλιξη αυτή αντανακλά κυρίως την αύξηση του εμπορικού ελλείμματος και δευτερευόντως την αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου εισοδημάτων και τη μείωση του πλεονάσματος του ισοζυγίου τρεχουσών μεταβιβάσεων. Αντίθετα, το πλεόνασμα του ισοζυγίου υπηρεσιών μπορεί να αυξήθηκε, αλλά δεν αντιστάθμισε παρά σε μικρό βαθμό τις παραπάνω εξελίξεις.

Η διεύρυνση του συνολικού ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου κατά 6,2 δισεκ. ευρώ (αύξηση κατά 17,6%) οφείλεται κυρίως στην αύξηση του εμπορικού ελλείμματος των αγαθών εκτός καυσίμων και πλοίων και των καθαρών πληρωμών για αγορές πλοίων. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι εισαγωγές αγαθών προσεγγίζουν τα 60 δισεκ. ευρώ, ενώ οι εξαγωγές δεν ξεπερνούν τα 17,5 δισεκ. ευρώ. Το πλεόνασμα του ισοζυγίου των υπηρεσιών αυξήθηκε κατά 1,39 δισεκ. ευρώ (9%), ενώ το έλλειμμα του ισοζυγίου των εισοδημάτων αυξήθηκε κατά 27,5%, λόγω των αυξημένων καθαρών πληρωμών για τόκους, μερίσματα και κέρδη σε κατοίκους του εξωτερικού. Τέλος, η μείωση του πλεονάσματος του ισοζυγίου των τρεχουσών μεταβιβάσεων κατά 1,8 δισεκ. ευρώ (53,2%) οφείλεται στη μείωση των καθαρών εισπράξεων του τομέα της γενικής κυβέρνησης από την ΕΕ (κατά 1,45 δισεκ. ευρώ) και των καθαρών εισπράξεων των λοιπών (εκτός γενικής κυβέρνησης) τομέων κατά 355 εκατ. ευρώ.

2.6.1 Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων

Το 2007 το ισοζύγιο κεφαλαιακών μεταβιβάσεων εμφάνισε πλεόνασμα 4,33 δισεκ. ευρώ, αυξημένα κατά 42,5% σε σχέση με το 2006, εξέλιξη η οποία αντανακλά την αύξηση των κεφαλαιακών μεταβιβάσεων από την ΕΕ προς τον τομέα της γενικής

κυβέρνησης. Έτσι, το συνολικό ισοζύγιο μεταβιβάσεων (τρεχουσών και κεφαλαιακών) παρουσίασε πλεόνασμα 5,92 δισεκ. ευρώ, έναντι 6,44 δισεκ. ευρώ το 2006, ενώ το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και κεφαλαιακών μεταβιβάσεων παρουσιάζει έλλειμμα σχεδόν 28 δισεκ. ευρώ, υπερδιπλάσιο σε σχέση με την εικόνα του 2005.

2.6.2 Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το 2007, οι άμεσες επενδύσεις εμφάνισαν καθαρή εκροή ύψους 2,5 δισεκατ. ευρώ. Η καθαρή εισροή κεφαλαίων μη κατοίκων για άμεσες επενδύσεις ανήλθε σε 1,4 δισεκ. ευρώ, ενώ η καθαρή εκροή κεφαλαίων κατοίκων για άμεσες επενδύσεις στο εξωτερικό έφθασε τα 3,9 δισεκ. ευρώ. Το 2007 σημειώθηκε καθαρή εισροή ύψους 17,4 δισεκ. ευρώ στην κατηγορία των επενδύσεων χαρτοφυλακίου, δεδομένου ότι η εισροή κεφαλαίων μη κατοίκων για τοποθετήσεις στην Ελλάδα (κυρίως σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου και σε μετοχές ελληνικών επιχειρήσεων, ύψους 25,7 και 8,1 δισεκ. ευρώ, αντίστοιχα) υπεραντιστάθμισε σε σημαντικό βαθμό την εκροή κεφαλαίων κατοίκων σε τοποθετήσεις σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του εξωτερικού (ύψους 15,4 δισεκ. ευρώ). Τέλος, στην κατηγορία των "λοιπών" επενδύσεων η καθαρή εισροή ύψους 12,74 δισεκ. ευρώ (αύξηση κατά 10%) οφείλεται στο γεγονός ότι η εισροή κεφαλαίων μη κατοίκων, κυρίως για τοποθετήσεις σε καταθέσεις και repos στην Ελλάδα, ήταν σχεδόν διπλάσια από τις αντίστοιχες εκροές, οι οποίες κατά κύριο λόγο αφορούσαν τοποθετήσεις κατοίκων σε καταθέσεις και repos του εξωτερικού. Επίσης, στο τέλος του Δεκεμβρίου 2007, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας διαμορφώθηκαν σε 2,5 δισεκ. ευρώ, αυξημένα κατά 14,8% σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2006.

Το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών αυξάνεται διαχρονικά τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. Ωστόσο, ο ρυθμός αύξησης του ελλείμματος για το 2007 σε σχέση με το 2006 είναι χαμηλότερος, αφού το 2006 έφθασε το 60% (έναντι του 36% το 2007). Στην τελευταία Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής της ΤτΕ παρατίθενται οι παράγοντες που επηρεάζουν τη διαχρονική επιδείνωση του ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Ανάμεσα σε αυτούς, οι κυριότεροι που επισημαίνονται είναι οι εξής:

- Η υστέρηση της εγχώριας αποταμίευσης σε σχέση με τις εκτεταμένες εγχώριες επενδύσεις εξαιτίας της υπερβάλλουσας εγχώριας ζήτησης, σε αντίθεση με την εξέλιξη των αντίστοιχων μεγεθών στην Ευρωζώνη.
- Το χαμηλό επίπεδο της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας και η υποχώρηση της ανταγωνιστικότητας ως προς τις τιμές, κυρίως ως αποτέλεσμα της διαφοράς του

πληθωρισμού

- Η αύξηση των καθαρών πληρωμών για αγορές πλοίων, εισαγωγές καυσίμων και τόκων-μερισμάτων-κερδών.

Το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ επιδεινώθηκε το 2008. Ανάμεσα σε άλλα, στην υποχώρηση συνέβαλε η επιβράδυνση της αύξησης των εξαγωγών αγαθών, εξαιτίας της πρόβλεψης για άμβλυνση στο ρυθμό ανόδου του παγκόσμιου εμπορίου, της ανόδου των τιμών των καυσίμων και των εκτεταμένων δαπανών για αγορές πλοίων, η οποία ωστόσο θα αυξήσει τα έσοδα από μεταφορικές υπηρεσίες και επομένως θα συμβάλλει στην υποχώρηση του ελλείμματος μακροπρόθεσμα.

Εξάλλου, αναμένεται να συνεχιστεί και η επιβάρυνση στο ισοζύγιο εισοδημάτων, λόγω της καταβολής των τόκων του αυξημένου ποσοστού του χρέους που διακρατείται από ξένους επενδυτές.

Ειδικά ως προς το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο επισημαίνεται ότι:

- Οφείλεται κυρίως στην αύξηση του ελλείμματος των αγαθών εκτός καυσίμων και πλοίων και λιγότερο στις καθарές πληρωμές για αγορές πλοίων και εισαγωγών καυσίμων, αφού αυτές αυξήθηκαν συγκρατημένα

- Η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των εισπράξεων από εξαγωγές εκτός καυσίμων και πλοίων σε 4,7% από 12% το 2006 οφείλεται στην επιδείνωση των όρων εμπορίου και της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων και στην απώλεια μεριδίων σε σημαντικές διεθνείς αγορές.

- Ο ρυθμός ανόδου των πληρωμών για εισαγωγές επιβραδύνθηκε. Η αξία των εισαγωγών ωστόσο παραμένει πολλαπλάσια της αξίας των εξαγωγών, με αποτέλεσμα να διευρύνεται το έλλειμμα περαιτέρω.

Σχετικά με το ισοζύγιο υπηρεσιών, το πλεόνασμα αυξάνεται το 2007 κατά 9%, κυρίως λόγω της ανόδου των καθαρών εισπράξεων από υπηρεσίες μεταφορών. Οι καθарές εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες αυξάνονται μόνο κατά 0,4% το 2007, ενώ και οι καθарές πληρωμές για λοιπές υπηρεσίες σημειώνουν άνοδο που ξεπερνά το 18%.

Συμπερασματικά, εκτός από τα ζητήματα της χαμηλής ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων που αναδεικνύονται από τη διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος, ένα μέρος της επιδείνωσης του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών θα πρέπει να αποδοθεί και στη διαδικασία σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας με τις αναπτυγμένες ευρωπαϊκές. Στο βαθμό δηλαδή που η άνοδος αυτή αντανακλά παραγωγικές επενδύσεις που ενισχύουν το παραγωγικό δυναμικό της ελληνικής οικονομίας μπορεί να θεωρηθεί

αναμενόμενη.

Από την άλλη πλευρά ωστόσο η διαχρονική επιδείνωση του ελλείμματος προκύπτει και ως αποτέλεσμα της υστέρησης της εγχώριας αποταμίευσης - ιδιωτική και δημόσια - σε σχέση με την εξέλιξη των αντίστοιχων μεγεθών στην Ευρωζώνη. Η αυξημένη κατανάλωση – αντί επενδύσεων που ενισχύουν την εξωστρέφεια της εγχώριας παραγωγής – οδηγεί σε αύξηση του εξωτερικού χρέους χωρίς βελτίωση της ικανότητάς της να το εξυπηρετεί, με διεθνώς ανταγωνιστικά προϊόντα / υπηρεσίες. Παρόλο που το ισχυρό ευρώ εξασφαλίζει τη χρηματοδότηση αυτού του ελλείμματος, η συνέχιση μίας ανάλογης τάσης σε συνδυασμό με τις αυξανόμενες δημοσιονομικές δαπάνες θέτει τελικά σε κίνδυνο τις χρηματοοικονομική θέση της ελληνικής οικονομίας στο διεθνές περιβάλλον. (IOBE, 01/08)

ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (εκατ. ευρώ)

		Ιανουάριος - Δεκέμβριος			Δεκέμβριος		
		2005	2006	2007	2005	2006	2007
I	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (I.A + I.B + I.Γ + I.Δ)	-14.743,5	-23.668,1	-32.261,2	-2.521,0	-2.812,9	-4.926,7
I.A	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ (I.A.1 - I.A.2)	-27.558,9	-35.286,3	-41.499,2	-2.841,3	-3.225,3	-4.172,2
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-6.629,2	-8.761,3	-9.219,6	-976,7	-779,2	-1.132,6
	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ χωρίς καύσιμα	-20.929,7	-26.525,0	-32.279,6	-1.864,6	-2.446,1	-3.039,6
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	-723,0	-3.390,5	-5.520,3	-194,4	-421,6	-655,2
I.A.1	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ χωρίς καύσιμα και πλοία	-20.206,7	-23.134,5	-26.759,3	-1.670,2	-2.024,5	-2.384,4
	Εξαγωγές αγαθών	14.200,9	16.154,3	17.445,5	1.328,8	1.244,3	1.458,5
	Καύσιμα	2.257,7	2.939,8	3.037,3	162,6	161,3	298,7
	Πλοία (εισπράξεις)	1.602,2	1.631,8	2.275,4	61,3	73,5	118,5
	Λοιπά αγαθά	10.341,0	11.582,7	12.132,8	1.104,9	1.009,5	1.041,3
I.A.2	Εισαγωγές αγαθών	41.759,8	51.440,6	58.944,8	4.170,1	4.469,6	5.630,7
	Καύσιμα	8.886,9	11.701,1	12.256,9	1.139,3	940,5	1.431,3
	Πλοία (πληρωμές)	2.325,2	5.022,3	7.795,7	255,7	495,1	773,7
	Λοιπά αγαθά	30.547,7	34.717,2	38.892,2	2.775,1	3.034,0	3.425,7
I.B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 - I.B.2)	15.391,1	15.337,1	16.723,9	602,8	437,1	587,1
I.B.1	Εισπράξεις	27.253,5	28.364,1	31.425,3	1.763,7	1.643,0	2.067,4
	Ταξιδιωτικό	10.729,5	11.356,7	11.407,2	230,0	199,2	226,8
	Μεταφορές	13.871,4	14.324,7	16.939,3	1.279,6	1.130,5	1.551,4
	Λοιπές υπηρεσίες	2.652,6	2.682,7	3.078,9	254,1	313,3	289,2
I.B.2	Πληρωμές	11.862,4	13.027,0	14.701,4	1.160,9	1.205,8	1.480,3
	Ταξιδιωτικό	2.445,7	2.382,8	2.441,5	240,0	252,2	299,6
	Μεταφορές	6.237,7	6.991,3	7.771,3	637,0	613,7	749,6
	Λοιπές υπηρεσίες	3.179,0	3.652,9	4.488,6	283,9	339,9	431,1
I.Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 - I.Γ.2)	-5.676,1	-7.118,8	-9.077,0	-629,7	-688,1	-926,7
I.Γ.1	Εισπράξεις	3.273,5	3.626,1	4.625,7	292,4	374,1	400,9
	Αμοιβές, μισθοί	287,1	318,1	366,9	29,4	30,8	31,7
	Τόκοι, μερίσματα, κέρδη	2.986,4	3.308,0	4.258,9	262,9	343,4	369,2
I.Γ.2	Πληρωμές	8.949,6	10.744,9	13.702,7	922,1	1.062,3	1.327,5
	Αμοιβές, μισθοί	219,8	280,7	332,6	27,4	27,0	33,4
	Τόκοι, μερίσματα, κέρδη	8.729,8	10.464,2	13.370,1	894,7	1.035,2	1.294,1
I.Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (I.Δ.1 - I.Δ.2)	3.100,4	3.399,9	1.591,1	347,3	663,4	-414,9
I.Δ.1	Εισπράξεις	6.876,4	6.847,4	6.608,1	599,8	924,8	966,8
	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως μεταβιβάσεις από ΕΕ)	4.615,5	4.462,4	4.361,2	376,6	732,1	780,7
	Λοιποί τομείς (μεταναστευτικά εμβόσματα, κλπ)	2.261,0	2.385,0	2.246,9	223,2	192,7	186,0
I.Δ.2	Πληρωμές	3.776,0	3.447,5	5.017,0	252,6	261,4	1.381,6
	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως πληρωμές προς ΕΕ)	2.921,4	2.472,7	3.825,4	196,6	178,8	1.294,8
	Λοιποί τομείς	854,6	974,8	1.191,6	55,9	82,6	86,9
II	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (II.1 - II.2)	2.048,6	3.041,3	4.332,3	361,9	454,3	1.349,2
II.1	Εισπράξεις	2.324,9	3.310,7	4.673,9	386,9	477,2	1.378,9
	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως μεταβιβάσεις από ΕΕ)	2.137,1	3.116,5	4.401,4	369,8	456,8	1.339,8
	Λοιποί τομείς	187,8	194,2	272,4	17,0	20,3	39,2
II.2	Πληρωμές	276,3	269,5	341,6	25,0	22,9	29,8
	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως πληρωμές προς ΕΕ)	22,9	32,2	27,1	3,7	3,0	1,0
	Λοιποί τομείς	253,4	237,3	314,5	21,3	19,9	28,7
III	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (I + II)	-12.694,9	-20.626,8	-27.928,9	-2.159,1	-2.358,6	-3.577,5
IV	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜ/ΚΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (IV.A + IV.B + IV.Γ + IV.Δ)	12606,6	20363,7	27361,4	1992,7	2148,1	3400,5
IV.A	ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ*	-679,0	953,8	-2499,0	47,7	-271,9	-109,6
	Κατοίκων στο εξωτερικό	-1180,4	-3321,6	-3900,1	-91,6	-536,5	-518,9
	Μη κατοίκων στην Ελλάδα	501,3	4275,4	1401,1	139,3	264,6	409,2
IV.B	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ*	7322,6	8115,4	17441,7	-212,4	2651,5	4046,5
	Απαιτήσεις	-18459,7	-6961,2	-16351,1	-1176,7	2076,0	2250,9
	Υποχρεώσεις	25782,3	15076,6	33792,8	964,3	575,6	1795,6
IV.Γ	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ*	5914,0	11518,5	12740,6	2124,4	-381,5	-395,3
	Απαιτήσεις	-6301,5	-5851,0	-16266,1	6807,0	2657,5	-3213,6
	Υποχρεώσεις	12215,5	17369,5	29006,8	-4682,6	-3038,9	2818,4
	(Δάνεια Γενικής Κυβέρνησης)	-447,0	-447,7	-2341,7	-330,0	-237,6	-80,0
IV.Δ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ **	49,0	-224,0	-322,0	33,0	150,0	-141,0
V	ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (I + II + IV + V = 0)	88,3	263,1	567,5	166,4	210,4	176,9
	ΥΨΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ (τέλος περ/δου)***				1945,0	2169,0	2491,0

* (+) καθαρή εισροή (-) καθαρή εκροή ** (+) μείωση (-) αύξηση *** Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραπεζικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απαιτήσεις σε συνάλλαγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ, και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ. Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

2.7 Προϋπολογισμός του 2007

Από τον πίνακα 2.8 διαπιστώνεται ότι το έλλειμμα της κεντρικής κυβέρνησης για το 2007 αυξήθηκε σε σχέση με το στόχο κατά 327 εκατ. €, απόκλιση μάλλον μικρή.

Από την άλλη πλευρά το ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης δεν παρουσιάζει σχεδόν καμιά απόκλιση, αν αφαιρέσουμε τις αποδόσεις στην Ε.Ε λόγω αναθεώρησης του ΑΕΠ. Η διαφορά αυτή εξηγείται από το γεγονός ότι τα ποσά που δόθηκαν για εξοπλιστικά προγράμματα το 2007 είναι τελικά μικρότερα από τα προβλεφθέντα κατά 400 εκατ. € και οι εθνικολογιστικές διαφορές αυξάνονται κατά 100 εκατ. €. Με τις μεταβολές αυτές, ο στόχος για το ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης φαίνεται να επιτυγχάνεται. Στο σημείο αυτό αξίζει να σχολιαστεί για μια άλλη φορά το στοιχείο που αναφέρεται στο ποσό των εθνικολογιστικών προσαρμογών. Το ποσό αυτό αυξάνεται από το 2006 στο 2007 κατά 750 εκατ. € και για τη μεταβολή αυτή δεν δίνεται καμιά εξήγηση στην εισηγητική έκθεση. (IOBE, 2007)

Πίνακας 2.8

Κρατικός προϋπολογισμός (σε εκατ. ευρώ)

	2005	2006	2007		2008	Μεταβολή %		
	Πραγμα- τοποιή- σεις	Πραγμα- τοποιή- σεις	Προ- ϋπ/σμός	Εκτι- μήσεις	Προβλέ- ψεις	06/05	07/06	08/07
	(α)	(β)	(γ)	(δ)	(ε)	(β)/(α)	(δ)/(β)	(ε)/(δ)
Τακτικός Προϋπολογισμός (ΤΠ)								
1. Καθαρά έσοδα ΤΠ (α+β-γ)	42.206	46.293	49.170	49.350	55.520	9,7	6,6	12,5
α. Τακτικά έσοδα	44.760	47.912	51.370	51.800	58.070	7,0	8,1	12,1
β. Μη τακτικά έσοδα		773						
γ. Επιστροφές φόρων	2.554	2.392	2.200	2.450	2.550	-6,3	2,4	4,1
2. Δαπάνες ΤΠ (α+β+γ)	48.685	50.116	53.360	55.017	59.058	2,9	9,8	7,3
α. Τόκοι	9.774	9.589	9.750	9.750	10.500	-1,9	1,7	7,7
β. Πρωτογενείς δαπάνες	38.566	40.527	43.610	45.267	48.558	5,1	11,7	7,3
γ. Μη επαναλαμβανόμενες δαπάνες ⁽¹⁾	345							
3. Έλλειμμα ΤΠ (1-2)	-6.479	-3.823	-4.190	-5.667	-3.538	-41,0	48,2	-37,6
Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων (ΠΔΕ)								
4. Έσοδα (α+β)	2.686	3.775	3.890	4.980	4.532	40,6	31,9	-9,0
α. Εισροές ΕΕ	2.623	3.563	3.750	4.850	4.292	35,8	36,1	-11,5
β. Ίδια έσοδα	63	212	140	130	240	237,6	-38,7	84,6
5. Δαπάνες	7.524 ⁽²⁾	8.184	8.750	8.700	9.300	8,8	6,3	6,9
6. Έλλειμμα ΠΔΕ (4-5)	-4.839	-4.409	-4.860	-3.720	-4.768	-8,9	-15,6	28,2
7. Έλλειμμα Κεντρικής Κυβέρνησης (3+6)	-11.318	-8.232	-9.050	-9.387	-8.306	-27,3	14,0	-11,5
(% του ΑΕΠ)	-5,7	-3,8	-4,0	-4,1	-3,4			
ΑΕΠ (αναθεωρημένο)	198.609	213.985	228.779	229.392	245.449	7,7	7,2	7,0

1) Αφορά τακτοποίηση παλαιότερης οφειλής του Ελληνικού Δημοσίου προς την ΑΤΕ.

(2) Στα ανωτέρω ποσά περιλαμβάνονται και κονδύλια ύψους 17 εκατ. ευρώ, τα οποία ενώ είχαν εκταμιευθεί δεν είχαν εκδοθεί τα σχετικά συμψηφιστικά εντάλματα.

Πίνακας 2.9

Ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (σε εκατ. ευρώ)

	2005	2006	2007		2008
	Πραγμ/σεις	Πραγμ/σεις	Προϋπ/σμός	Εκτιμήσεις	Προβλέψεις
α. Έλλειμμα κεντρικής κυβέρνησης	-11.318	-8.232	-9.050	-9.387	-8.306
β. Αποτελέσματα ΟΤΑ, ΟΚΑ και λοιπών ΝΠΔΔ από τακτοποίηση παλαιών υποχρεώσεων σε ΙΚΑ και ΟΤΑ	2.020	3.197	4.383	4.300	7.165
γ. Χρηματοδότηση στην κοινωνική ασφάλιση και ΟΤΑ	-425	-423	-415	-465	-3.013
ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΛΑΙΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ					
- στο ΙΚΑ					(-1.172)
- στους ΟΤΑ					(-1.411)
δ. Εξοπλιστικά προγράμματα ⁽³⁾	-1.394	-925	-1.700	-1.300	-1.400
ε. Εθνικολογιστικές προσαρμογές	1.032	1.031	1.680	1.780	1.528
στ. Ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (α+β+γ+δ+ε)	-10.085	-5.352	-5.102	-5.072	-4.026
(% του ΑΕΠ)	-5,1	-2,5	-2,2	-2,2	-1,6
ζ. Έκτακτη απόδοση στην ΕΕ				-1.110	
η. Τελικό ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (στ+ζ)	-10.085	-5.352	-5.102	-6.182	-4.026
(% του ΑΕΠ)	-5,1	-2,5	-2,2	-2,7	-1,6
ΑΕΠ (αναθεωρημένο)	198.609	213.985	228.779	229.392	245.449

⁽³⁾ Από το έτος 2006 και μετά τα μεγέθη αυτά αφορούν παραλαβές στρατιωτικού υλικού.

Το 2007, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών διευρύνθηκε κατά 8,59 δισεκ. ευρώ σε σύγκριση με το 2006 και διαμορφώθηκε σε 32.261 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 36,3%. Αυτό σημαίνει ότι αποτελεί πλέον το 14,1% του ΑΕΠ έναντι 11,1% το 2006, επίδοση που αποτελεί την υψηλότερη ιστορικά. Η εξέλιξη αυτή αντανακλά κυρίως την αύξηση του εμπορικού ελλείμματος και δευτερευόντως την αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου εισοδημάτων και τη μείωση του πλεονάσματος του ισοζυγίου τρεχουσών μεταβιβάσεων. Αντίθετα, το πλεόνασμα του ισοζυγίου υπηρεσιών μπορεί να αυξήθηκε, αλλά δεν αντιστάθμισε παρά σε μικρό βαθμό τις παραπάνω εξελίξεις.

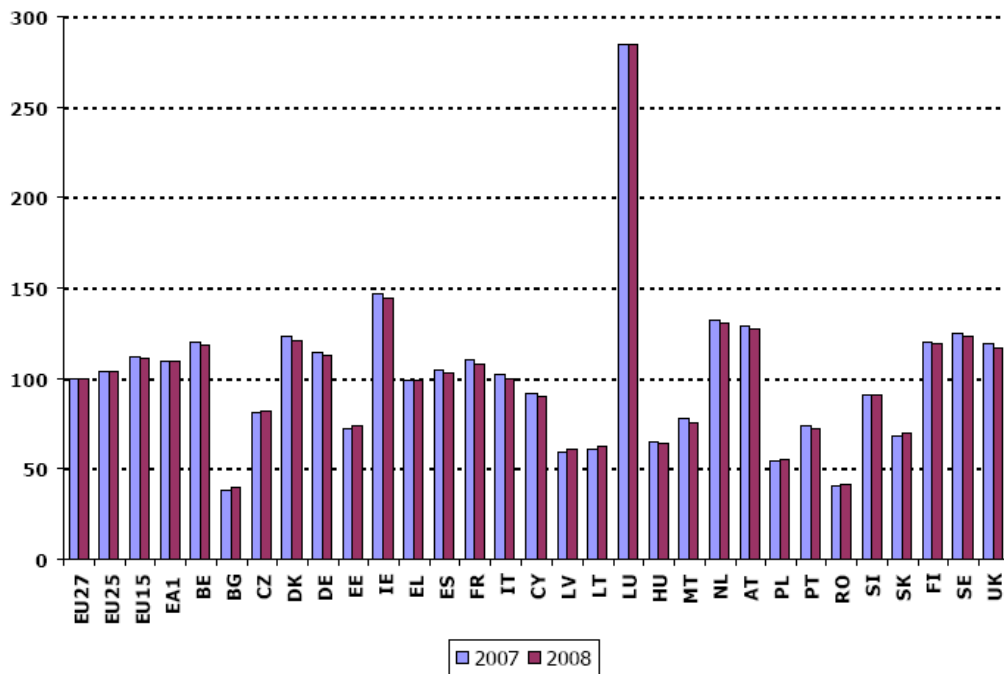
Η διεύρυνση του συνολικού ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου κατά 6,2 δισεκ. ευρώ (αύξηση κατά 17,6%) οφείλεται κυρίως στην αύξηση του εμπορικού ελλείμματος των αγαθών εκτός καυσίμων και πλοίων και των καθαρών πληρωμών για αγορές πλοίων. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι εισαγωγές αγαθών προσεγγίζουν τα 60 δισεκ. ευρώ, ενώ οι εξαγωγές δεν ξεπερνούν τα 17,5 δισεκ. ευρώ. Το πλεόνασμα του ισοζυγίου των υπηρεσιών αυξήθηκε κατά 1,39 δισεκ. ευρώ (9%), ενώ το έλλειμμα του ισοζυγίου των εισοδημάτων αυξήθηκε κατά 27,5%, λόγω των αυξημένων καθαρών πληρωμών για τόκους, μερίσματα και κέρδη σε κατοίκους του εξωτερικού. Τέλος, η μείωση του

πλεονάσματος του ισοζυγίου των τρεχουσών μεταβιβάσεων κατά 1,8 δισεκ. ευρώ (53,2%) οφείλεται στη μείωση των καθαρών εισπράξεων του τομέα της γενικής κυβέρνησης από την ΕΕ (κατά 1,45 δισεκ. ευρώ) και των καθαρών εισπράξεων των λοιπών (εκτός γενικής κυβέρνησης) τομέων κατά 355 εκατ. ευρώ.

Κατά κεφαλήν ΑΕΠ

(μονάδες αγοραστικής δύναμης, PPS, Ε.Ε-25=100)

Οι μονάδες αγοραστικής δύναμης (Purchasing Power Standards, PPS) είναι δείκτες της μέσης αναλογίας των τιμών μεταξύ διαφορετικών χωρών. Η χρήση τους κάνει εφικτή την σύγκρισή του όγκου του κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταξύ των χωρών.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
EU27	100	100	100	100	100	100	100	100f	100f
EU25	105	104,8	104,6	104,4	104,2	104,1	103,9	103,9f	103,8f
EU15	115,2	114,8	114,2	113,7	113,1	112,7	112,1	111,7f	111,3f
EA13	113,9	113,5	112,6	111,8	110,7	110,7	110,2	109,6f	109,2f
EL	84,4	87,5	91,1	92,4	94	96,5	97,8f	99,2f	99f

f: πρόβλεψη
Πηγή: Eurostat

2.8 Το κρίσιμο έτος 2008

Η διεθνής κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά την ελληνική οικονομία, ιδίως την περίοδο μετά το Σεπτέμβριο του 2008, αφότου δηλαδή η κρίση επιδεινώθηκε δραματικά με την κατάρρευση της Lehman Brothers. Ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, ο οποίος ήταν σταθερά υψηλός από το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1990, επιβραδύνθηκε σημαντικά το 2008.

Η χρηματοπιστωτική κρίση επηρεάζει την οικονομική δραστηριότητα στην Ελλάδα αφενός επειδή το κλίμα αβεβαιότητας στη διατραπεζική αγορά οδηγεί τις τράπεζες σε πιο συντηρητικές στρατηγικές, ενώ σε εξέλιξη βρίσκεται και η διαδικασία απομόχλευσης. Παράλληλα, η έκθεση σε κρατικά ομόλογα, τις κάνει ακόμη πιο συντηρητικές, καθώς έχουν ήδη αρχίσει να διαφαίνονται τα σημάδια ανισορροπιών. Έτσι περιορίζεται η προσφορά δανείων προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά. Άμεσες είναι και οι επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, καθώς η εν εξελίξει μείωση της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας και του όγκου του παγκόσμιου εμπορίου πλήττει τις ελληνικές εξαγωγές αγαθών αλλά και τις εξαγωγές υπηρεσιών, δηλαδή τη ναυτιλία και τον τουρισμό.

Η χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση έχει αναδείξει τις μακροοικονομικές ανισορροπίες και τις διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας.

Κατ' αρχάς, η διεθνής κρίση έχει περαιτέρω αποδυναμώσει τους ευνοϊκούς παράγοντες οι οποίοι επί πολλά έτη είχαν στηρίξει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και είχαν ενθαρρύνει τον εφησυχασμό όσον αφορά τις προοπτικές της οικονομίας.

Επιπλέον, όπως καταδεικνύεται από τη διαφορά αποδόσεων των ελληνικών κρατικών ομολόγων έναντι των γερμανικών, η κρίση έχει εντείνει τις ανησυχίες των αγορών.

Ειδικότερα, οι αγορές ανησυχούν για το ύψος του δημοσιονομικού ελλείμματος, το οποίο υπερέβη αισθητά το 3% επί δύο συνεχή έτη (με αποτέλεσμα να ενεργοποιηθεί και πάλι η Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος για την Ελλάδα), καθώς και για το υψηλό δημόσιο χρέος της Ελλάδος (που υπερέβη το 95% του ΑΕΠ το 2008) και την αδυναμία των κυβερνήσεων να επιτύχουν διατηρήσιμη δημοσιονομική προσαρμογή παρά την ταχύρρυθμη ανάπτυξη από τα μέσα της δεκαετίας του 1990. Ανησυχούν επίσης για το εξαιρετικά υψηλό έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο σε σημαντικό βαθμό οφείλεται στο ότι δεν ελήφθησαν επαρκή διαρθρωτικά μέτρα την ίδια περίοδο για την αναμόρφωση του δημόσιου τομέα και την ενίσχυση της παραγωγικής

βάσης και της παραγωγικότητας.

Όσον αφορά τα βασικά μεγέθη της ελληνικής οικονομίας, ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης επιβραδύνθηκε από 4,0% το 2007 στο 2,9% το 2008 (στο 2,4% το δ' τρίμηνο του έτους). Ο ρυθμός του πληθωρισμού, σε μέση ετήσια βάση, διαμορφώθηκε το 2008 σε επίπεδο σημαντικά υψηλότερο από ό,τι το 2007 (4,2% έναντι 3,0%), αλλά εμφάνισε μεγάλη μεταβλητότητα στη διάρκεια του έτους και το Δεκέμβριο υποχώρησε στο 2,0%, ενώ περαιτέρω επιβράδυνση παρατηρήθηκε το πρώτο τρίμηνο του 2009. Η μείωση των τιμών του αργού πετρελαίου και των τροφίμων εξακολούθησε να ασκεί πτωτική επίδραση στον ετήσιο ρυθμό του πληθωρισμού, το μέσο επίπεδο του οποίου αναμένεται να διαμορφωθεί στο 1,5% ή και χαμηλότερα (1,1-1,2%) εφέτος. Ο πυρήνας του πληθωρισμού όμως ο οποίος διαμορφώθηκε σε σχετικά υψηλό επίπεδο το 2008 (3,4%), εκτιμάται ότι θα εμφανίσει πιο μικρή υποχώρηση το 2009 από ό,τι ο γενικός πληθωρισμός, παραμένοντας σε κάθε περίπτωση σε υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με τον αντίστοιχο δείκτη στη ζώνη του ευρώ, με αποτέλεσμα να συνεχίζεται η διάβρωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας ως προς τις τιμές. (Τράπεζα της Ελλάδος, Απρίλιος 2009)

Η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου της ελληνικής οικονομίας αντανακλά τη σταδιακή αποδυνάμωση των παραγόντων οι οποίοι επί μια μακρά περίοδο στήριζαν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης που υπερέβαιναν τη δυνητική παραγωγική ικανότητα της οικονομίας. Αντανακλά επίσης τις πρώτες επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής αναταραχής και της υποχώρησης των αναπτυξιακών ρυθμών σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα διαθέσιμα στοιχεία υποδηλώνουν ότι η επιβράδυνση της δραστηριότητας ήταν μεγαλύτερη το τέταρτο τρίμηνο και, όπως εκτιμά η Τράπεζα της Ελλάδος, ο ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ για ολόκληρο το 2008 διαμορφώθηκε γύρω στο 3%, έναντι 4% το 2007. Ειδικότερα, η χρηματοπιστωτική κρίση επηρεάζει την οικονομική δραστηριότητα στην Ελλάδα:

- με τη χορήγηση βάσει αυστηρότερων κριτηρίων των πιστώσεων προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά εκ μέρους των τραπεζών, η οποία περιορίζει την προσφορά δανείων, και
- με τη σημαντική υποχώρηση των προσδοκιών (της εμπιστοσύνης) των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, η οποία συνεπάγεται μείωση της ροπής για κατανάλωση και για επένδυση σε κατοικίες, καθώς και της διάθεσης για ανάληψη επιχειρηματικών κινδύνων, με αποτέλεσμα να περιορίζεται και η ζήτηση πιστώσεων.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών διογκώθηκε κατά 4,4 δισεκ. ευρώ ή 16% το ενδεκάμηνο Ιανουαρίου- Νοεμβρίου 2008 έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2007. Η διόγκωση αυτή οφείλεται κυρίως στην αύξηση των καθαρών πληρωμών για

εισαγωγές καυσίμων και των καθαρών πληρωμών για τόκους, μερίσματα και κέρδη (εξέλιξη που σε σημαντικό βαθμό συνδέεται με την αύξηση του τμήματος του δημόσιου χρέους που διακρατείται από κατοίκους εξωτερικού) και δευτερευόντως στην αύξηση του εμπορικού ελλείμματος εκτός καυσίμων και πλοίων και των καθαρών πληρωμών για λοιπές υπηρεσίες. Αντίθετα, οι καθαρές εισπράξεις από υπηρεσίες μεταφορών (ναυτιλιακές) και ταξιδιωτικές υπηρεσίες καθώς και οι καθαρές τρέχουσες μεταβιβάσεις από την ΕΕ αυξήθηκαν, ενώ οι καθαρές πληρωμές για αγορές πλοίων μειώθηκαν.

Σε ολόκληρο το 2008, εκτιμάται ότι το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε περίπου κατά μισή εκατοστιαία μονάδα του ΑΕΠ και διαμορφώθηκε γύρω στο 14,7% του ΑΕΠ, έναντι 14,1% το 2007. Εκτιμάται επίσης ότι το συνολικό έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και κεφαλαιακών μεταβιβάσεων, το οποίο αντιστοιχεί στις ανάγκες της οικονομίας για χρηματοδότηση από το εξωτερικό (δηλαδή στις καθαρές εισροές από δανεισμό, επενδύσεις χαρτοφυλακίου και άμεσες επενδύσεις), διαμορφώθηκε περίπου στο 13% του ΑΕΠ το 2008, έναντι 12,2% το 2007. Σε εθνικολογιστική βάση, εκτιμάται ότι το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών διαμορφώθηκε σε 14,6% του ΑΕΠ το 2008, έναντι 14,0% το 2007.

Στο Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης 2008-2011 (Ιανουάριος 2009), το έλλειμμα του τομέα της γενικής κυβέρνησης αυξήθηκε σε 3,7% του ΑΕΠ το 2008, από 3,5% του ΑΕΠ το 2007. Το χρέος του τομέα της γενικής κυβέρνησης εκτιμάται ότι διαμορφώθηκε σε 94,6% του ΑΕΠ το 2008, έναντι 94,8% του ΑΕΠ το 2007, ενώ εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο 94,7% του ΑΕΠ το 2011.

2.9 Το οικονομικό περιβάλλον το 2009

Οι επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας το 2009 είναι οι χειρότερες από την ένταξη της χώρας στη ζώνη του ευρώ. Οι επιδόσεις αυτές επηρεάζονται αρνητικά από τις επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοοικονομικής αναταραχής, και κυρίως από τους δυσμενείς εγχώριους παράγοντες, τόσο συγκυριακούς όσο και διαρθρωτικούς. Την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2009 η οικονομική δραστηριότητα εμφάνισε υποχώρηση, ενώ δεν είναι ενθαρρυντικά τα πρόδρομα μηνύματα για το δ' τρίμηνο του 2009, όπως π.χ. η υποχώρηση του ρυθμού μεταβολής του σύνθετου δείκτη οικονομικής δραστηριότητας που καταρτίζεται από την Τράπεζα της Ελλάδος σε αρνητικά επίπεδα το Σεπτέμβριο του 2009 (-1,2%), από 0,5% το Δεκέμβριο του 2008.

Στο διάστημα Απριλίου-Οκτωβρίου 2009 τα αποτελέσματα των ερευνών συγκυρίας, οι οποίες καταγράφουν τις προσδοκίες και προθέσεις των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, υποδήλωναν περιορισμό της επιδείνωσης των οικονομικών συνθηκών, χωρίς ωστόσο να σηματοδοτούν οριστική αντιστροφή των πτωτικών τάσεων και τον πιθανό χρόνο παγίωσης της ανάκαμψης, καθώς οι τιμές των σχετικών δεικτών υπολείπονταν ακόμη αισθητά του μέσου όρου των τελευταίων ετών. Παραδείγματος χάριν, ο δείκτης οικονομικού κλίματος για την Ελλάδα, που καταρτίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μετά από συνεχή υποχώρηση επί δεκαπέντε περίπου μήνες διαμορφώθηκε σε ιστορικά χαμηλό επίπεδο το Μάρτιο του 2009. Κατά την περίοδο Απριλίου-Οκτωβρίου ο δείκτης αυτός ανέκαμψε εν μέρει, παραμένοντας ωστόσο ακόμη σε σχετικά χαμηλό επίπεδο.

Εντούτοις, το Νοέμβριο ο δείκτης οικονομικού κλίματος υποχώρησε εκ νέου.

Τροχοπέδη στην ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας εκτιμάται ότι θα αποτελέσουν, εάν δεν αντιμετωπιστούν αποφασιστικά και οι χρόνιες διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας, όπως ο περιορισμένος βαθμός ανοίγματος της οικονομίας στο διεθνές εμπόριο και οι δυσκαμψίες στις αγορές μεθόδους διαχείρισης λάσπης συντελεστών παραγωγής και τελικών προϊόντων. Οι παράγοντες αυτοί έχουν ίσως βραχυπρόθεσμα συμβάλει ως ένα βαθμό στην προσωρινή άμβλυση των επιδράσεων της διεθνούς χρηματοοικονομικής κρίσης. Μεσοπρόθεσμα όμως λειτουργούν ανασταλτικά και θα εμποδίσουν την ελληνική οικονομία να παρακολουθήσει και να εκμεταλλευθεί την ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας, όταν αυτή παγιωθεί. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2009)

2.10 Ποσοστό Ανεργίας

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat η ανεργία στην Ελλάδα έχει διαμορφωθεί σε πολύ υψηλά επίπεδα.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU-27	8.7	8.5	8.9	9.0	9.1	9.0	8.2	7.2	7.1	9.0	9.6
Euro area	8.5	8.1	8.4	8.8	9.0	9.1	8.5	7.6	7.6	9.6	10.1
Belgium	6.9	6.6	7.5	8.2	8.4	8.5	8.3	7.5	7.0	7.9	8.3
Bulgaria	16.4	19.5	18.2	13.7	12.1	10.1	9.0	6.9	5.6	6.8	10.2
Czech Republic	8.7	8.0	7.3	7.8	8.3	7.9	7.2	5.3	4.4	6.7	7.3
Denmark	4.3	4.5	4.6	5.4	5.5	4.8	3.9	3.8	3.3	6.0	7.4
Germany	7.5	7.6	8.4	9.3	9.8	11.2	10.3	8.7	7.5	7.8	7.1
Estonia	13.6	12.6	10.3	10.0	9.7	7.9	5.9	4.7	5.5	13.8	16.9
Ireland	4.2	3.9	4.5	4.6	4.5	4.4	4.5	4.6	6.3	11.9	13.7
Greece	11.2	10.7	10.3	9.7	10.5	9.9	8.9	8.3	7.7	9.5	12.6
Spain	11.1	10.3	11.1	11.1	10.6	9.2	8.5	8.3	11.3	18.0	20.1
France	9.0	8.3	8.6	9.0	9.3	9.3	9.2	8.4	7.8	9.5	9.7
Italy	10.1	9.1	8.6	8.4	8.0	7.7	6.8	6.1	6.7	7.8	8.4
Cyprus	4.9	3.8	3.6	4.1	4.7	5.3	4.6	4.0	3.6	5.3	6.5
Latvia	13.7	12.9	12.2	10.5	10.4	8.9	6.8	6.0	7.5	17.1	18.7
Lithuania	16.4	16.5	13.5	12.5	11.4	8.3	5.6	4.3	5.8	13.7	17.8
Luxembourg	2.2	1.9	2.6	3.8	5.0	4.6	4.6	4.2	4.9	5.1	4.5
Hungary	6.4	5.7	5.8	5.9	6.1	7.2	7.5	7.4	7.8	10.0	11.2
Malta	6.7	7.6	7.5	7.6	7.4	7.2	7.1	6.4	5.9	7.0	6.8
Netherlands	3.1	2.5	3.1	4.2	5.1	5.3	4.4	3.6	3.1	3.7	4.5
Austria	3.6	3.6	4.2	4.3	4.9	5.2	4.8	4.4	3.8	4.8	4.4
Poland	16.1	18.3	20.0	19.7	19.0	17.8	13.9	9.6	7.1	8.2	9.6
Portugal	4.0	4.1	5.1	6.4	6.7	7.7	7.8	8.1	7.7	9.6	11.0
Romania	7.3	6.8	8.6	7.0	8.1	7.2	7.3	6.4	5.8	6.9	7.3
Slovenia	6.7	6.2	6.3	6.7	6.3	6.5	6.0	4.9	4.4	5.9	7.3
Slovakia	18.8	19.3	18.7	17.6	18.2	16.3	13.4	11.1	9.5	12.0	14.4
Finland	9.8	9.1	9.1	9.0	8.8	8.4	7.7	6.9	6.4	8.2	8.4
Sweden (1)	5.6	5.8	6.0	6.6	7.4	7.7	7.1	6.1	6.2	8.3	8.4
United Kingdom	5.4	5.0	5.1	5.0	4.7	4.8	5.4	5.3	5.6	7.6	7.8
Croatia	.	.	14.8	14.2	13.7	12.7	11.2	9.6	8.4	9.1	11.8
Turkey	9.2	8.7	8.8	9.7	12.5	10.7
Norway	3.2	3.4	3.7	4.2	4.3	4.5	3.4	2.5	2.5	3.1	3.5
Japan	4.7	5.0	5.4	5.3	4.7	4.4	4.1	3.9	4.0	5.1	5.1
United States	4.0	4.8	5.8	6.0	5.5	5.1	4.6	4.6	5.8	9.3	9.6

(1) Break in series, 2001.

Source: Eurostat (une_rt_a)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

3.1 Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΝΤ

Η ελληνική οικονομία εισήλθε σε τροχιά ύφεσης το 2009, ως αποτέλεσμα της επιβράδυνσης των εγχώριων παραγόντων που τροφοδοτούσαν την ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια και της επιδείνωσης του διεθνούς μακροοικονομικού περιβάλλοντος.

Το έλλειμμα του 5,1 % του ΑΕΠ το 2007, στην κορυφή του οικονομικού κύκλου, φανερώνει ότι η Ελλάδα εισήλθε στην ύφεση με μεγάλο δημόσιο έλλειμμα, επισήμως στην ύφεση μπήκε το 2009. Λόγω της υιοθέτησης αδύναμων πολιτικών εσόδων και χαλαρής φορολογικής διαχείρισης, ιδιαίτερα την περίοδο πριν τις εκλογές του 2009 και έχοντας ως πρόσθετο παράγοντα την ύφεση, τα έσοδα μειώθηκαν αισθητά. Οι δαπάνες, εντωμεταξύ, αυξήθηκαν σημαντικά, ιδιαίτερα για μισθούς και επιδόματα, ενδεικτικό της χαλαρής πειθαρχίας, παρακολούθησης και ελέγχου των δαπανών, γεγονός που επίσης οδήγησε σε νέες εκπρόθεσμες οφειλές. Το έλλειμμα αναθεωρήθηκε στο εκτιμώμενο 13.6 % του ΑΕΠ ενώ το δημόσιο χρέος αυξήθηκε σε πάνω από 115% του ΑΕΠ το 2009. Οι ανεπάρκειες στην παρακολούθηση και στον έλεγχο, καθώς και οι συνεχείς αναθεωρήσεις στον τρόπο υπολογισμού των ελλειμμάτων, καθυστέρησαν την εφαρμογή διορθωτικών δημοσιονομικών πολιτικών.

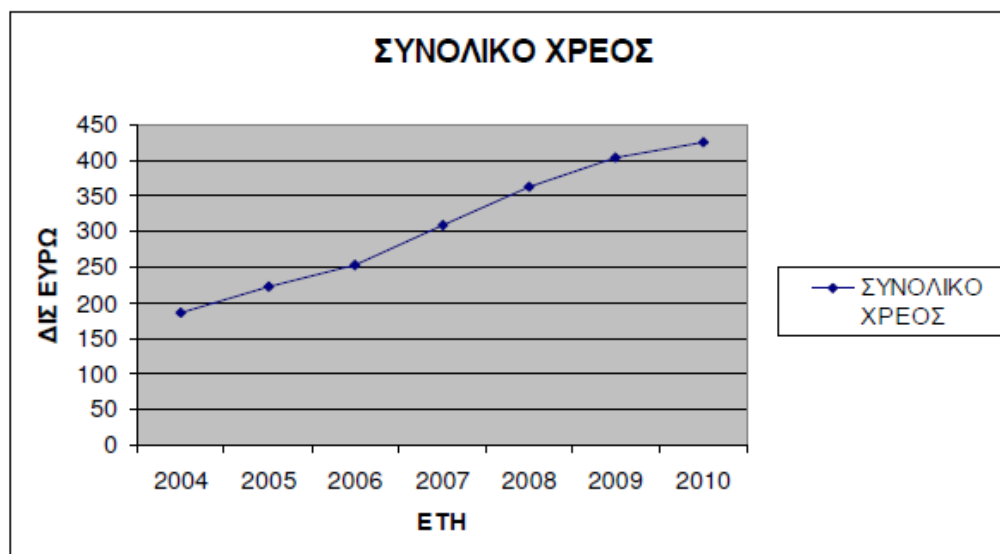
Η πολύπλευρη επομένως κρίση στην οποία βρίσκεται η ελληνική οικονομία, δεν είναι απλώς μια οικονομική κρίση ή κρίση ρευστότητας, αλλά αφορά συνολικά το σύστημα αξιών και αντιλήψεων της ελληνικής κοινωνίας και το πρότυπο ανάπτυξης που υιοθετήθηκε. Η κρίση είναι το αναπόφευκτο αποτέλεσμα μιας μακράς περιόδου διαρθρωτικών αδυναμιών, οι οποίες δεν αντιμετωπίστηκαν όταν οι εξελίξεις στη διεθνή και την ελληνική οικονομία ήταν ευνοϊκές και το κόστος των προσαρμογών σημαντικά μικρότερο.

Συνολικό Χρέος

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΔΝΤ (5 Μαΐου 2010) το συνολικό χρέος δημόσιο και ιδιωτικό της χώρας μας παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

Έτος	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Δις ευρώ	186	223	253	309	363	404	427

Έκθεση ΔΝΤ 10/110 5 Μαΐου 2010

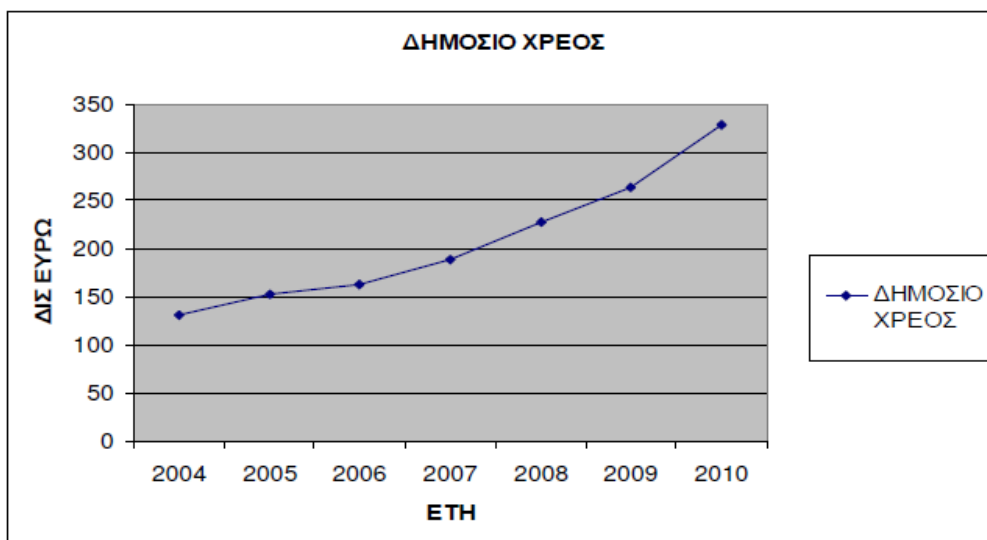

Το Δημόσιο Χρέος

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΔΝΤ (5 Μαΐου 2010) το ελληνικό δημόσιο χρέος παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

Έτος	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Δις ευρώ	131	152	163	188	227	264	329

Έκθεση ΔΝΤ 10/110 5 Μαΐου 2010

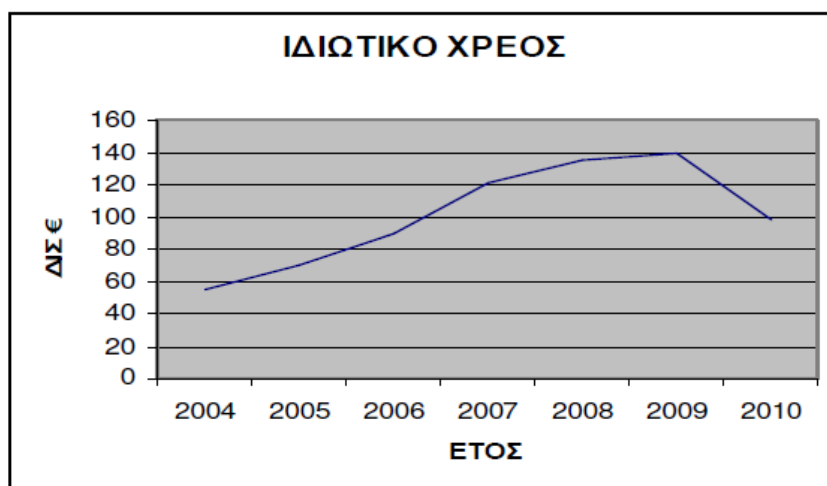

Το μέσο επιτόκιο δανεισμού της χώρας κατά το πρώτο τρίμηνο 2010 διαμορφώθηκε σε 6,2% ενώ το 2009 ήταν 4,1%, το 2008 ήταν 4,7% και το 2005 ήταν μόλις 3,2%.

Το Ιδιωτικό Χρέος

Το ιδιωτικό χρέος σύμφωνα με το ΔΝΤ για την περίοδο 2004-2010 διαμορφώνεται ως εξής:

Έτος	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Δις ευρώ	55	70	90	121	135	140	98

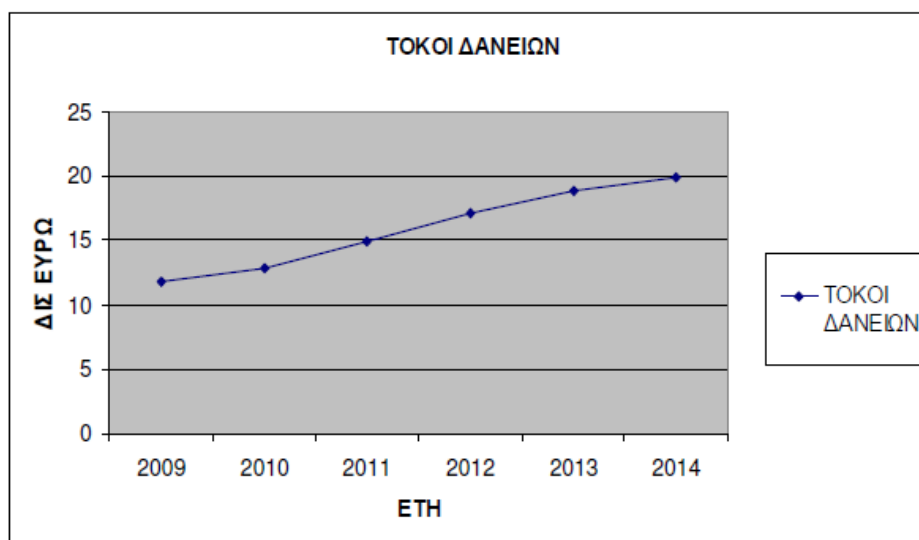
Στα νοικοκυριά της χώρας, ενώ μέχρι το 2004 είχαν χορηγηθεί δάνεια 52,560δισ ευρώ, το Ιούλιο του 2009 το ποσό είχε ανέλθει στα 118,333δισ ευρώ , μέσα σε πεντέμισι χρόνια τα νοικοκυριά δανείστηκαν 65,773δισ ευρώ. Από τα ποσά αυτά 44,988δισ ευρώ αφορούσαν στεγαστικά δάνεια και 19,330δισ ευρώ αφορούσαν καταναλωτικά δάνεια .

Τόκοι Δανείων

Τα ποσά που θα καταβάλει η χώρα μας στα επόμενα χρόνια για τόκους παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Έτος	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Δις ευρώ	11,8	12,9	14,9	17,1	18,9	19,94

Έκθεση ΔΝΤ 10/110 5 Μαΐου 2010

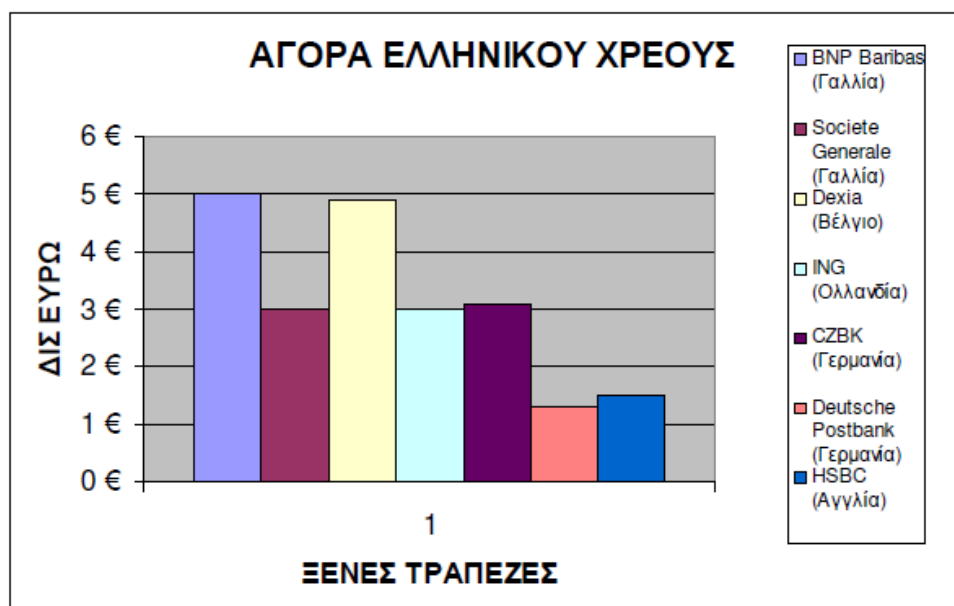

Κατά το ΔΝΤ, ενώ το 2004 οι ξένοι δανειστές κατείχαν το 70% του ελληνικού χρέους, το 2009 το ποσοστό αυτό έχει φτάσει στο 80%. Στο τέλος του 2009 ένα μεγάλο μέρος του δημοσίου χρέους, περί τα 150δισ ευρώ κατείχαν γαλλικές τράπεζες, το 32% άλλες ευρωπαϊκές τράπεζες, το 21% γερμανικές τράπεζες και το 11% σε μη ευρωπαϊκές τράπεζες. Οι κυριότερες από τις παραπάνω παρουσιάζονται στον πίνακα:

Τράπεζα	BNP BARIBAS (Γαλλία)	SOCIETE GENERAIE (Γαλλία)	DEXIA (Βέλγιο)	ING (Ολλανδία)	CZBK (Γερμανία)	DEUTSHE POSTBAK (Γερμανία)	HSBC (Αγγλία)
Αγορά Ελληνικού Χρέους	5 δις ευρώ	3 δις ευρώ	4,9 δις ευρώ	3 δις ευρώ	3,1 δις ευρώ	1,3 δις ευρώ	1,5 δις ευρώ

Πηγή: Morgan Stanley

Αφορά τοποθετήσεις σε ομόλογα

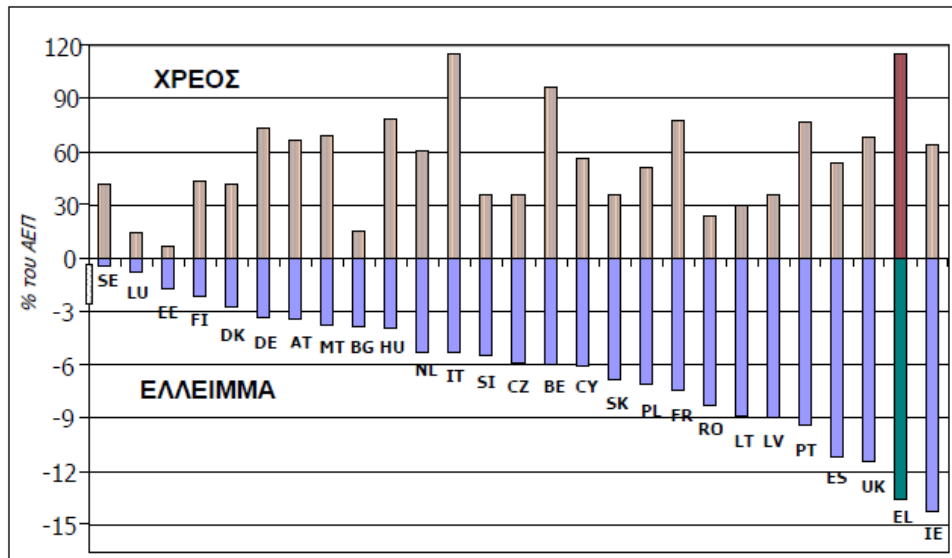

3.2 Η κρίση χρέους

Η δημοσιονομική κατάσταση που διαμορφώθηκε το 2009 άρχισε, τους πρώτους μήνες του 2010, να ασκεί σοβαρές πιέσεις στη δυνατότητα χρηματοδότησης του δημόσιου χρέους. Στις αγορές ήταν σαφές ότι παρά τις το γεγονός ότι σχεδόν όλη η Ευρωπαϊκή ένωση βρισκόταν σε υπερβολικό έλλειμμα λόγω της κρίσης, η Ελλάδα ήταν η χώρα που είχε συγχρόνως να αντιμετωπίσει κι ένα τόσο υψηλό δημόσιο χρέος του οποίου η δυναμική έδειχνε ότι ήταν πολύ εύκολο να συνεχίσει να αυξάνεται ανεξέλεγκτα. Η χώρα

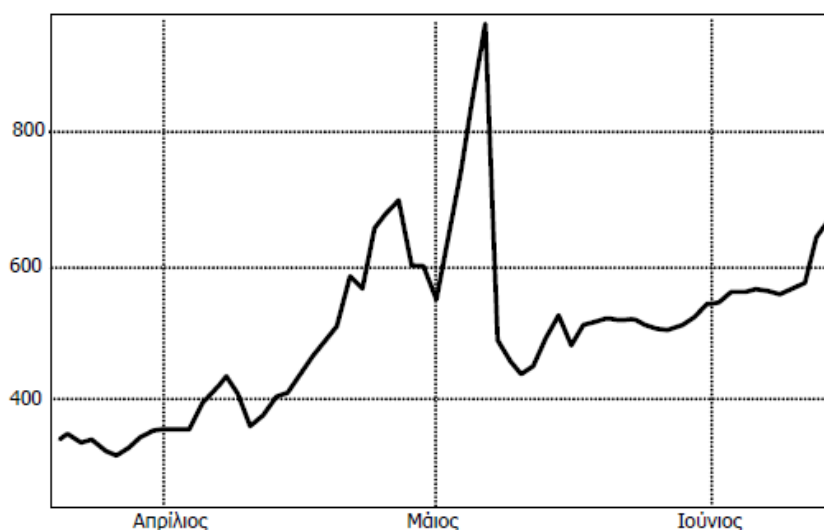
βρισκόταν σε φάση ύφεσης, με τα δημοσιονομικά της σε εξαιρετικά δύσκολη κατάσταση.

Δημόσιο έλλειμμα και χρέος στην ΕΕ-27 (2009)

Από την αρχή του 2010 η κυβέρνηση προσπάθησε να αντιμετωπίσει την κρίση χρέους με τρεις δέσμες μέτρων. Η πρώτη, τον Ιανουάριο, με το Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, συμπληρώθηκε με άλλες δύο, το Μάρτιο και τον Απρίλιο. Παρόλα αυτά τα επιτοκιακά περιθώρια δανεισμού- spreads συνέχισαν να αυξάνονται, καθιστώντας δυσχερή την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους. Έτσι στα τέλη του Απριλίου, η κυβέρνηση κατέθεσε αίτημα για χρηματοδοτική στήριξη από την Ευρωζώνη, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ, το οποίο συμφωνήθηκε στις 2 Μαΐου και εγκρίθηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο στις 6 Μαΐου.

Spreads των 10-ετών ομολόγων προς τα αντίστοιχα Γερμανικά

3.3 Η αναγκαιότητα του μνημονίου

Η διεθνής οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση έφερε στο προσκήνιο τα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, η οξύτητα των οποίων κλόνισε την εμπιστοσύνη των διεθνών αγορών οδηγώντας σε συνεχείς υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της ελληνικής οικονομίας εκ μέρους διεθνών οίκων αξιολόγησης όπως η Fitch, η Standard and Poor's και η Moody's ενώ εντάθηκαν οι ανησυχίες αλλά και οι φήμες στις αγορές για ενδεχόμενη πτώχευση της χώρας.

Όλες αυτές οι ενέργειες οδήγησαν στην αύξηση των spreads της διαφοράς δηλαδή μεταξύ του βασικού επιτοκίου αναφοράς της ευρωζώνης, δηλαδή του γερμανικού και των αποδόσεων των ελληνικών ομολόγων.

Οι τεχνικές πλευρές της κρίσης και ως ένα βαθμό οι αιτίες που κλόνισαν την εμπιστοσύνη των αγορών, μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- Μεγάλο δημοσιονομικό έλλειμμα και χρέος ως αποτέλεσμα της ταχείας αύξησης των δαπανών και του μεγέθους του δημοσίου τομέα.
- Χαμηλό ποσοστό εγχώριας αποταμίευσης και επομένως υπερβολική εξάρτησης από το διεθνή δανεισμό.
- Χαμηλή ανταγωνιστικότητα που οφείλεται κυρίως στο εσωστρεφές πρότυπο ανάπτυξης και τις παρωχημένες δομές στις αγορές προϊόντων – υπηρεσιών και εργασίας στις οποίες κυριαρχεί ο κρατικός παρεμβατισμός.

- Απώλεια αξιοπιστίας ως προς τα στατιστικά μεγέθη της οικονομίας και
- Περιορισμένη διάθεση του πολιτικού συστήματος για μεταρρυθμίσεις που θα ενίσχυαν τις δυνατότητες του ελληνικού παραγωγικού συστήματος να δημιουργήσει ανάπτυξη και πλούτο.

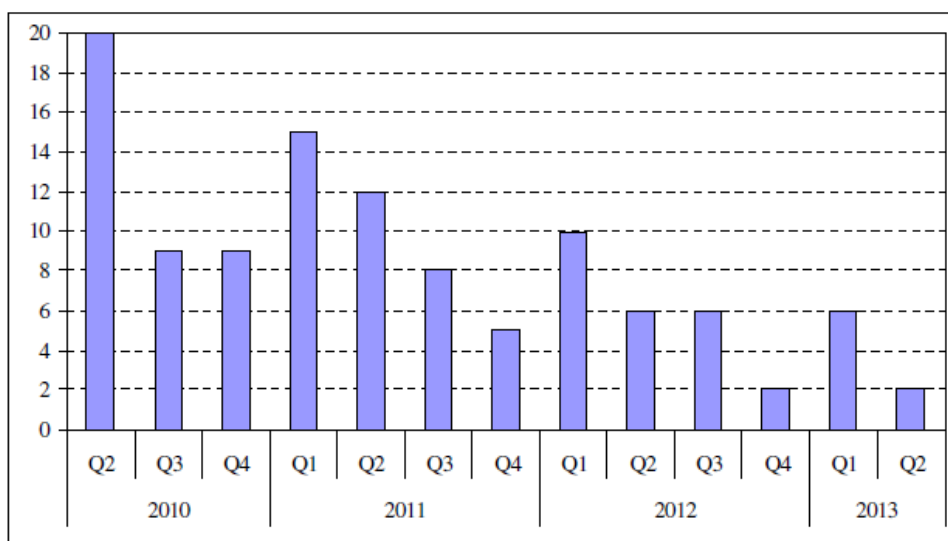
Υπό αυτές τις συνθήκες η Ελλάδα λόγω του ότι ήταν μέλος του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος που απέκλειε την ελεύθερη διαμόρφωση νομισματικής πολιτικής βρίσκεται κάτω από την «ομπρέλα προστασίας» της Ευρωζώνης. Έτσι το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ) και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), η λεγόμενη «τρίοικα» κατήρτισαν πρόγραμμα διαθέτοντας ένα ποσό της τάξης των 110 δις. Ευρώ (80 από την Ευρωζώνη, 30 από το ΔΝΤ) προκειμένου η Ελλάδα να καλύψει τις μεσοπρόθεσμες δανειακές της ανάγκες. Το μέσο επιτόκιο αυτού του δανείου είναι 4,3% σημαντικά χαμηλότερο από αυτό της αγοράς, αν και σήμερα η Ελλάδα ουδεμία πρόσβαση έχει στις αγορές.

Προϋπόθεση για την εκταμίευση των πόρων είναι η ικανοποίηση των όρων του «Μνημονίου Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής», το οποίο συντάχθηκε από κοινού, μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και των τριών οργανισμών και αποτελεί ήδη νόμο της ελληνικής δημοκρατίας (Ν. 38454/6.5.2010).

3.4 Η Συμφωνία Στήριξης

Η συμφωνία προβλέπει τη χρηματοδοτική στήριξη της Ελλάδας με δάνειο 110δις, όπου θα εκχωρείται σε τριμηνιαίες δόσεις μέχρι το μέσον του 2013. εκτιμάται ότι το ελληνικό δημόσιο θα είναι σε θέση να επανασυνδεθεί με τις αγορές ομολόγων στις αρχές του 2012. το επιτόκιο του δανείου εκτιμάται σε περίπου 4,3%. Δεδομένου ότι οι συνολικές ανάγκες χρηματοδότησης για την περίοδο Απριλίου- Δεκεμβρίου 2010 ανέρχονται σε περίπου 40 δις Ευρώ, η πρώτη αποταμίευση, ύψους 20δις Ευρώ, έγινε εντός Μάιου, κατανεμημένη με τον τρόπο που φαίνεται στον παρακάτω πίνακα . Το ύψος της δόσης του δανείου αντιστοιχεί σε εισφορές ύψους 0,11%-0,26% του ΑΕΠ (2009) κάθε χώρας ή 0,16% της Ευρωζώνης.

Χρονοδιάγραμμα εκταμίευσης του δανείου

Κατανομή χρηματοδότησης α' δόσης του δανείου

	€ εκατ.	% του ΑΕΠ
Γερμανία	4.428	0,18%
Γαλλία	3.325	0,17%
Ιταλία	2.922	0,19%
Ισπανία	1.942	0,18%
Ολλανδία	933	0,16%
Αυστρία	454	0,16%
Πορτογαλία	409	0,24%
Λουξεμβούργο	41	0,11%
Κύπρος	32	0,19%
Μάλτα	15	0,26%
Ευρωζώνη	14.500	0,16%
ΔΝΤ	5.500	
ΣΥΝΟΛΟ	20.000	

Για την υλοποίηση των στόχων του προγράμματος θα γίνει χρήση όλων των διαθέσιμων δημοσιονομικών, χρηματοπιστωτικών και διαρθρωτικών πολιτικών. Η οικονομία έχει ανάγκη από ένα ισχυρό και βιώσιμο πρόγραμμα προσαρμογής για τη διόρθωση των δημοσιονομικών ανισορροπιών και τη στροφή του χρέους σε καθοδική

πορεία στο μεσοπρόθεσμο διάστημα, τη διατήρηση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος και την ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας:

Η δημοσιονομική προσαρμογή θα πρέπει να γίνει η ακρογωνιαίος λίθος του προγράμματος. Η κυβέρνηση δεσμεύεται να θέσει σε εφαρμογή ισχυρά μέτρα προσαρμογής, πέραν των όσων ανακοινώθηκαν το Μάρτιο αυτού του έτους, ύψους 11% του ΑΕΠ συνολικά έως το 2013, με πρόσθετα διορθωτικά μέτρα το 2014 για τη μείωση του ελλείμματος αρκετά κάτω από το 3% του ΑΕΠ. Αυτή η μεγάλη προσαρμογή είναι αναγκαία για να επιστρέψει η χώρα σε πρωτογενή πλεονάσματα και να τεθεί ο λόγος του χρέους προς ΑΕΠ σε καθοδική πορεία από το 2013 και έπειτα, η οποία θα διατηρηθεί μετά το πρόγραμμα μέσω της επίτευξης σημαντικών πρωτογενών πλεονασμάτων (τουλάχιστον 5% του ΑΕΠ) μέχρι το 2020. Για τη διατήρηση της δημοσιονομικής εξυγίανσης στο μεσοπρόθεσμο διάστημα, η κυβέρνηση δεσμεύεται να ενδυναμώσει το πλαίσιο δημοσιονομικής πολιτικής και τους θεσμούς που διέπουν τη δημοσιονομική διαχείριση.

Η εισοδηματική πολιτική και η πολιτική κοινωνικής προστασίας πρέπει να στηρίζουν την προσπάθεια για δημοσιονομική προσαρμογή και την επανάκτηση της ανταγωνιστικότητας. Η προσαρμογή των εισοδημάτων σε βιώσιμα επίπεδα είναι αναγκαία για τη στήριξη της δημοσιονομικής διόρθωσης και της μείωσης του πληθωρισμού σε επίπεδα κάτω από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης, καθώς και για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κόστους και τιμών σε μόνιμη βάση. Τα προγράμματα κοινωνικής ασφάλισης θα πρέπει να ενδυναμωθούν για να αντιμετωπίσουν υποβόσκουσες διαρθρωτικές ανισορροπίες που οφείλονται στη γήρανση του πληθυσμού, καθώς τα κόστη ασφαλιστικών παροχών στην Ελλάδα προβλέπεται να είναι από τα υψηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση με τις τρέχουσες πολιτικές. Καθώς οι μεγαλύτερες υπερβάσεις ετησίως στον προϋπολογισμό προέρχονται συστηματικά από τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης, οι μεταρρυθμίσεις για την περιφρούρηση της βιωσιμότητας του συστήματος δεν μπορούν πλέον να αναβληθούν.

Οι πολιτικές στον χρηματοπιστωτικό τομέα πρέπει να διατηρήσουν τη σταθερότητα. Ενώ στη παρούσα φάση, τα κεφαλαιακά αποθέματα στο τραπεζικό σύστημα είναι επαρκή, η εποπτεία των τραπεζών θα πρέπει να παρακολουθεί στενά τη ρευστότητα και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ανά τράπεζα. Η Τράπεζα της Ελλάδος και η κυβέρνηση θα ενισχύσουν και θα ξεκαθαρίσουν περαιτέρω τα κύρια στοιχεία του ελληνικού εποπτικού πλαισίου και του πλαισίου διαχείρισης χρηματοπιστωτικών κρίσεων ώστε να βοηθήσουν το τραπεζικό σύστημα στη διάρκεια αυτής της περιόδου χαμηλής ανάπτυξης.

Οι διαρθρωτικές αλλαγές που θα προάγουν την ικανότητα της οικονομίας να παράγει, να αποταμιεύει και να εξάγει θα είναι κριτικής σημασίας για τη μεσοπρόθεσμη ανάκαμψη. Η εξωστρέφεια της Ελλάδας υπολείπεται αυτής των εταίρων της στην Ευρωζώνη. Η κυβέρνηση επιθυμεί να εφαρμόσει ένα φιλόδοξο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων για τον εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα και για την αύξηση της αποτελεσματικότητας και της ευελιξίας των αγορών προϊόντων και εργασίας, για τη δημιουργία ενός περισσότερο ανοιχτού και προσβάσιμου περιβάλλοντος για τους εγχώριους και τους ξένους επενδυτές και για τη μείωση της άμεσης συμμετοχής του δημοσίου στις εγχώριες βιομηχανίες. (IOBE, τεύχος 02/10)

3.5 Το μεγαλύτερο μεμονωμένο δάνειο που έχει διαθέσει ποτέ το ΔΝΤ;

Στο ύψος των 26,4 δισεκατομμυρίων μονάδων Ειδικού Δικαιώματος Ανάληψης (SDR), το πρόγραμμα για την Ελλάδα περιλαμβάνει τη μεγαλύτερη μη προληπτική πρόσβαση σε πόρους του ΔΝΤ. Μόνο το Ευέλικτο Πιστωτικό Όριο (FCL) του Μεξικό ύψους 31,5 δισεκατομμύρια SDR και η Διευθέτηση Ετοιμότητας Παροχής (SBA) της Βραζιλίας ύψους 27,4 δισεκατομμυρίων SDR ήταν μεγαλύτερα σε απόλυτους όρους, αλλά και τα δύο ήταν σε προληπτική βάση γιατί τα μέλη δεν είχαν σκοπό να κάνουν αναλήψεις.

Σχετικά με την ποσόστωση, το πρόγραμμα της Ελλάδας είναι επίσης το μεγαλύτερο καταγεγραμμένο μόλις κάτω από το 3.200 τοις εκατό της ποσόστωσης της στο Ταμείο που ανέρχεται σε 823 εκατομμύρια SDR. Προηγουμένως, η υψηλότερη πρόσβαση όσον αφορά την ποσόστωση δόθηκε στην Κορέα το 1997 για τη διευθέτηση ετοιμότητας παροχής της που ανήλθε στο 1938 τοις εκατό της ποσόστωσης της.

3.6 Η Ελλάδα μετά τη συμφωνία στήριξης

Το σύνολο των μέτρων που έχει λάβει η κυβέρνηση μέχρι τώρα αποτυπώνεται σε μία σειρά νομοθετημάτων, κυρίως στους νόμους 38058/09, 3833/10, 3842/10, 3845/10, 3847/10. Από το δεύτερο τρίμηνο του 2010 μέχρι και το τέταρτο τρίμηνο του 2011, προβλέπονται συνολικά επτά αξιολογήσεις, μία κάθε τρίμηνο. Η συμφωνία προβλέπει δημοσιονομική προσπάθεια, επιπρόσθετη των μέτρων που είχαν ληφθεί, ύψους 11% του

ΑΕΠ κατά την περίοδο 2010-2013 (πίνακας)

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της «τρίοικας», τα προ του Μαΐου μέτρα θα μείωναν το έλλειμμα προσωρινά μόνο και σε μικρότερη έκταση από ότι πιστευόταν. Σύμφωνα με αυτό το σενάριο, την περίοδο 2012-2016 το έλλειμμα θα κυμαινόταν μεταξύ 15% και 16%.

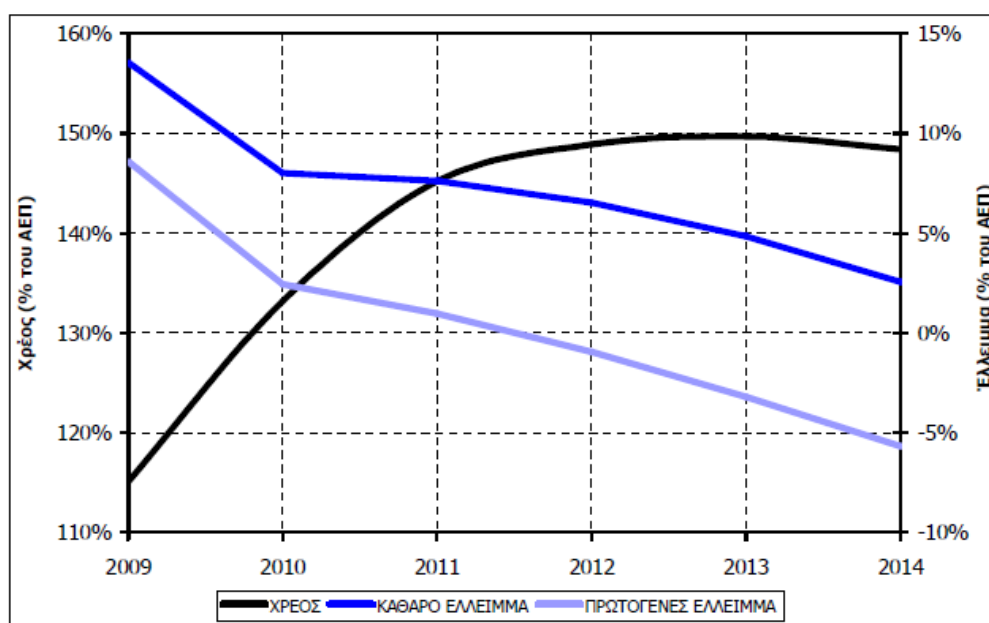
Η απαιτούμενη από το μνημόνιο δημοσιονομική προσπάθεια

(% του ΑΕΠ)	2010	2011	2012	2013	ΣΥΝΟΛΟ
ΕΣΟΔΑ	0,5%	2,9%	0,7%	-0,3%	3,9%
ΔΑΠΑΝΕΣ	1,9%	1,2%	1,7%	2,3%	7,1%
ΣΥΝΟΛΟ	2,5%	4,1%	2,4%	2,0%	11,0%

Όπως παρατηρούμε από τις κλίσεις των γραμμών στο παρακάτω διάγραμμα, η δημοσιονομική προσπάθεια παραμένει εμπροσθοβαρής, όπως προβλεπόταν στο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Η μεγαλύτερη προσαρμογή γίνεται το 2010, με τη μείωση του ελλείμματος να προβλέπεται σε 5,6% του ΑΕΠ, περίπου το μισό όλης της περιόδου 2010-2014. το έτος 2014 το έλλειμμα μειώνεται κάτω από 3%. Η προσαρμογή είναι ίσα κατανεμημένη μεταξύ εσόδων και δαπανών. Η προβλεπόμενη αύξηση των τόκων κατά 3,3% σημαίνει ότι η επιβάρυνση αυτή θα πρέπει να αποζημιωθεί από μεγαλύτερη μείωση των πρωτογενών δαπανών. Η συνολική δημοσιονομική προσπάθεια, της περιόδου 2010-2014, όπως αποτυπώνεται στο πρωτογενές έλλειμμα, φθάνει το 14,3% του ΑΕΠ.

Έλλειμμα και χρέος του δημόσιου τομέα (2009-2014)

Βασικά Δημοσιονομικά μεγέθη (2009-2014)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ΕΣΟΔΑ	36,8%	39,6%	42,6%	42,8%	43,0%	42,4%
ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	45,4%	42,1%	43,6%	41,8%	39,8%	36,8%
ΤΟΚΟΙ	5,0%	5,6%	6,6%	7,5%	8,1%	8,2%
ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΕΛΛΕΙΜΜΑ	8,6%	2,4%	1,0%	-1,0%	-3,2%	-5,7%
ΚΑΘΑΡΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ	13,6%	8,0%	7,6%	6,5%	4,9%	2,6%
ΧΡΕΟΣ	115,1%	133,2%	145,2%	148,9%	149,7%	148,4%

Σύμφωνα με το βασικό σενάριο του ΔΝΤ, το δημόσιο χρέος θα πλησιάσει το 150% το 2012 και 2013, για να αποκλιμακωθεί στη συνέχεια στο 120% το 2020. Βασικές παραδοχές στο σενάριο αυτό είναι ότι ο ανώτατος πραγματικός ρυθμός μεγένθυσης φτάνει το 2,7% (από το 2015 και μετά) και ο πληθωρισμός (μεταβολή του αποπληθωριστή του ΑΕΠ) σε καμία περίπτωση δεν ξεπερνά το 1,5%. Τέλος, μέχρι το 2013 το χρέος επιβαρύνεται με περίπου 8% από αναλήψεις χρεών. (IOBE, Ιούλιος 2010)

3.7 Οι εξελίξεις και οι προοπτικές των βασικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας

Το τίμημα της αδράνειας κατά το παρελθόν και το κόστος της σημερινής προσπάθειας προσαρμογής αποτυπώνονται στην πορεία του ΑΕΠ, στην απασχόληση και στα

εισοδήματα.

Το ΑΕΠ εκτιμάται ότι μειώθηκε ελαφρά περισσότερο από 4% το 2010 (για δεύτερο κατά σειρά χρόνο, μετά από μείωση 2,3% το 2009), ενώ όλοι οι διεθνείς οργανισμοί και οι εκθέσεις αξιολόγησης προβλέπουν ότι η ύφεση θα συνεχιστεί και το 2011, με ηπιότερο μάλλον ρυθμό. Όπως εκτιμάται, το ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί κατά 3% περίπου το 2011, χωρίς να αποκλείεται μείωση κατά τι μεγαλύτερη.

Η ύφεση πλήττει την κατανάλωση και πολύ πιο έντονα τις επενδύσεις. Η αβεβαιότητα, το αυξανόμενο φορολογικό βάρος, η μείωση της ζήτησης και οι χρηματοδοτικές στενότητες οδήγησαν τις επενδύσεις σε μείωση που μπορεί το 2010 να έχει υπερβεί το 18%. Αν μάλιστα ληφθεί υπόψη ότι και το 2009 οι επενδύσεις είχαν υποχωρήσει σημαντικά, είναι σαφές ότι έχουν πλέον περιοριστεί αισθητά οι παραγωγικές δυνατότητες της οικονομίας: σύμφωνα με κατά προσέγγιση εκτιμήσεις, ο δυναμικός ρυθμός ανάπτυξης, που πλησίασε το 3,5% κατά μέσο όρο την εννεαετία 2000-2008, υποχώρησε κάτω του 1,5% το 2009 και σήμερα είναι της τάξεως του 0,5% ή και χαμηλότερος..

Η ύφεση είχε άμεσες και έντονες επιπτώσεις στην απασχόληση και την ανεργία. Η απασχόληση εκτιμάται ότι μειώθηκε κατά 2,5% περίπου το 2010, που σημαίνει απώλεια 100.000 θέσεων εργασίας. Οι απώλειες προέρχονται τόσο από τη μείωση των θέσεων εξαρτημένης εργασίας (κατά 3% περίπου) όσο και από τον περιορισμό του αριθμού των αυτοαπασχολουμένων. Η μείωση των θέσεων εργασίας συνέβαλε σημαντικά και στην άνοδο του αριθμού των ανέργων. Η ανεργία εκτιμάται ότι ξεπέρασε το 12,5% του εργατικού δυναμικού κατά μέσο όρο το 2010, ενώ το Οκτώβριο έφθασε το 13,5%.

Η ετήσια μείωση του μέσου αριθμού απασχολουμένων τους πρώτους εννέα μήνες του 2010, σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ) της ΕΛΣΤΑΤ, ήταν 101 χιλ. άτομα (-2,2%). Η επιδείνωση εντάθηκε στη διάρκεια του έτους (α' τρίμ.: 60,2 χιλ. ή -1,3%, β' τρίμ.: 104,9 χιλ. ή -2,3%, γ' τρίμ.: 137,2 χιλ. ή 3,0%), ιδίως από τον Αύγουστο και μετά, αντανακλώντας την παρατεταμένη μείωση της δραστηριότητας.

Μείωση παρουσιάζουν και τα εισοδήματα. Οι πραγματικές μέσες αποδοχές των μισθωτών στο σύνολο της οικονομίας μειώθηκαν κατά 9% το 2010.

Η μείωση των πραγματικών εισοδημάτων το 2010 αντανακλά και την επιτάχυνση του πληθωρισμού στο 4,7% το 2010, από 1,3% το 2009, η οποία οφειλόταν κυρίως στη μεγάλη αύξηση της έμμεσης φορολογίας, αλλά και στην ταχεία άνοδο της τιμής του πετρελαίου.

Κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2010, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών περιορίστηκε κατά 0,6 δισεκ. ευρώ ή 2,6%. Η καθοδική πορεία του

εμπορικού ελλείμματος είναι αποκλειστικώς αποτέλεσμα της ύφεσης, η οποία για όλες τις κατηγορίες προϊόντων εκτός καυσίμων και πλοίων προκάλεσε μεγάλη μείωση της δαπάνης για εισαγωγές περιορίζοντας το αντίστοιχο έλλειμμα (εκτός καυσίμων και πλοίων) κατά 3,2 δισεκ. ευρώ. Ο περιορισμός των εισαγωγών οφείλεται κυρίως στην περιστολή της καταναλωτικής και επενδυτικής δαπάνης, λόγω της εφαρμογής του Προγράμματος Προσαρμογής.

Την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2010 το πλεόνασμα του ισοζυγίου υπηρεσιών αυξήθηκε κατά 4,6% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2009. Οι καθαρές ταξιδιωτικές εισπράξεις συνέχισαν να μειώνονται, αλλά λιγότερο από ό,τι το 2009. Οι ακαθάριστες εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες, δηλαδή οι ταξιδιωτικές δαπάνες στην Ελλάδα από μη κατοίκους, μειώθηκαν κατά 7,3%, ενώ οι αντίστοιχες δαπάνες στο εξωτερικό από κατοίκους Ελλάδος μειώθηκαν κατά 8,5%, με αποτέλεσμα οι καθαρές εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες να μειωθούν κατά 559 εκατ. ευρώ. Η μείωση των ακαθάριστων εισπράξεων από τον τουρισμό οφείλεται κυρίως στη μείωση της μέσης ημερήσιας δαπάνης και δευτερευόντως στη μείωση της μέσης διάρκειας παραμονής, ενώ οι αφίξεις παρουσίασαν μικρή αύξηση 1,1%.

Το 2010, παρά την υποχώρηση της ζήτησης και τη μείωση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, σημειώθηκε προσωρινή έξαρση του πληθωρισμού, που οφειλόταν κυρίως στη μεγάλη αύξηση της έμμεσης φορολογίας, αλλά και στην ταχεία άνοδο της τιμής του πετρελαίου. Ο ετήσιος ρυθμός ανόδου του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) εμφάνισε έντονη επιτάχυνση από 2,3% τον Ιανουάριο του 2010 σε 5,7% το Σεπτέμβριο φθάνοντας στο υψηλότερο επίπεδο από τον Αύγουστο του 1997, ενώ στη συνέχεια υποχώρησε ελαφρά και το Δεκέμβριο διαμορφώθηκε στο 5,2. Για ολόκληρο το 2010, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΕνΔΤΚ έφθασε το 4,7%, από 1,3% το 2009, ενώ το μέσο επίπεδο του πυρήνα του πληθωρισμού διαμορφώθηκε στο 3,0%, από 2,2% το 2009.

Σύμφωνα με τα δημοσιονομικά στοιχεία που ανακοινώθηκαν στις 20.1.2011, στο δωδεκάμηνο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2010 το έλλειμμα του ΚΠ μειώθηκε κατά 37,0% και έφθασε το 8,4% του ΑΕΠ ή 19.454 εκατ. ευρώ, έναντι αντίστοιχου ελλείμματος 13,1% το 2009 και έναντι εκτίμησης 8,9% του ΑΕΠ στον Προϋπολογισμό του 2011 ή 20.623 εκατ. ευρώ. Η μεγαλύτερη κατά περίπου 1 δισεκ. ευρώ μείωση του ελλείμματος το 2010 σε σχέση με την εκτίμηση της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού του 2011 οφείλεται αποκλειστικά στη μεγαλύτερη συγκράτηση των πρωτογενών δαπανών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του 12μήνου, τα έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού (ΤΠ)

(προ επιστροφών φόρων) παρουσίασαν αύξηση κατά 5,1% (56,1 δισεκ. ευρώ), έναντι εκτιμώμενης αύξησης κατά 5,7% (56,5 δισεκ. ευρώ) βάσει της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού για το 2011, παρατηρήθηκε δηλαδή υστέρηση ύψους 341 εκατ. ευρώ. Στον περιορισμό της υστέρησης των εσόδων σε σύγκριση με τους αναθεωρημένους στόχους συνέβαλε η αύξηση των εσόδων από ΦΠΑ, ειδικά από τον Αύγουστο του 2010. Παράλληλα, σημαντική ήταν η συμβολή του μέτρου της περαίωσης (εισπράξεις περίπου 1 δισεκ. ευρώ τους τελευταίους δύο μήνες του έτους), καθώς και η πληρωμή των τελών κυκλοφορίας του 2011 σχεδόν εξ ολοκλήρου εντός του 2010, δηλαδή χωρίς σημαντική παράταση της προθεσμίας καταβολής τους όπως είχε παρατηρηθεί τα προηγούμενα έτη.

Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Eurostat (15.11.2010), το έλλειμμα και το χρέος της ΓΚ —σε εθνικολογιστική βάση— για την περίοδο 2006-2009 αναθεωρήθηκαν προς τα άνω.

Συγκεκριμένα, για το 2009 το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης αναθεωρήθηκε από 13,6% του ΑΕΠ σε 15,4% του ΑΕΠ, ενώ το δημόσιο χρέος αναθεωρήθηκε από 115,1% του ΑΕΠ ή 273.407 εκατ. ευρώ σε 126,8% του ΑΕΠ ή 298.032 εκατ. ευρώ.

Η αναθεώρηση του ελλείμματος του 2009 αποδίδεται κυρίως στην αναταξινόμηση δημόσιων επιχειρήσεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα και την ένταξή τους στη γενική κυβέρνηση (0,8% του ΑΕΠ), στη διεύρυνση του ελλείμματος των ΟΚΑ (0,8% του ΑΕΠ) και των ΟΤΑ (0,1% του ΑΕΠ) και στην προς τα κάτω αναθεώρηση του ΑΕΠ του 2009 σε τρέχουσες τιμές (0,2% του ΑΕΠ).

Τη μεγαλύτερη επίδραση στην αύξηση του δημόσιου χρέους του 2009 είχε η αναταξινόμηση των δημόσιων επιχειρήσεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα και η ένταξή τους στη γενική κυβέρνηση (7,7% του ΑΕΠ). Επίσης, το δημόσιο χρέος του 2009 αυξήθηκε κατά 2,3% του ΑΕΠ από την καταγραφή των συμφωνιών ανταλλαγής (swaps), κατά 1,3% του ΑΕΠ από την προς τα κάτω αναθεώρηση του ΑΕΠ του 2009 σε τρέχουσες τιμές, κατά 0,4% του ΑΕΠ από λοιπές προσαρμογές και κατά 0,04% του ΑΕΠ από την καταγραφή εξωτερικού χρέους των ΟΤΑ. (ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, 2011)

3.8 Ορισμένες χώρες οι οποίες ζήτησαν βοήθεια από το ΔΝΤ

Τα προγράμματα που εφαρμόζει το ΔΝΤ, ως όροι για την παροχή των δανείων του, συνήθως κινούνται στα πλαίσια της "βίαιης" δημοσιονομικής αναπροσαρμογής, με

συρρίκνωση του κράτους, απουσία επενδυτικών προγραμμάτων, ελαστικοποίηση των όρων εργασίας και άμεση απελευθέρωση της εγχώριας αγοράς.

Όπως όμως επισημαίνουν ειδικοί, η παρέμβαση του ΔΝΤ αφήνει «διαφορετική γεύση» σε κάθε χώρα και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα προβλήματά της. Η παρέμβαση στη Βραζιλία, για παράδειγμα, θεωρείται από τις επιτυχημένες αλλά στη γειτονική Αργεντινή, ταυτίζεται με την απόλυτη αποτυχία.

Εδώ και λίγα χρόνια ο Νικόλα Σαρκοζί πρότεινε τον τέως υπουργό οικονομικών της Κυβέρνησης Ζοσπέν στην Γάλλια, τον σοσιαλιστή Ντομινίκ Στρός Κάν στη θέση του γενικού διευθυντή του ταμείου. Ο Στρός Κάν προχώρησε σε αλλαγές που περιλαμβάνουν από την ενίσχυση των πιστώσεων μέχρι τη διευκόλυνση της χορήγησης δανείων και τη χαλάρωση ορισμένων όρων που απαιτούσε το ΔΝΤ, όπως είναι οι ιδιωτικοποιήσεις και η απελευθέρωση αγορών.

Σύμφωνα με την εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» ο οικονομολόγος Τζόζεφ Στίγκλιτς, πρώην σύμβουλος του πρωθυπουργού, είχε υποστηρίξει παλαιότερα ότι το ΔΝΤ ξεσηκώνει θύελλες. Μετά την τοποθέτηση Στρός Κάν και τις αλλαγές που έφερε, ο Στίγκλιτς δήλωσε σχετικά πρόσφατα ότι το ΔΝΤ έχει αλλάξει «δραματικά» προς το καλύτερο.

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ

Η κατάρρευση της Αργεντινής έχει τα αποτυπώματα του ΔΝΤ σε όλο το εύρος της. Ο πρώτος και συντριπτικά σημαντικός λόγος των προβλημάτων της χώρας ήταν η κυβερνητική απόφαση να διατηρήσει μία κλειδωμένη ισοτιμία του πέσο με το δολάριο Αμερικής. Στα επόμενα χρόνια, το δολάριο κάλπασε, όπου αυξήθηκε σημαντικά έναντι των έξι βασικότερων νομισμάτων παγκοσμίως, με αποτέλεσμα να ακολουθήσει και το πέσο την υπερτίμηση. Η μετέπειτα διαχείριση της κρίσης στην Αργεντινή προκάλεσε σοβαρό πλήγμα στο κύρος του ΔΝΤ, το οποίο χορήγησε δάνεια 7,2 δισ. δολ. το 1999 και 39,7 δισ. δολ. τον Δεκέμβριο του 2000.

Η ανεργία εκτινάχθηκε στο 40% καθώς οι οροί του ταμείου ήταν ασφυκτικοί. Τον Δεκέμβριο του 2001 η κυβέρνηση της Αργεντινής ανακοίνωσε νέα μέτρα όπως μείωση των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων κατά 20% και πάγωμα των καταθέσεων. Τα μέτρα προκάλεσαν κοινωνική αναταραχή και ακολούθησε παραίτηση της κυβέρνησης, ενώ η νέα κυβέρνηση υπό συνθήκες πανικού κήρυξε πτώχευση. (www.slap.gr/epikairotitita) Το 2001 η Αργεντινή αθέτησε την πληρωμή δημόσιου χρέους ίσο με \$81,8 δισ. μετά από μήνες κρίσης στο τραπεζικό της σύστημα. Αυτό την οδήγησε στην αλλαγή του

συστήματος συναλλαγματικής ισορροπίας και το ΑΕΠ της έπεσε κατά 10,9%.

Η ισχυρή μεσαία τάξη της Αργεντινής, που αποτελούσε τη «ραχοκοκαλιά» της κοινωνίας και της οικονομίας της, σταδιακά διαλύθηκε προς όφελος μίας ολιγάριθμης διεφθαρμένης οικονομικής και πολιτικής ελίτ. Το 60% του πληθυσμού σε μία δεκαετία βρέθηκε κάτω από το όριο της φτώχειας με το 55% των εργαζομένων να είναι ανασφάλιστοι. Η διόγκωση του δημοσίου τομέα, η διαφθορά και η φοροδιαφυγή απεδείχθησαν, όπως και στην περίπτωση της Ελλάδας, καρκινώματα για την οικονομία.

Ο πληθωρισμός καταδυνάστευε τη χώρα, οι τιμές, μήνα με το μήνα, αυξάνονταν ραγδαία και οι πολίτες έβλεπαν, ανήμποροι να αντιδράσουν, το νόμισμά τους να χάνει καθημερινά την αξία του. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, το χρέος της Αργεντινής ανήλθε στο 41% από 29% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος, μεταξύ 1993 και 1998.

Το 1997, η γειτονική Βραζιλία βρέθηκε σε βαθιά κρίση, η οποία είχε σαν αποτέλεσμα την υποτίμηση του βραζιλιάνικου νομίσματος κατά 50% της αρχικής του αξίας. Οι εξαγωγές της Αργεντινής προς τη Βραζιλία εκμηδενίστηκαν, ενώ αυξήθηκαν κατακόρυφα οι εισαγωγές. Παράλληλα, η άνοδος της τιμής του δολαρίου, με το οποίο ήταν συνδεδεμένο το αργεντίνικο νόμισμα, κατέστησε τα προϊόντα της Αργεντινής μη ανταγωνιστικά στις διεθνείς αγορές, πλήττοντας θανάσιμα κάθε κλάδο παραγωγικής δραστηριότητας. Το 1998, η Αργεντινή είχε φτάσει να δανείζεται από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές με επιτόκιο 10,5% και αναγκαστικά κατέφυγε για πρώτη φορά στο ΔΝΤ.

Το ΔΝΤ είχε χορηγήσει δάνεια 7,2 δισ. δολ. το 1999 και 39,7 δισ. δολ. τον Δεκέμβριο του 2000, όμως οι όροι ήταν ασφυκτικοί. Οι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων μειώθηκαν και οι καταθέσεις πάγωσαν. Την ίδια περίοδο, οι επενδυτικές τράπεζες συνέχιζαν να προωθούν το χρέος της χώρας στη δευτερογενή αγορά ομολόγων, με ακόμα υψηλότερες αποδόσεις. Προώθησαν ένα Debt Swap (ανταλλαγή χρέους), όπου οι ιδιοκτήτες ομολόγων αποκτούσαν το δικαίωμα να πάρουν νέα ομόλογα μεγαλύτερης διάρκειας με ευνοϊκότερους όρους. Το σκεπτικό ήταν να μεταφερθεί η εξόφληση του χρέους από το 2001 στο 2005. Πράγματι, 30 δισ. δολάρια άλλαξαν διάρκεια ζωής και επτά επενδυτικές τράπεζες εισέπραξαν 100 εκατ. δολάρια σε προμήθειες.

Όμως, μέσα σε μερικές μόλις εβδομάδες, η Αργεντινή κατέληξε ξανά χωρίς χρήματα, γιατί οι αγορές δεν πείστηκαν για την αποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής της.

Στα τέλη του 2001, η κρίση οδήγησε την κοινωνία σε σημείο ανάφλεξης. Το ξέσπασμα της λαϊκής οργής ήλθε, όταν ο κεντροαριστερός ντε λα Ρούα, απαγόρευσε την ανάληψη

μετρητών από τις τράπεζες, πέραν του ποσού των 250 δολαρίων το μήνα.

Εργάτες, υπάλληλοι και αγρότες μάχονταν στους δρόμους της Αργεντινής και ο Ντε λα Ρούα πρόλαβε να διαφύγει με ελικόπτερο από την ταράτσα του προεδρικού μεγάρου, για να γλυτώσει από την οργή του όχλου.

Ο νέος πρόεδρος, Νέστορ Κίρτσνερ, έκανε στάση πληρωμών και δεν αναγνώρισε το χρέος. Δεν συμπεριέλαβε ούτε ένα νεοφιλελεύθερο οικονομολόγο στο επιτελείο του και απαίτησε από τους δανειστές και το ΔΝΤ τη διαγραφή του.

Μετά από πολύμηνες διαπραγματεύσεις, οι δανειστές και το ΔΝΤ διέγραψαν το 75% της οφειλής και δέχθηκαν την αποπληρωμή των υπολοίπων με προνομιακούς όρους. Το πάλαιψαν και το κέρδισαν.

Οι τόκοι των ληξιπρόθεσμων δανείων δεν αναγνωρίστηκαν ποτέ από την Αργεντινή, παρά το ότι αρχικά είχε συμφωνήσει να τους πληρώσει.

Τώρα η Αργεντινή αργά, αλλά σταθερά, έχει μπει στο δρόμο της οικονομικής ανάπτυξης. Σήμερα, η χώρα κατηγορεί το ΔΝΤ για κακοδιαχείριση της κρίσης του 2001-2002 και επισημαίνει ότι μπορεί να μιλά για οικονομική ανεξαρτησία, μακριά από την επίβλεψή του. Φέτος αναμένει ανάπτυξη από 3,5% ως 5%.

Επίσης η Αργεντινή έχει μείνει έκτοτε εκτός πρόσβασης σε διεθνείς κεφαλαιαγορές (σήμερα μετά από 10 χρόνια προσπαθεί η Αργεντινή να ολοκληρώσει διαπραγματεύσεις με επενδυτές που κατέχουν τα εναπομείναντα \$20δισ. των ομολόγων).

ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Η Ουγγαρία μετά την πτώση του κομμουνισμού το 1989, θεωρούνταν ως μία από τις πιο ευημερούσες οικονομίες της Ανατολικής Ευρώπης. Κατάφερε να προσελκύσει αρκετές ξένες επενδύσεις και να διατηρηθεί για χρόνια σε ένα σταθερό ρυθμό ανάπτυξης. Η παγκόσμια κρίση που ξεκίνησε το 2007 χτύπησε σκληρά την Ουγγαρία σε σχέση με τις υπόλοιπες νεοεισερχόμενες στην Ευρώπη χώρες. Και την ανάγκασε να ζητήσει τη βοήθεια του Ταμείου.

Μέρος του προβλήματος μπορεί να αποδοθεί στο ευρύ κυβερνητικό χρέος. Η κατάσταση επιδεινώθηκε ακόμη περισσότερο από το γεγονός ότι στην Ουγγαρία, σε αντίθεση με την Πολωνία, δεν δόθηκε μερική διαγραφή του χρέους. Της. Η χώρα κατάφερε να μειώσει το τελευταίο από το 90% του ΑΕΠ το 1993 σε 52% το 2001, αλλά στη συνέχεια αυτό ακολούθησε ξανά ανοδική πορεία 66%. Από το 2002 και μετά το δημοσιονομικό έλλειμμα αυξήθηκε. Το 2006, έτος εκλογών για την χώρα το έλλειμμα

κινήθηκε γύρω στο 9,6% του ΑΕΠ, ενώ χωρίς τα μέτρα που έλαβε η κυβέρνηση θα είχε εκτοξευθεί στο 12% του ΑΕΠ. (Darvas, 2008).

Από τότε η χώρα ακολουθεί σχέδιο σύγκλισης σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να μειώσει το έλλειμμα στο 3,4% το 2008 μέσω της περικοπής των δημοσίων δαπανών, την αύξηση της φορολογίας, τη μείωση των μισθών και την επιβράδυνση της ανάπτυξης. Παρά τα μέτρα που πήρε η κυβέρνηση το δημόσιο χρέος της αυξήθηκε το 2007 στο 66% του ΑΕΠ και αναμενόταν να αυξηθεί και άλλο τα επόμενα χρόνια.

Παράλληλα, οι εγχώριοι καταναλωτές άρχισαν να παίρνουν δάνεια σε ξένο νόμισμα, κάτι που δημιούργησε επιπλέον προβλήματα. Ο πληθωρισμός της χώρας ήταν πολύ υψηλότερος από αυτόν της ευρωζώνης και επομένως και τα επιτόκια των δανείων που συνάπτονταν σε ουγγρικά φιορίνια ήταν επίσης πολύ υψηλότερα. Έτσι, πολλοί καταναλωτές και επιχειρήσεις προκειμένου να εξασφαλίσουν χαμηλότερα επιτόκια ζήτησαν δάνεια σε ξένο νόμισμα (2% σε Τσεχία και Σλοβακία, όπου τα επιτόκια ήταν στα ίδια επίπεδα με αυτά της ευρωζώνης).

Το χτύπημα στην Ουγγαρία ήταν σφοδρό καθώς μεγάλο μέρος του χρέους προερχόταν από το εξωτερικό. Οι ξένοι επενδυτές ήθελαν να πουλήσουν τα ομόλογα που κατείχαν σε φιορίνια, αλλά δεν έβρισκαν αγοραστές. Τα μακροπρόθεσμα επιτόκια ανέβηκαν από το ήδη υψηλό 8% στο 12% και έτσι η αγορά ομολόγων στέγνωσε. Οι προσπάθειες για την έκδοση νέων κυβερνητικών ομολόγων ήταν επίσης ανεπιτυχείς, ενώ και οι καλύτερες μετοχές του χρηματιστηρίου, πωλούνται με δυσκολία.

Έγινε φανερό ότι η χώρα δεν θα μπορούσε να αντιμετωπίσει τα προβλήματα της χωρίς εξωτερική βοήθεια. Έτσι αναγκάστηκε να στραφεί στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και να αποδεχτεί μέτρα προκειμένου να περικόψει τις δημόσιες δαπάνες και να μειώσει το έλλειμμα στο 2,6% το 2009. Μετά τη συνεργασία με το Ταμείο, το φιορίνι κέρδισε έδαφος στις αγορές. (Darvas, 2008).

Λόγω της κρίσης και των μέτρων κατά το 2009, σε σχέση με το 2008, οι πραγματικοί μισθοί μειώθηκαν κατά 2,1% με τις λιανικές πωλήσεις να κάμπτονται στην ίδια περίοδο κατά 4,7% και την συνόλου κατανάλωση των νοικοκυριών να μειώνεται κατά 7% περίπου.

Επιπλέον, το 2009 όλοι οι τομείς παραγωγής της Ουγγαρίας παρουσίασαν κάμψη, με τη βιομηχανική παραγωγή να είναι μειωμένη κατά 17% και την αγροτική κατά 17%.ο τομέας κατασκευών είχε συρρίκνωση στο ίδιο διάστημα 2,7% και διεσώθη λόγω των δημοσίων επενδύσεων, ενώ ο τομέας υπηρεσιών συρρικνώθηκε κατά 2,5%. Μέσα στο

τρίτο τρίμηνο του 2009 παρουσιάστηκε τάση κάμψης του ρυθμού μείωσης των λιανικών πωλήσεων και της βιομηχανικής παραγωγής. Τα χαμηλά επίπεδα πληθωρισμού, περί το 4,2%, επιτρέπουν στην κεντρική τράπεζα να προβαίνει αποσκοπώντας στην αναθέρμανση της αγοράς σε διαδοχικές μειώσεις του βασικού επιτοκίου.

Ο οίκος Moody's εκτιμάται ότι θα αναβαθμίσει την Ουγγαρία στα μέσα του 2011, ενώ το ΔΝΤ εκφράζει την ικανοποίηση του από τα αποτελέσματα των περιοδικών ελέγχων που πραγματοποιεί στη χώρα. Σε πρόσφατες δηλώσεις ο πρωθυπουργός της χώρας εξέφρασε την πεποίθηση του ότι η Ουγγαρία έχει ξεπεράσει την χειρότερη φάση της οικονομικής κρίσης και διέκοψε τη πρόγραμμα της χώρας του με το ΔΝΤ στα τέλη Ιουλίου του 2010, δηλώνοντας ότι η Ουγγαρία απαιτεί την αποκατάσταση της οικονομικής αυτονομίας.

ΤΟΥΡΚΙΑ

Η Τουρκία αναγκάστηκε να δανειοδοτηθεί από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο τον Μάρτιο του 2001 με το ποσό των 17,6 δισεκατομμυρίων δολαρίων, ώστε να αμβλυνθεί η μεγάλη οικονομική κρίση που αντιμετώπιζε.

Το γεγονός ότι σήμερα βρίσκεται στη 16η θέση μεταξύ των 20 μεγαλύτερων οικονομιών σε παγκόσμιο επίπεδο (G20), επιβεβαιώνει ότι κατάφερε να ανατάξει την παραπαίουσα οικονομία της.

Η δέσμη μέτρων που έλαβε τότε το οικονομικό επιτελείο της γειτονικής χώρας με επικεφαλής τον Κεμάλ Ντερβίς, ευθυγραμμιζόμενο με τις επιταγές του ΔΝΤ αφορούσαν:

- τον περιορισμό των κρατικών δαπανών και της γραφειοκρατίας,
- το πάγωμα των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων,
- τη μείωση των εταιρικών φόρων,
- την παροχή ισχυρών κινήτρων για την αύξηση της επιχειρηματικότητας,
- την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων,
- την ιδιωτικοποίηση κρατικών εταιριών, όπως π.χ. το μονοπώλιο καπνού και ποτών (TEKEL).
- Επιπλέον αποφασίστηκε η ισοτιμία της τουρκικής λίρας να καθορίζεται μόνο από την αγορά και έτσι με την υποτίμησή της τριπλασιάστηκαν οι εξαγωγές των τουρκικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές.

Αφού σταθεροποιήθηκε η τουρκική οικονομία και σημείωσε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, η τουρκική κυβέρνηση διαφώνησε με τους εκπροσώπους του ΔΝΤ, διέκοψε τις διαπραγματεύσεις τον Μάιο του 2008 και εφάρμοσε αντίθετα μέτρα από όσα σύστηνε

το ΔΝΤ. Συγκεκριμένα, με τη μείωση των ειδικών φόρων κατανάλωσης και του ΦΠΑ και την παροχή κινήτρων αναπτυξιακής πολιτικής πραγματοποιήθηκε τριπλασιασμός του ΑΕΠ της Τουρκίας κατά τα τελευταία 7 έτη. Παράλληλα, ο ρυθμός πληθωρισμού και το δημόσιο χρέος της περιορίστηκαν σε τέτοιο βαθμό, ώστε να ικανοποιούνται οι δείκτες της Συνθήκης του Μάαστριχτ.

Τέλος, σε βάθος χρόνου ενισχύθηκε κεφαλαιακά το κλονισμένο τραπεζικό σύστημα της Τουρκίας, το οποίο απέκτησε αυξημένη ρευστότητα και επιτοκιακή σταθερότητα. Επετεύχθη αυξανόμενη οικονομική ανάπτυξη, η οποία άγγιξε το 11,7% (σε όρους αύξησης του ΑΕΠ) κατά το α' τρίμηνο του 2010 παρά τη συρρίκνωση του ΑΕΠ της το 2009 κατά 4,7%. Εξίσου υψηλή υπήρξε η επέκταση του ΑΕΠ της και κατά το β' και γ' τρίμηνο του τρέχοντος έτους, με αποτέλεσμα η Τουρκία να αποτελεί την 3η ταχύτερα αναπτυσσόμενη χώρα σε παγκόσμια κλίμακα μετά την Κίνα! Οι προαναφερθείσες εξελίξεις οδήγησαν τον πρόεδρο Αμπντουλάχ Γκιουλ να δηλώσει, πριν από μερικούς μήνες, ότι «η Τουρκία κάποτε ήταν ο μεγάλος ασθενής της Ευρώπης και σήμερα είναι ο μόνος υγιής».

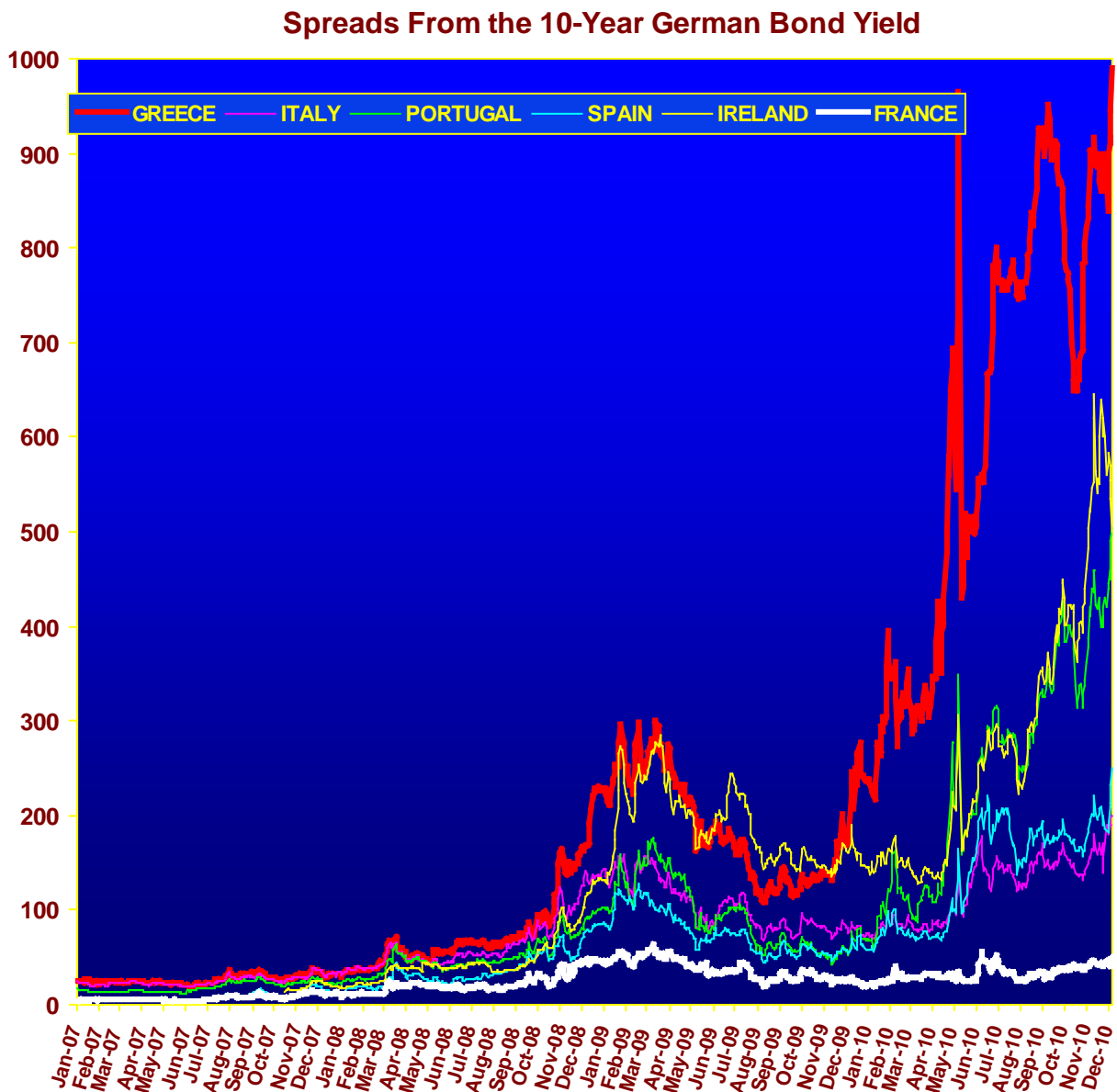
Με δομικές και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και καινούργια, ιδιαίτερα ελκυστική στις άμεσες ξένες επενδύσεις νομοθεσία, η Τουρκία έχει διαμορφώσει μια ανταγωνιστική οικονομία, που διαθέτει υψηλού επιπέδου υποδομές (infrastructure), οι οποίες της εξασφαλίζουν σταθερή ανάπτυξη. Ωστόσο, ο μέσος μισθός του Τούρκου ανειδίκευτου εργάτη κυμαίνεται στα 350 ευρώ μηνιαίως. Η βαρύτητα της Τουρκίας σε παγκόσμια κλίμακα αυξάνεται με ικανοποιητικούς ρυθμούς παρά τις διαστρωματικές, οικονομικοκοινωνικές αντιθέσεις και τα πολιτικά προβλήματα που αντιμετωπίζει, διότι η γειτονική χώρα διαθέτει αποκρυσταλλωμένους και ισχυρούς στόχους (objectives) για την εσωτερική και διεθνή οικονομική της πολιτική, οι οποίοι αντικατοπτρίζουν μια γενικότερη διεθνή στρατηγική υψηλής στάθμης, που σχεδιάζεται με υψηλές απαιτήσεις και στρατηγικές επιδιώξεις, με γνώμονα πρωτίστως το εθνικό συμφέρον. (<http://e-parembasis.blogspot.com>)

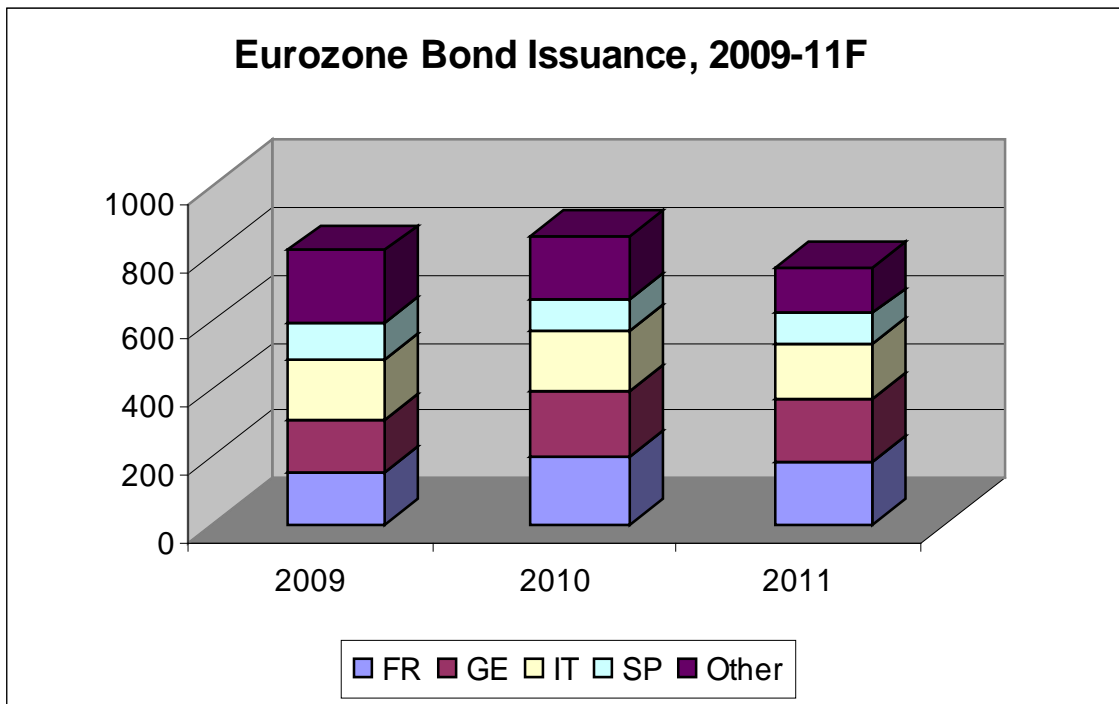
Στις μέρες μας η Ελλάδα βρίσκεται στην περιδίνηση του ΔΝΤ λόγω των οξύτατων οικονομικών της προβλημάτων και προσπαθεί να βελτιώσει τους οικονομικούς της δείκτες (έλλειμμα, χρέος κ.λπ.) και να δημιουργήσει τις απαραίτητες συνθήκες για την έξοδο της από την παρούσα κρίση. Στο σημείο αυτό μήπως θα έπρεπε να ακολουθήσει ως ένα βαθμό και με τις αναγκαίες τροποποιήσεις το παράδειγμα της Τουρκίας, ώστε να επιτύχει τον τερματισμό της ύφεσης και να αναπτυχθεί οικονομικά; Βέβαια η Τουρκία υποτιμά όποτε κρίνει σκόπιμο την τουρκική λίρα, για την προώθηση των εξαγωγών και

την ενίσχυση της εγχώριας οικονομίας και επιχειρηματικότητάς της. Η Ελλάδα δεν έχει αυτή τη δυνατότητα, αλλά είναι κράτος - μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μπορεί να αξιοποιήσει κατάλληλα τις πλουτοπαραγωγικές της πηγές (πετρέλαιο, φυσικό αέριο κ.λπ.), το ειδικευμένο και ανειδίκευτο εργατικό της δυναμικό και γενικότερα τα συγκριτικά και ανταγωνιστικά της πλεονεκτήματα, με στόχο να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την τρέχουσα κρίση.

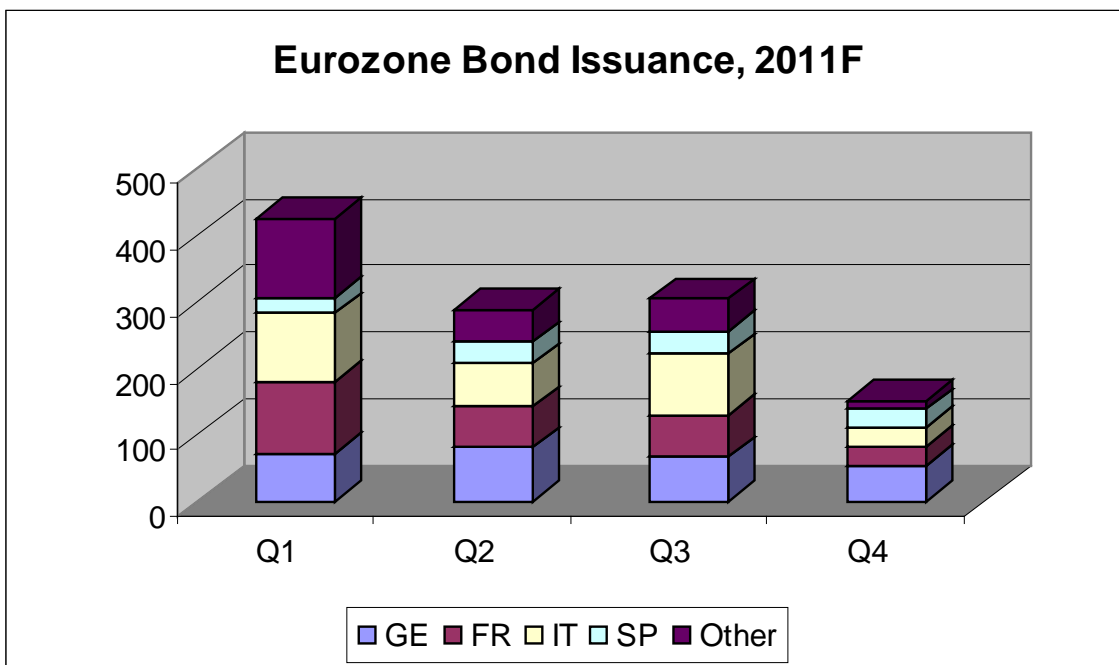
3.9 Σύγκριση Ελλάδας με άλλες χώρες

Τα spreads στην Ελλάδα σημείωσαν την μεγαλύτερη αύξηση σε σχέση με Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία, Ιρλανδία και Γαλλία.

Αλλά από το επόμενο διάγραμμα βλέπουμε ότι ο κύριος όγκος συγκεντρώνεται στο 1^ο τρίμηνο (Q1), το οποίο δείχνει την αδυναμία του ευρώ.

3.10 Σενάρια για την πορεία της Ελλάδος

Ο Δρ Βασίλης Πολυμένης δηλώνει: «Τους τελευταίους έξι μήνες, διατυπώνεται τακτικά και μονότονα το επιχείρημα πως δεν μπορεί να υπάρξει αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους, διότι αυτό σημαίνει αυτόματα κήρυξη στάσης πληρωμών και έξοδο της Ελλάδας από την ευρωζώνη. Το επιχείρημα είναι ανεύθυνο, διότι αποτρέπει οποιαδήποτε λογική συζήτηση και κλειδώνει τη χώρα σε μια μωωπική λογική διαχείρισης του χρέους, και όχι στρατηγικής αντιμετώπισης του μέσω επαναδιαπραγμάτευσης. Η δυνατότητα διαχείρισης όμως του χρέους καταρρίπτεται από την ίδια την δυναμική και το μέγεθος του. Αναλύοντας αντικειμενικά την Ελληνική κατάσταση, οι κορυφαίοι οικονομικοί αναλυτές συμφωνούν πως, με χρέος ίσο προς το 160% της εθνικής μας παραγωγής το 2013, θα είναι μάλλον αδύνατο να αποφύγουμε την αναδιάρθρωση. Αυτό σημαίνει ότι αργά ή γρήγορα, κάποιος θα πρέπει να χάσουν κάτι». (Πολυμένης , 2011)

Η κ. Μιράντα Ξαφά, δήλωσε ότι «ο στόχος που καλείται να κάνει σήμερα η κυβέρνηση είναι να μειώσει το έλλειμμα κάτω του 3% μέχρι το 2014. ο αρχικός στόχος ήταν να μειωθεί 8,4% για το 2010 όμως είναι 10,6. Πρέπει 1^ο να εξοικονομήσουμε τουλάχιστον 2δισ , ίσως 3-4 δεδομένου της αναθεώρησης του περσινού ελλείμματος, 2^ο να βρει η κυβέρνηση 22δισ την τριετία 2012-2014 για να πετύχει την μείωση του ελλείμματος κάτω του 3% το 2014 και 3^ο να βρει 15 δισ από ιδιωτικοποιήσεις . όμως η κυβέρνηση distάζει να κάνει διαρθρωτικές αλλαγές. Δηλαδή να συρρικνωθεί το δημόσιο, να κλείσει ζημιογόνες εταιρείες, να απολύσει προσωπικό. Έτσι μεγαλώνει η ύφεση. Εάν δε βρούμε τα 3δισ φέτος δε θα πάρουμε την 3ή δόση άρα θα πάμε σε στάση πληρωμών, όπως στην Αργεντινή. Τα έσοδα μας τώρα είναι 90δισ το χρόνο, ενώ οι δαπάνες 115δισ. Το έλλειμμα 25 δισ το δίνει η τρόικα , άρα έχουμε 15 δισ τόκους το χρέος και 10 δισ πρωτογενές έλλειμμα ».

Σε ερώτηση της δημοσιογράφου Σοφίας Παπαϊωάννου προς την Megan Greene - Αναλύτρια Economist για το αν πρέπει να γίνει αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους, εκείνη απάντησε:

« Ναι, νομίζω ότι η αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους είναι αναπόφευκτη, το μόνο ερώτημα είναι πότε θα γίνει. Πρόσφατα έγιναν πολλές διαπραγματεύσεις στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που περιλάμβαναν συζητήσεις για ένα εθελούσιο πρόγραμμα επαναγοράς του χρέους της Ελλάδας. Επειδή είναι εθελούσιο τυπικά δεν θεωρείται αναδιάρθρωση, αλλά το αποτέλεσμα θα είναι να μειώσει το χρέος της Ελλάδας, οπότε στην πραγματικότητα μιλάμε για αναδιάρθρωση από την πίσω πόρτα. Δεν νομίζω ότι αυτό θα συμβεί άμεσα, γιατί δεν νομίζω ότι θα πετύχει μια αξιόλογη μείωση του ελληνικού χρέους,

καθώς το μεγαλύτερο μέρος του χρέους αυτή τη στιγμή είναι στα χέρια των ελληνικών τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, και δεν πιστεύω ότι αυτοί θα δεχτούν την μείωση της αξίας του χρέους που έχουν στα χέρια τους με τη μορφή ομολόγων. Εξάλλου, αν οι αγορές γνωρίζουν ότι εφαρμόζεται αυτό το πρόγραμμα και η Ελλάδα μπορεί να επανακτήσει τη φερεγγυότητά της, η τιμή των ελληνικών ομολόγων θα απογειωθεί, και το ελληνικό κράτος δεν θα διαθέτει πλέον τη δυνατότητα να αγοράσει πίσω τα ομόλογά του. Οπότε δεν νομίζω ότι θα γίνει σύντομα η αναδιάρθρωση, το πιο πιθανό είναι να γίνει στο τέλος του 2012 ή το 2013. Στο τέλος του 2012 οι ανάγκες εξυπηρέτησης του χρέους της ελληνικής κυβέρνησης θα ξεπεράσουν το ποσό της χρηματοδότησης που λαμβάνει από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο μέσω του πακέτου διάσωσης, οπότε αν αυτό το πακέτο δεν επεκταθεί και επιμηκυνθεί, το ελληνικό κράτος θα αναγκαστεί να αναδιρθώσει το χρέος του. Εναλλακτικά, η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο μπορεί να αποφασίσουν να ενσωματώσουν την Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας και τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας, τους μηχανισμούς δανεισμού για την υπόλοιπη ευρωζώνη. Στην περίπτωση αυτή η Ελλάδα μπορεί να καθυστερήσει την αναδιάρθρωση μέχρι τα μέσα του 2013». (<http://www.skai.gr>)

3.11 Συμπεράσματα Και Προτάσεις

Σε ότι αφορά το αν η Ελλάδα έπραξε σωστά ζητώντας τη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, η απάντηση είναι αμφιλεγόμενη καθώς αυτή η προσφυγή έχει πλεονεκτήματα αλλά και αρκετά μειονεκτήματα.

Από τη μία πλευρά το Ταμείο έχει τη δυνατότητα να προσφέρει στην Ελλάδα φτηνό δανεισμό χρήματος με χαμηλά επιτόκια, τη στιγμή που ο δανεισμός της χώρας από τις διεθνείς αγορές ήταν και είναι απαγορευτικός.

Από την άλλη πλευρά, η προσφυγή έχει αρκετά αρνητικά σημεία. Τα μέτρα που επιβάλλει το Ταμείο έχουν μια τυποποιημένη συνταγή που ίσως να μην ταιριάζει σε όλες τις περιπτώσεις χωρών που αντιμετωπίζουν προβλήματα. Επίσης, είναι βέβαιο πως τα μέτρα που έχουν ληφθεί αλλά και που πρόκειται να ληφθούν έχουν έντονο αντικοινωνικό χαρακτήρα, όπως για παράδειγμα μειώσεις μισθών, απολύσεις δημοσίων υπαλλήλων. Ακόμη, όπως είναι γνωστό η παρουσία του οργανισμού δεν έχει βελτιώσει πάντα την

κατάσταση σε όλες τις χώρες στις οποίες έχει εμπλακεί. Τέλος τα χρήματα τα καταβάλλει με δόσεις και για την καταβολή κάθε επόμενης δόσης, ζητά να έχουν πραγματοποιηθεί κάποια μέτρα, κάποιες προϋποθέσεις, διαφορετικά η συνεργασία με το Ταμείο μπορεί να παγώσει.

Προκειμένου να βγει η χώρα από την κρίση, πρέπει να γίνουν οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις που επιβάλει το Ταμείο, όπως ιδιωτικοποίηση, δημοσιονομική ευθύνη, έλεγχο προσφοράς χρήματος, καταπολέμηση της διαφθοράς. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές μπορεί να πλήξουν μια οικονομία και να είναι επίπονες, αλλά είναι ουσιαστικής σημασίας για την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη. Ειδικότερα, η Κυβέρνηση πρέπει να υιοθετήσει οικονομική πολιτική διαχείρισης κρίσης, που θα έχει, για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, μόνο ένα στόχο: Την αποκατάσταση της αξιοπιστίας στις διεθνείς αγορές από τις οποίες αντλούμε περισσότερα από 50 δις. ευρώ το χρόνο, ποσό δυσανάλογα υψηλό για το μέγεθος της Ελληνικής οικονομίας. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει πρώτον, να επανεξετάσει νομοσχέδια ή ρυθμίσεις που, προεξοφλούμενα, δημιουργούν οικονομικές επιβαρύνσεις άμεσες ή έμμεσες, για τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, και δεύτερον, να ενισχύσει το Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΠΣΑ), με πρόσθετα μέτρα, αφ' ενός δημοσιονομικά και αφ' ετέρου για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Θα πρέπει επίσης να αναδείξει τις πηγές ανάπτυξης από το ΕΣΠΑ και, κυρίως, από την απελευθέρωση των αγορών αγαθών και υπηρεσιών.

• Το ΠΣΑ περιλαμβάνει, ορθώς, φιλόδοξους δημοσιονομικούς στόχους. Τα μέτρα όμως δεν έχουν θεωρηθεί επαρκή από τις αγορές σε σχέση με τους στόχους ενώ πολλά εξ αυτών είναι 'μιας χρήσεως'. Πρόσθετα μέτρα που θα μπορούσαν να εξαγγελθούν προς ενίσχυση των στόχων του ΠΣΑ είναι τα εξής:

A. Ασφαλιστικό

- Σύγκλιση των ασφαλιστικών παραμέτρων όλων των Ταμείων (και του δημοσίου) με αυτές του ΙΚΑ.

- Θέσπιση ενός απλού κανόνα βιωσιμότητας για όλα τα Ταμεία: Μεταβολή της μέσης σύνταξης κατά 1,5% λιγότερο από την αύξηση του μέσου μισθού.

- Αναθεώρηση καθεστώτος βαρέων και ανθυγιεινών και κατάργηση ασφαλιστικών διακρίσεων ανδρών-γυναικών.

B. Δημοσιονομικό

- Τριετές (όσο δηλαδή η διάρκεια του ΠΣΑ) πάγωμα μισθών και προσλήψεων στο Δημόσιο

- Αύξηση των αντικειμενικών αξιών των ακινήτων

- Αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης και στα καύσιμα
- Αύξηση των συντελεστών του ΦΠΑ κατά μια εκατοστιαία μονάδα και επέκτασή του σε αγαθά και υπηρεσίες που σήμερα εξαιρούνται
- Εφαρμογή διεθνών λογιστικών προτύπων στους δημόσιους οργανισμούς και την τοπική αυτοδιοίκηση

Σταδιακή κατάργηση όλων των επιχορηγήσεων και των φόρων που αποδίδονται στην Τοπική Αυτοδιοίκηση από τον Κρατικό Προϋπολογισμό με παράλληλη θεσμοθέτηση δυνατότητας επιβολής δημοτικών φόρων.

Γ. Διαρθρωτικές Αλλαγές

- Άμεση απελευθέρωση των κλειστών επαγγελμάτων
- Άμεση άρση των περιορισμών στον ανταγωνισμό: cabotage, bake-off, αγορά καυσίμων, ελάχιστες υποχρεωτικές τιμές, ωράρια λειτουργίας καταστημάτων, μουσείων, κ.λ.π.
- Ορισμός των δημόσιων φορέων /επιχειρήσεων που καταργούνται, συγχωνεύονται ή ιδιωτικοποιούνται
- Ορισμός της προς αξιοποίηση /εκμετάλλευση δημόσιας περιουσίας, των τρόπων αξιοποίησής της και των προσδοκώμενων εσόδων.

Πέραν των μέτρων βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα, η Κυβέρνηση πρέπει να εκπονήσει και να παρουσιάσει ένα δεκαετές πρόγραμμα οικονομικής ανάταξης (2010-2020) με στόχους, μεταξύ άλλων, για το δημόσιο χρέος και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, καθώς και με μέτρα αντίστοιχης χρονικής εμβέλειας. Σε ένα τέτοιο μακροπρόθεσμο πρόγραμμα οι στόχοι και τα μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής συμπλέκονται με στόχους και μέτρα αλλαγής του αναπτυξιακού προτύπου της χώρας (Τρίγωνο της Γνώσης, Παραγωγική Αναδιάρθρωση, Αποτελεσματικότητα του Κράτους, Θεσμοί, Επιχειρηματικότητα, Κοινωνική Πολιτική, Περιουσία του Δημόσιου, Διαχείριση Ανθρώπινου Κεφαλαίου και Φυσικών Πόρων, Νέα Συγκριτικά Πλεονεκτήματα). Με τον τρόπο αυτό, η διεθνής οικονομική κοινότητα θα αποκτήσει μια καλύτερη εικόνα των δυνατοτήτων για αύξηση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας.

Εάν τα πρόσθετα μέτρα, με τις όποιες διασφαλίσεις ζητηθούν από τους εταίρους μας στην Ευρωζώνη, κριθούν ικανοποιητικά, ενδυναμώνοντας το ΠΣΑ και καταστρώντας υλοποιήσιμους τους φιλόδοξους στόχους του, το Eurogroup πρέπει, με την ευκαιρία των τρεχουσών προβλημάτων, να εκπονήσει Σχέδιο Οικονομικής Αλληλεγγύης μεταξύ των μελών του. Το Σχέδιο αυτό θα παρέχει κάποιου είδους εγγυήσεις σε κράτη-μέλη,

ιδιαίτερα τα μικρότερα τα οποία, στην περίπτωση που, αν και έχουν λάβει τα δέοντα μέτρα αποκατάστασης των δημοσιονομικών προβλημάτων, συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν 'στρατηγικές έντασης' στις διεθνείς αγορές από φορείς με δυνατότητα μεγάλης μόχλευσης (όπως τα hedge funds) και επένδυσης σε στοιχήματα στην αγορά παραγώγων.

Όσο δίκαιο και αν έχουν, και πράγματι έχουν, τα στελέχη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της ΕΚΤ, Υπουργοί Οικονομικών της Ευρωζώνης κ.λ.π. για την ασυνεπή συμπεριφορά της Ελλάδος, γεγονός παραμένει, και αυτό θεμελιώνεται στη διεθνή πρόσφατη αλλά και την παλαιότερη εμπειρία, ότι, ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσης, ανθεί αποσταθεροποιητική κερδοσκοπία. Ο καλύτερος τρόπος να αντιμετωπιστεί, παραμένει αυτός που συνιστά και το αρχαίο ρητό: «Συν Αθηνά και χείρα κίνει». Δηλαδή να κάνουμε εμείς, και όποιες άλλες χώρες παρουσιάζουν πρόβλημα αξιοπιστίας στις διεθνείς αγορές, αυτό που πρέπει, αλλά αν πράγματι το κάνουμε, πρέπει να υπάρξει και κάποιου είδους συλλογική στήριξη. Το είδος και η έκταση της στήριξης ας αποφασιστούν από το Eurogroup.

3.12 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Zlost Darvas, (2008), «*The Rise and Fall of Hungary*»

IOBE, (02/2006), «*Η Ελληνική Οικονομία 3/05*», Τριμηνιαία Έκθεση, Αρ. Τεύχους 44

IOBE, (12/2007), «*Η Ελληνική Οικονομία 4/07*», Τριμηνιαία Έκθεση, Αρ. Τεύχους 50

IOBE, (03/2008), «*Η Ελληνική Οικονομία 1/08*», Τριμηνιαία Έκθεση, Αρ. Τεύχους 51

IOBE, (01/2008), «*Η Ελληνική Οικονομία*», Τριμηνιαία Έκθεση

IOBE, (2010) «*Η Ελληνική Οικονομία*», τεύχος 02

Στουρνάρας Γ, (11/2008), «*Η Ελληνική Οικονομία μετά την κρίση: Αναζητώντας ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο*»

Στουρνάρας Γ., «*Οδικός χάρτης αποκατάστασης της αξιοπιστίας της Ελληνικής οικονομίας*»

Στουρνάρας Γ. , «*Η οικονομία του χθες, του σήμερα και του αύριο*»

Τράπεζας της Ελλάδος, (02/2009), «*Νομισματική Πολιτική 2008-2009*»

Τράπεζας της Ελλάδος, (04/2009), «*Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2008*»

Τράπεζας της Ελλάδος, (02/2011), «*Νομισματική Πολιτική 2010 – 2011*»

Διαδίκτυο

Κωνσταντινίδης Γ., (2011), <http://e-parembasis.blogspot.com/2011/02/16-g20.html>

Πολυμένης Β., (07/01/2011), «*Περί ιδιωτών δανειστών*», ΤΟ ΒΗΜΑ.mht

Ξαφά Μ, IJ Partner στην εκπομπή Φάκελοι του Αλέξη Παπαχελά στις 4 Απριλίου 2011 στο Σκάι

«*Χώρες οι οποίες ζήτησαν βοήθεια από ΔΝΤ και τα αποτελέσματα του*», (24/04/2010), Διαθέσιμο

στο <http://www.slapp.gr/epikairoτητα/diethni/xores-voitheia-apo-dnt-kai-ta-apotelesmata-tou>

«*Άρνηση από ΕΚΤ και DT για την κρίση, προφητική η Goldman Sachs*», (04/04/2011),

Διαθέσιμο στο <http://www.skai.gr/news/politics/article>

«*Τουρκία: απ' την κηδεμονία του ΔΝΤ ...στη 16η θέση του G20*», (10/02/2011), Διαθέσιμο στο

(<http://e-parembasis.blogspot.com>)

«*Η «χαμένη δεκαετία του 1980» και η ιδεολογική αντιστροφή της πραγματικότητας*»,

(1/11/2010), Διαθέσιμο στο <http://www.aformi.gr/2010/11>

Εθνος, via <http://www.inprecor.gr/> , 13/04/2011

http://europa.eu/legislation_summaries/economic_and_monetary_affairs

<http://www.imf.org/external/index.htm>

<http://www.oecd.org>